

План за действие на община Разград в изпълнение на стратегия на област Разград за приобщаване на българските граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация. (2024-2027) (План за действие)

2024-2027

(приет с Решение № 123 по Протокол № 10 от 25.06.2024 г. на Общински съвет Разград)

СЪДЪРЖАНИЕ

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ НА ОБЩИНА РАЗГРАД В ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯ НА ОБЛАСТ РАЗГРАД ЗА ПРИОБЩАВАНЕ НА БЪЛГАРСКИТЕ ГРАЖДАНИ ОТ РОМСКИ ПРОИЗХОД И ДРУГИ ГРАЖДАНИ В УЯЗВИМО СОЦИАЛНО ПОЛОЖЕНИЕ, ЖИВЕЕЩИ В СХОДНА НА РОМИТЕ СИТУАЦИЯ. (2024-2027) (ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ)	1
СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ:	3
СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ:	3
I. ВЪВЕДЕНИЕ	4
II. ДЕМОГРАФСКА И ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА. АНАЛИЗ НА СИТУАЦИЯТА НА УЯЗВИМИТЕ ОБЩНОСТИ:	6
1. Брой, самоопределяне и местоживее	6
2. Образование	25
3. Здравеопазване	37
4. Жилищни условия	43
5. Заетост	50
6. Върховенство на закона и недискриминация	58
7. Култура	59
8. Заключение	63
III. МЕХАНИЗЪМ ЗА УПРАВЛЕНИЕ	64
IV. МЕХАНИЗЪМ ЗА МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА	64
V. ТАБЛИЦА НА ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ НА ОБЩИНА РАЗГРАД В ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯ НА ОБЛАСТ РАЗГРАД ЗА ПРИОБЩАВАНЕ НА БЪЛГАРСКИТЕ ГРАЖДАНИ ОТ РОМСКИ ПРОИЗХОД И ДРУГИ ГРАЖДАНИ В УЯЗВИМО СОЦИАЛНО ПОЛОЖЕНИЕ, ЖИВЕЕЩИ В СХОДНА НА РОМИТЕ СИТУАЦИЯ ЗА ПЕРИОДА 2024-2027 Г.	65
СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ	98
VI. ПРИЛОЖЕНИЕ	99

СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ:

ФИГУРА 1. ОБЩИНА РАЗГРАД, ПРЕБРОЯВАНЕ 2021, 2011 Г.	8
ФИГУРА 2. ГР.РАЗГРАД, ПРЕБРОЯВАНЕ 2021, 2011 Г.	8
ФИГУРА 3. НАСЕЛЕНИ МЕСТА В ОБЩИНА РАЗГРАД, ПРЕБРОЯВАНЕ 2021, 2011 Г.	9
ФИГУРА 4. НАМАЛЯВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО ПО НАСЕЛЕНИ МЕСТА, 2021-2011 Г.	9
ФИГУРА 5. ПРЕБРОЯВАНЕ 2021, 2011 Г., ОБЩО, ВЪЗРАСТ	10
ФИГУРА 6. НАМАЛЯВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО ПО ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ, 2021, 2011, ОБЩИНА РАЗГРАД.....	11
ФИГУРА 7. ВЪЗРАСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО, 2016-2023 Г.	15
ФИГУРА 8. НАСЕЛЕНИЕ-ПОД, НАД, В ТРУДОСПОСОБНА ВЪЗРАСТ	16
ФИГУРА 9. РАЖДАНЯ ПО ВЪЗРАСТ НА МАЙКАТА, 2010-2023	19
ФИГУРА 10. ЕТНИЧЕСКИ ГРУПИ В % . 2011; 2021	23
ФИГУРА 11 МАЙЧИН ЕЗИК, %, 2021.....	24
ФИГУРА 12. ДЕЦА В ДЯ, 2016-2023.....	42
ФИГУРА 13. ОБХВАТ НА ДЕЦАТА В ДЯ, 2016-2023	42
ФИГУРА 14. РАВНИЩЕ НА БЕЗРАБОТИЦАТА В ОБЛ. Р-Д, 2016-2022	52
ФИГУРА 15. РАВНИЩЕ НА БЕЗРАБОТИЦАТА В ОБЩИНА РАЗГРАД, 2016-2022	53
ФИГУРА 16. РЕГИСТРИРАНИ БЕЗРАБОТНИ - МЪЖЕ, ЖЕНИ, ДБТ-РАЗГРАД	54
ФИГУРА 17. РЕГИСТРИРАНИ БЕЗРАБОТНИ ПО ЕТНОС, ДБТ-РАЗГРАД.....	54
ФИГУРА 18. БЕЗРАБОТНИ ДО/НАД 29 ГОДИНИ, ДБТ-РАЗГРАД	55
ФИГУРА 19. БЕЗРАБОТНИ ЛИЦА БЕЗ КВАЛИФИКАЦИЯ, ДБТ-РАЗГРАД	55

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ:

ТАБЛИЦА 1. ОБЩ БРОЙ НА НАСЕЛЕНИЕТО, ПРЕБРОЯВАНЕ 2021, 2011 Г.	6
ТАБЛИЦА 2. ПРЕБРОЯВАНЕ 2021, 2011 Г., ОБЩО, ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ.....	10
ТАБЛИЦА 3. ПРЕБРОЯВАНЕ 2021, 2011, МЪЖЕ, ЖЕНИ, НАСЕЛЕНИ МЕСТА	12
ТАБЛИЦА 4. НАСЕЛЕНИЕ В ОБЩИНА РАЗГРАД, 2013-2023, ГРАО	13
ТАБЛИЦА 5. НМ, ПА, НА, ОБЩИНА РАЗГРАД, 15.12.2023.....	13
ТАБЛИЦА 6. НАСЕЛЕНИЕ, ОБЩО, ГРАД/СЕЛА, ПОЛ, 2010-2023.....	14
ТАБЛИЦА 7. КОЕФИЦИЕНТ НА ДЕМОГРАФСКО ЗАМЕСТВАНЕ, 2016-2022 Г.	15
ТАБЛИЦА 8. НАСЕЛЕНИЕ, ВЪЗРАСТ, 2016-2023	15
ТАБЛИЦА 9. НАСЕЛЕНИЕ, ПОД, НАД, В ТРУДОСПОСОБНА ВЪЗРАСТ, 2010-2023	16
ТАБЛИЦА 10. МЕХАНИЧЕН ПРИРАСТ, КОЕФИЦИЕНТ НА МЕХАНИЧЕН ПРИРАСТ, 2010-2023.....	17
ТАБЛИЦА 11. ЕСТЕСТВЕН ПРИРАСТ И КОЕФИЦИЕНТ НА ЕСТЕСТВЕН ПРИРАСТ ‰	17
ТАБЛИЦА 12. РАЖДАНЯ ПО ВЪЗРАСТ НА МАЙКАТА, 2010-2023	18
ТАБЛИЦА 13. ЖИВОРОДЕНИ, КОЕФИЦИЕНТ НА РАЖДАЕМОСТ, 2010-2023 Г.....	19
ТАБЛИЦА 14. УМИРАНИЯ, ПОЛ, КОЕФИЦИЕНТ НА СМЪРТНОСТ, 2010-2023 Г.....	20
ТАБЛИЦА 15. КОЕФИЦИЕНТ НА СМЪРТНОСТ ПРИ ДЕЦА ДО 1 Г., ОБЩО, 2010-2023 Г.	20
ТАБЛИЦА 16. ПРОГНОЗА ЗА НАСЕЛЕНИЕТО В ОБЛАСТ РАЗГРАД И ПОЛ, 2020, 2030 Г.....	22
ТАБЛИЦА 17 НАСЕЛЕНИЕ, ЕТН. ПРИНАДЛЕЖНОСТ 2011;2021.....	23
ТАБЛИЦА 18 МАЙЧИН ЕЗИК, 2011;2021.....	24
ТАБЛИЦА 19. ГРАМОТНОСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО НА 9 И ПОВЕЧЕ ГОДИНИ, ПРЕБРОЯВАНЕ 2021 Г.	25
ТАБЛИЦА 20. ОБРАЗОВАТЕЛНА СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО НА 7 И ПОВЕЧЕ ГОДИНИ ПО СТЕПЕНИ НА ОБРАЗОВАНИЕ. ПРЕБРОЯВАНЕ 2021 И 2011	25
ТАБЛИЦА 21. СТРУКТУРА НА МРЕЖАТА ОТ УЧИЛИЩА И ДЕТСКИ ГРАДИНИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА РАЗГРАД ПРЕЗ 2023 Г.	27
ТАБЛИЦА 22. ЛЕЧЕБНИ И ЗДРАВНИ ЗАВЕДЕНИЯ, 2015-2022.....	40
ТАБЛИЦА 23. НАСЕЛЕНИЕ НА ЕДИН ЛЕКАР, 2015-2022	41
ТАБЛИЦА 24. НАСЕЛЕНИЕ НА ЕДИН ЛЕКАР ПО ДЕНТАЛНА МЕДИЦИНА, 2015-2022	41
ТАБЛИЦА 25. МЕДИЦИНСКИ ПЕРСОНАЛ, 2015-2022.....	41
ТАБЛИЦА 26. ДЕТСКИ ЯСЛИ И МЕСТА В ТЯХ, 2016-2023	41
ТАБЛИЦА 27. ДЕЦА В ДЕТСКИТЕ ЯСЛИ, 2016-2023.....	42
ТАБЛИЦА 28. ОБХВАТ НА ДЕЦАТА В ДЕТСКИТЕ ЯСЛИ, 2016-2023.....	42
ТАБЛИЦА 29. ОБЩНСКИ ЖИЛИЩА ПО МЕСТОНАХОЖДЕНИЕ И БРОЙ НА СТАИТЕ, ЗА 2024 Г.	46
ТАБЛИЦА 30. КАРТОТЕКИРАНИ ГРАЖДАНИ ПО НАРЕДБА №17.....	47
ТАБЛИЦА 31. РАВНИЩЕ НА БЕЗРАБОТИЦАТА ПО ОБЩИНИ В ОБЛАСТ РАЗГРАД (2022-2016)	51
ТАБЛИЦА 32. РАВНИЩЕ НА БЕЗРАБОТИЦАТА В ОБЩИНА РАЗГРАД, 2016-2022	52

I. Введение

Настоящият план за действие на община Разград за приобщаване на български граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация (2024 – 2027), наричан по-нататък Плана, е неразделна част от стратегията на област Разград в изпълнение на Националната стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021 – 2030). Целта на Плана е да анализира ситуацията в общината към момента и да планира дейностите, в изпълнение на националната политика по приобщаване на уязвими граждани. Планът посочва основните приоритети на местната политика в тази сфера, задачите пред местната власт и местната общност към разрешаване на потребностите на групите в риск.

Планът се основава на следните нормативни документи:

- Национална стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021 – 2030) /НСРБРПУР/ и Национален план за действие за период 2024 - 2027 г. /НПД/ – приети с *Решение на МС № 151 от 07.03.2024 г.*;
- Стратегията на област Разград за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021 – 2030) /СОРРПУР/ - м. юли 2022 г.;

Планът се вписва в контекста на европейската интеграционна политика и отчита насоките дадени в Стратегическа рамка на Европейския съюз (ЕС) за ромите за равенство, включване и участие. НСРБРПУР (2021–2030) ще допринесе за изпълнението на Европейския стълб на социалните права (ЕССП) и целите на Организацията на обединените нации (ООН) за устойчиво развитие до 2030 г.

В периода на изпълнение на Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012 – 2020) и Стратегия на област Разград за интегриране на ромите (2012 – 2020) са изпълнявани два стратегически документа за интегриране на лица от ромски произход в община Разград. Първият е „План за действие на община Разград в изпълнение на областната стратегия за интегриране на български граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация 2015-2017”, приет с Решение № 856 по Протокол № 60 от 30.06.2015 г. на ОбС-Разград. Документът е разработен от мултидисциплинарна група включваща представители от различни общински и държавни администрации, както и представители на неправителствения сектор занимаващи се интеграционни и социални въпроси на малцинствата. За периода на изпълнение на стратегическият документ са изготвяни ежегодно мониторингови доклади, като е проследявано изпълнението по отделните приоритетни направления.

Вторият стратегически документ е „Общински план за интеграция на ромите и други лица в неравностойно положение в община Разград (2020-2021)”, приет с Решение № 185 по Протокол № 15 от 24.11.2020 г. на ОбС-Разград.

За периода 2022 – 2023 година, Община Разград прие План за действие на община Разград в изпълнение на стратегия на област Разград за приобщаване на българските граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация. (2022 2023) (План за действие) (приет с *Решение № 581 по Протокол № 42 от 20.12.2022 г. на Общински съвет Разград*).

Настоящия План за действие следва и продължава целите, насоките и приоритетите заложили в Общинския план за действие за периода 2022-2023 г., но отразява промените в Националния план за действие за периода 2024 – 2027 г. за изпълнение на Националната стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите 2021-2030 г.

Плана за действие взема под внимание приоритетите, заложи в Областната стратегия. Планът за действие не изключва оказване на подкрепа и за лица в неравностойно положение от други етнически групи. Изпълнението му е насочено към постигане на дългосрочната стратегическа цел за осигуряване на ефективно равенство и намаляване на различията между ромите и останалата част от населението. Целите са свързани с равенството, приобщаването и участието в областите на образованието, здравеопазването, жилищните условия, заетостта и културата.

В настоящият документ терминът „роми“ се използва като обобщаващ термин. Той включва група от хора, които имат повече или по малко сходни, но не едни и същи културни и социални характеристики. Самоопределението им също може да бъде различно. Вземайки под внимание НСРБРПУР, Планът прилага общ и целенасочен интегриран подход към гражданите в уязвимо положение от ромски произход и не изключва оказване на подкрепа и за лица в неравностойно положение от други етнически групи.

Основни приоритетни области на действие на Плана са:

- Образование
- Здравеопазване
- Жилищни условия
- Заетост
- Върховенство на закона и недискриминация
- Култура

Плана за действие за периода 2024 – 2027 г. е актуализиран от работна група, определена със Заповед № 334/27.03.2024 г. на Кмета на Община Разград в следният състав:

- Община Разград: кмет, зам.-кмет, секретар на община Разград, председател на Общински съвет - Разград, началник отдел „СДЗ“, експерти в направления Здравеопазване, Култура, Общинска собственост, етнически и интеграционни въпроси.
- Директор ДБТ - Разград.
- Представители на ДСП - Разград.
- Представители на Детска педагогическа стая към РУ МВР - Разград.
- Секретаря на Местната комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни - гр. Разград.
- Представители на НПО – СНЦ „Асоциация Интегро“- Разград, СНЦ „ЖНРО Кармен“ - Разград.

При актуализацията на Плана за приобщаване на ромите за периода 2024 – 2027 г. не бяха проведени нови фокус групи. Описаните фокус групи и инициативи с местните общности се проведоха при изготвянето на стратегическия документ за периода 2022 – 2023 г.

В процеса на подготовка на Плана за интеграция на ромите в община Разград беше планирано провеждането на две фокус групи – в гр. Разград и с. Ясеновец, община Разград. Обществеността беше известена за събитията чрез Покана¹ за провеждането на фокус група в гр. Разград на 04.11.2022 г. /виж Приложение/, публикувана в сайта на Община Разград на 21.10.2022 г. /петък/, а за с. Ясеновец чрез писмо адресирано до местния кмет от 21.10.2022 г. /петък/ /виж Приложение/. Мястото на провеждане на фокус групата в гр. Разград е сградата на средношколското общежитие, кафе „Зайо

¹ Виж <https://www.razgrad.bg/component/k2/p-o-k-a-n-a-za-uchastie-vav-fokus-grupa>

Байо“, а за с. Ясеновец събитието се проведе в местно кафене. Събитията бяха оповестени в сайта на Община Разград² и сайта на Българската телеграфна агенция³.

Във фокус групата за с. Ясеновец участие взеха по присъствен списък 17 души, мъже на различна възраст и с различно образование. Събитието беше организирано със съдействието на местния кмет и здравните медиатори. Модератор на фокус групата бе Деян Данков от СНЦ „Асоциация Интегро“ – гр. Разград. Общата продължителност на срещата бе около 68 минути.

Фокус групата за град Разград се проведе по предварително обявената покана. Участие в нея взеха 5 души, по присъствен списък, четирима мъже и една жена. Модератор на събитието бе Деян Данков. Общата продължителност на срещата бе 43 минути, и бе отразена от кореспондент на Българска телеграфна агенция⁴.

Резултатите от проучването бяха обобщени и прибавени към анализа и плана за действие за приобщаване на ромите и уязвимите общности в община Разград. Обобщените резултати от фокус-групите, както и снимковия материал са част от Приложението на плана за действие.

II. Демографска и обща характеристика. Анализ на ситуацията на уязвимите общности:

Община Разград се намира в централната част на Североизточна България и е с територия от 655,428 кв.км. През гр. Разград минава първокласният път Русе – Варна и железопътна линия⁵. Пътната свързаност е добра, като се намира на 64 км от Русе, на 107 км от В.Търново, на 136 км от Варна и на 348 км от София. Географски градът е разположен по поречието на р. Бели Лом и по северния склон на Разградските височини. Териториално-административно Община Разград граничи с общините Кубрат, Завет, Исперих, Самуил, Лозница, Попово, Цар Калоян и Ветово⁶. Съставни селища на община Разград са: с. Балкански, с. Благоево, с. Гецово, с. Дряновец, с. Дянково, с. Киченица, с. Липник, с. Мортагоново, с. Недоклан, с. Осенец, с. Островче, с. Побит камък, с. Пороище, с. Просторно, с. Радинград, с. Раковски, с. Стражец, с. Топчии, с. Ушинци, с. Черковна, с. Ясеновец.

1. Брой, самоопределяне и местоживее

Данни за населението в община Разград се получават от ГРАО, НСИ, Преброяване на населението. Последното преброяване на населението е извършено през 2021 г. Данните, които ще се използват за етническо самоопределение на населението ще бъдат от 2011 г.

таблица 1. Общ брой на населението, Преброяване 2021, 2011 г.

Общ брой на населението				
Преброяване	2021 г.	2011 г.		% Намаление

² Виж <https://www.razgrad.bg/news/dve-fokus-grupi-prez-tazi-sedmitsa-obsazhdan-plana-za-deystvie-za-priobshavane-na-balgarskite-grazhdani-ot-romski-proizhod>

³ Виж <https://www.bta.bg/bg/news/bulgaria/regional-news/razgrad/353090-debati-za-problemite-na-grazhdanite-ot-romski-proizhod-shte-se-provedat-v-razgra>

⁴ Виж <https://www.bta.bg/bg/news/bulgaria/regional-news/oblast-razgrad/355145-na-sreshti-v-razgrad-i-yasenovets-obsadiha-problemite-na-grazhdanite-ot-uyazvimi>

⁵ Железопътната линия се намира на 5 км от централната градска част

⁶ Разстоянието от гр. Разград до: гр. Завет е 32 км, до гр. Исперих 31 км, до с. Самуил 17 км, до гр. Лозница 19 км, до гр. Попово 31 км, до гр. Цар Калоян 23 км, гр. Ветово 37 км, до гр. Кубрат 33 км.

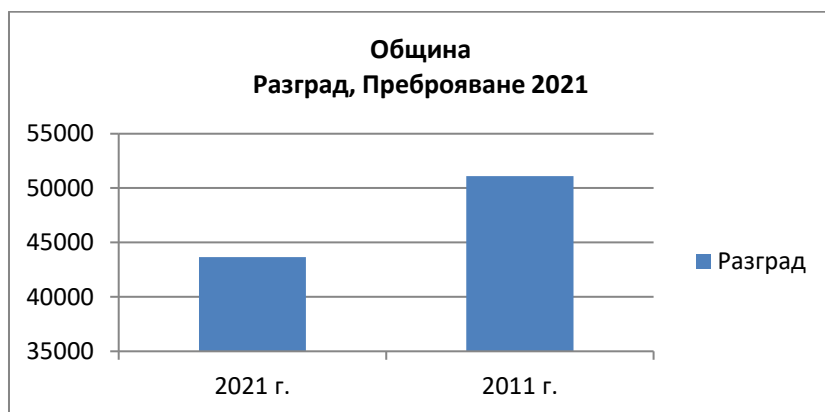
				на населението
Община Разград	43658	51095	-7437	-14,6%
с. Балкански	241	247	-6	-2,4%
с. Благоево	517	530	-13	-2,5%
с. Гецово	1645	1774	-129	-7,3%
с. Дряновец	587	628	-41	-6,5%
с. Дянково	1974	2735	-761	-27,8%
с. Киченица	448	687	-239	-34,8%
с. Липник	430	554	-124	-22,4%
с. Мортагоново	872	1026	-154	-15,0%
с. Недоклан	171	216	-45	-20,8%
с. Осенец	737	822	-85	-10,3%
с. Островче	144	97	47	48,5%
с. Побит камък	235	235	0	0,0%
с. Пороище	344	367	-23	-6,3%
с. Просторно	143	175	-32	-18,3%
с. Радинград	242	262	-20	-7,6%
гр. Разград	29107	33880	-4773	-14,1%
с. Раковски	1497	2106	-609	-28,9%
с. Стражец	1255	1562	-307	-19,7%
с. Топчии	390	450	-60	-13,3%
с. Ушинци	292	292	0	0,0%
с. Черковна	72	98	-26	-26,5%
с. Ясеновец	2315	2352	-37	-1,6%

Данните от Преброяване на населението 2021 г. показват, че населението в община Разград е 43658 души, което спрямо данни от Преброяване 2011 г. е намаление с -7437 души. В повечето населени места се отчита намаление - гр. Разград -4773 /-14,1%/; с. Дянково -761/-27,8%/; с. Раковски -609 /-28,9%/; с. Стражец -307 /-19,7%/. Селата без

промяна на населението са с. Ушинци, с. Побит камък. Село Островче е единственото населено място, което е повишило жителите си с 47 души /48,5%/.

Според данните от Преброяване 2021, населените места в община Разград по брой жители могат да се групират:

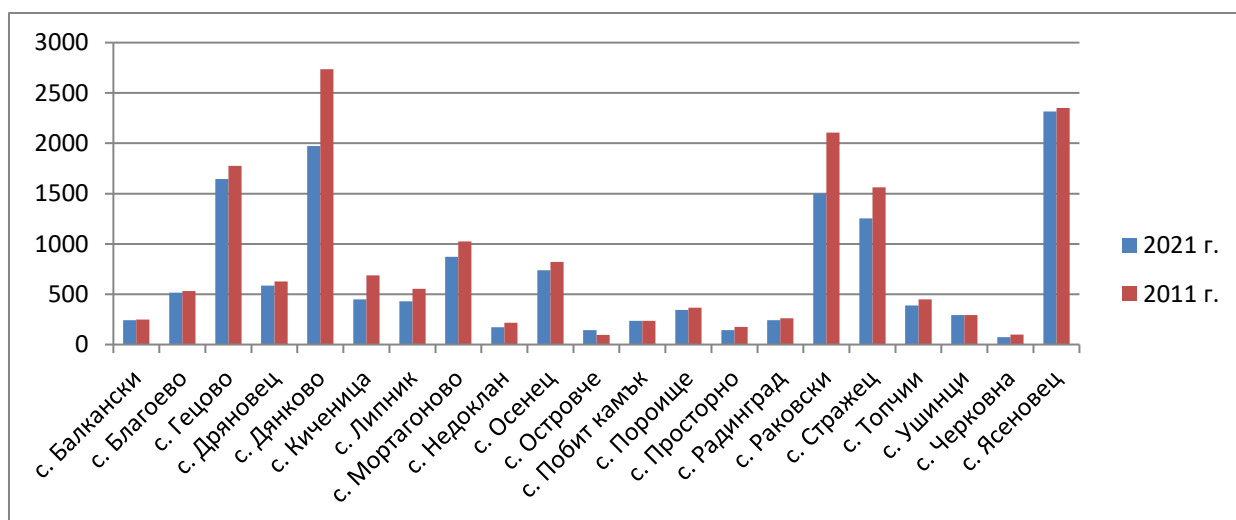
- Под 1 000 д. са 16 броя с. Балкански, с. Благоево, с. Дряновец, с. Киченица, с. Липник, с. Мортагоново, с. Недоклан, с. Островче, с. Осенец, с. Побит камък, с. Пороище, с. Просторно, с. Радинград, с. Топчии, с. Ушинци, с. Черковна;
- Между 1 000 и 2 000 д. са 4 броя с. Гецово, с. Дянково, с. Раковски, с. Стражец;
- Между 2 000 и 3 000 д. е 1 брой с. Ясеновец;
- Над 10 000 д. е гр. Разград.

фигура 1. Община Разград, Преброяване 2021, 2011 г.

фигура 2. гр.Разград, Преброяване 2021, 2011 г.

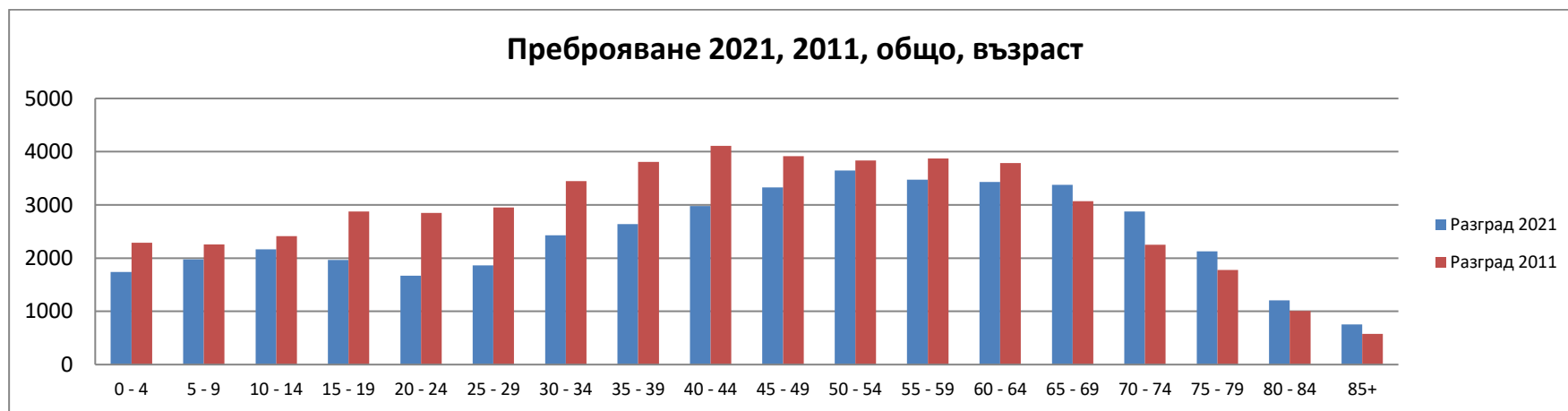
фигура 3. Населени места в община Разград, Преброяване 2021, 2011 г.

фигура 4. Намаляване на населението по населени места, 2021-2011 г.

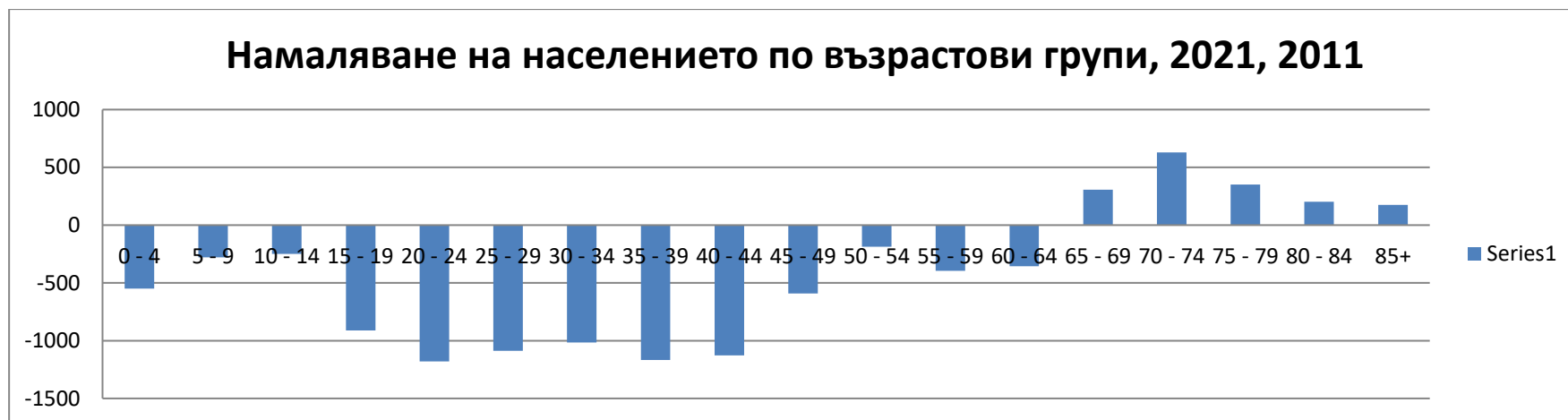
таблица 2. Преброяване 2021, 2011 г., Общо, възрастови групи

	Преброяване 2021, 2011, Общо, възрастови групи																		
	Общо	0 - 4	5 - 9	10 - 14	15 - 19	20 - 24	25 - 29	30 - 34	35 - 39	40 - 44	45 - 49	50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69	70 - 74	75 - 79	80 - 84	85+
Разград 2021	43658	1742	1978	2166	1966	1668	1866	2429	2641	2980	3326	3648	3474	3433	3376	2877	2127	1209	752
Разград 2011	51095	2291	2257	2415	2877	2848	2954	3446	3809	4107	3918	3836	3870	3788	3069	2249	1777	1006	578
	-7437	-549	-279	-249	-911	-1180	-1088	-1017	-1168	-1127	-592	-188	-396	-355	307	628	350	203	174

фигура 5. Преброяване 2021, 2011 г., общо, възраст

Проследяване на населението по възрастови групи показва, че между преброяванията има намаление при групите от „0-4“ до „60-64“ и увеличение при групите от „65-69“ до „85+“. Това от своя страна говори за намаление на населението в активна трудоспособна възраст и увеличение на населението в пенсионна възраст. Тенденцията е към застаряване на населението.

фигура 6. Намаляване на населението по възрастови групи, 2021, 2011, община Разград

таблица 3. Преброяване 2021, 2011, мъже, жени, населени места

	2021			2011			2021		2011	
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Мъже	Жени	Мъже	Жени
община Разград	43658	20693	22965	51095	24638	26457	47%	53%	48%	52%
с. Балкански	241	125	116	247	127	120	52%	48%	51%	49%
с. Благоево	517	274	243	530	267	263	53%	47%	50%	50%
с. Гецово	1645	789	856	1774	885	889	48%	52%	50%	50%
с. Дряновец	587	286	301	628	285	343	49%	51%	45%	55%
с. Дянково	1974	944	1030	2735	1355	1380	48%	52%	50%	50%
с. Киченица	448	217	231	687	324	363	48%	52%	47%	53%
с. Липник	430	208	222	554	275	279	48%	52%	50%	50%
с. Мортагоново	872	438	434	1026	521	505	50%	50%	51%	49%
с. Недоклан	171	83	88	216	108	108	49%	51%	50%	50%
с. Осенец	737	371	366	822	412	410	50%	50%	50%	50%
с. Островче	144	69	75	97	45	52	48%	52%	46%	54%
с. Побит камък	235	111	124	235	119	116	47%	53%	51%	49%
с. Пороище	344	167	177	367	180	187	49%	51%	49%	51%
с. Просторно	143	69	74	175	86	89	48%	52%	49%	51%
с. Радинград	242	118	124	262	135	127	49%	51%	52%	48%
гр. Разград	29107	13613	15494	33880	16115	17765	47%	53%	48%	52%
с. Раковски	1497	715	782	2106	1067	1039	48%	52%	51%	49%
с. Стражец	1255	593	662	1562	774	788	47%	53%	50%	50%
с. Топчии	390	182	208	450	224	226	47%	53%	50%	50%
с. Ушинци	292	146	146	292	143	149	50%	50%	49%	51%
с. Черковна	72	36	36	98	53	45	50%	50%	54%	46%
с. Ясеновец	2315	1139	1176	2352	1138	1214	49%	51%	48%	52%

Разпределението на населението в община Разград на признак мъже/жени, между двете преброявания е представено в таблица 3. Преброяване 2021, 2011, мъже, жени, населени места. Характерно за общината е известно покачване на процента на жените. През 2021 г. в 18 населени места процента на жените спрямо мъжете е $\geq 50\%$, докато през 2011 г. това съотношение се е наблюдавало в 14 населени места.

По данни на ГРАО⁷ тенденцията е към намаление на населението (таблица 4). Постоянен адрес 2023 г. – 64344, а 2013 г. – 67469, разлика 3125. Настоящ адрес 2023 г. – 51203, а 2013 г. – 54401, разлика 3198.

Данните на ГРАО⁸ за 15.12.2023 г. показват, че по-голяма част от населението е регистрирана в гр. Разград 40503 жители по постоянен адрес (таблица 5. НМ, ПА, НА, община Разград, 15.12.2023 г.). Останалите населени места могат да се групират с **над 2000 жители** по постоянен адрес: с. Дянково, с. Раковски, с. Стражец, с. Ясеновец. С **под 2000 жители** по постоянна адресна регистрация са: с. Балкански, с. Благоево, с. Гецово, с. Дряновец, с. Киченица, с. Липник, с. Мортагоново, с. Недоклан, с. Осенец, с. Островче, с. Побит камък, с. Пороище, с. Просторно, с. Радинград, с. Топчии, с. Ушинци, с. Черковна.

⁷ Архивни годишни таблици на адресно регистрираните по постоянен и по настоящ адрес лица (по области, общини и населени места), 2023-2013 г., община Разград // Източник: <https://www.grao.bg/tables.html>

⁸ Източник на данни: https://www.grao.bg/tna/t41nm-15-12-2023_4.txt

таблица 4. Население в община Разград, 2013-2023, ГРАО

Постоянен адрес / общо	67469	67214	66902	66687	66420	66183	66007	65463	64906	64527	64344
Години	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Настоящ адрес / общо	54401	54192	53645	53536	53144	53115	52950	52470	51815	51511	51203
Години	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023

таблица 5. НМ, ПА, НА, община Разград, 15.12.2023

дата 15.12.2023			
Населено място	Постоянен адрес	Настоящ адрес	Постоянен и наст. адрес в същото НМ
ГР.РАЗГРАД	40503	32526	29660
С.БАЛКАНСКИ	149	267	135
С.БЛАГОЕВО	501	606	451
С.ГЕЦОВО	1711	1821	1448
С.ДРЯНОВЕЦ	729	892	599
С.ДЯНКОВО	4076	2736	2615
С.КИЧЕНИЦА	1061	771	719
С.ЛИПНИК	674	500	468
С.МОРТАГОНОВО	1809	1009	944
С.НЕДОКЛАН	327	181	154
С.ОСЕНЕЦ	759	909	629
С.ОСТРОВЧЕ	58	123	48
С.ПОБИТ КАМЪК	199	216	142
С.ПОРОИЩЕ	278	439	226
С.ПРОСТОРНО	125	160	105
С.РАДИНГРАД	547	310	237
С.РАКОВСКИ	3818	2329	2251
С.СТРАЖЕЦ	2758	1843	1725
С.ТОПЧИИ	524	563	458
С.УШИНЦИ	215	253	152
С.ЧЕРКОВНА	36	90	28
С.ЯСЕНОВЕЦ	3497	2671	2555
Всичко за общината	64354	51215	45749

На таблица 6 е представена информация от НСИ⁹ за населението в община Разград за периода 2010-2023 г. Данните показват намаляване на общия брой на населението. Между 2010 и 2023 г. населението на община Разград е намаляло с 11411, или в процентно отношение с около 21,2%. Средно годишното намаление на населението в община Разград за разглеждания период е 1,51%. Разпределението на населението по пол показва, че жените имат превес спрямо мъжете в съотношение около 52 % към 48 %. Преобладаващата част от населението е градско – средно около 65,59%, а в селата са средно около 34,41%.

таблица 6. Население, общо, град/села, пол, 2010-2023

Година	Общини	Общо			В градовете			В селата		
		всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
2010	Разград	53918	25681	28237	34157	15908	18249	19761	9773	9988
2011	Разград	50457	24258	26199	33416	15841	17575	17041	8417	8624
2012	Разград	49982	24019	25963	33005	15641	17364	16977	8378	8599
2013	Разград	49424	23728	25696	32568	15396	17172	16856	8332	8524
2014	Разград	48914	23465	25449	32220	15230	16990	16694	8235	8459
2015	Разград	48183	23109	25074	31739	15011	16728	16444	8098	8346
2016	Разград	47590	22813	24777	31301	14812	16489	16289	8001	8288
2017	Разград	46944	22415	24529	30921	14563	16358	16023	7852	8171
2018	Разград	46495	22217	24278	30575	14399	16176	15920	7818	8102
2019	Разград	45936	21931	24005	30173	14194	15979	15763	7737	8026
2020	Разград	45624	21763	23861	29399	13821	15578	16225	7942	8283
2021	Разград	44894	21392	23502	28931	13581	15350	15963	7811	8152
2022	Разград	42778	20188	22590	28509	13268	15241	14269	6920	7349
2023	Разград	42507	20033	22474	28234	13109	15125	14273	6924	7349

Възраст на населението – за 2023 г., данните от таблица 8 показват най-ниски показатели за категория „20-24” – 1585, а най-високи за категория „50-54” – 3492. Зеленото форматиране на клетките в таблица 8 показва най-ниските стойности по възрастови групи, а червените оцветяване най-високите стойности. Проследяването на данните за периода 2016-2023 г. показва тенденция към намаляване на показателите за категориите – „25-29”, „30-34”, „35-39”, „40-44”, „45-49”, „50-54” (фигура 7). Коефициента на демографско заместване¹⁰ в община Разград е представен в таблица 7. За 2023 г. стойността на коефициента на демографско заместване е около 60 %, което показва, че за всеки 100 души, на които им предстои да напуснат работната сила има по-малко от 60 души, на които им предстои да се включат в нея.

⁹ НСИ, [НАСЕЛЕНИЕ 2010-2022 г., ПО ОБЛАСТИ, ОБЩИНИ, МЕСТОЖИВЕЕНЕ И ПОЛ](#)

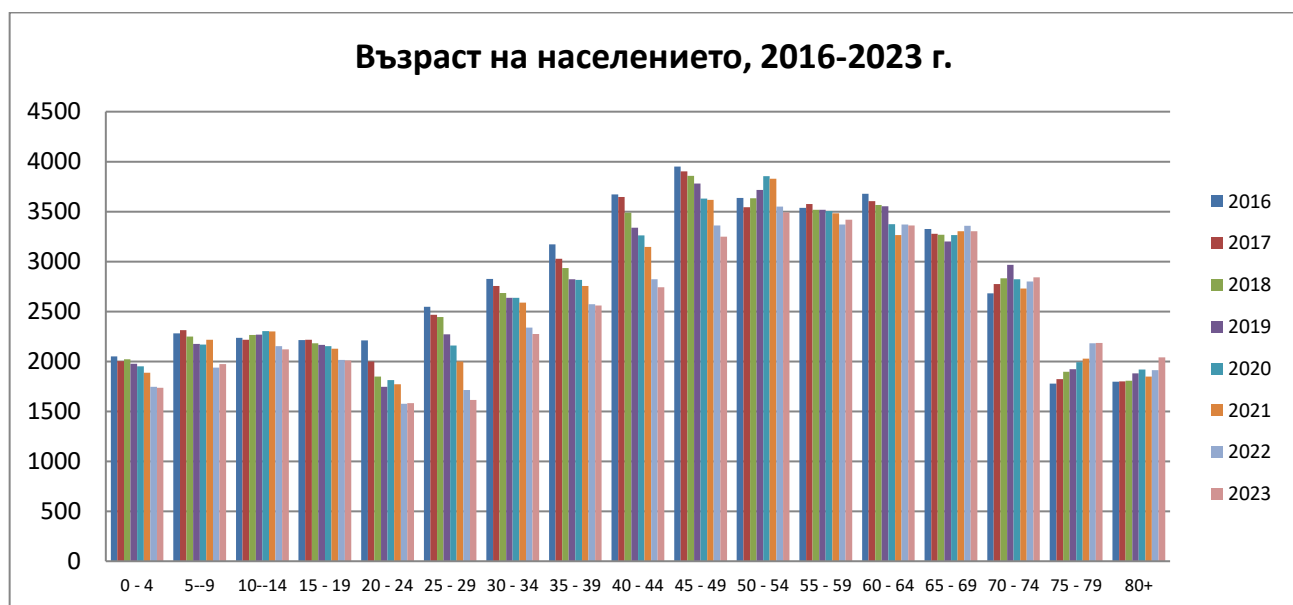
¹⁰ Коефициент на демографско заместване – разделяне на броя на 15 – 19 годишните на броя на 60-64 годишните и умножаване по 100.

таблица 7. Коефициент на демографско заместване, 2016-2022 г.

Години	Възрастови групи		Коефициент на демографско заместване в %
	15 - 19	60 - 64	
2016	2214	3677	60%
2017	2216	3604	61%
2018	2182	3566	61%
2019	2164	3554	61%
2020	2152	3373	64%
2021	2127	3264	65%
2022	2015	3371	60%
2023	2010	3361	60%

таблица 8. Население, възраст, 2016-2023

община Разград																	
Години	0 - 4	5--9	10--14	15 - 19	20 - 24	25 - 29	30 - 34	35 - 39	40 - 44	45 - 49	50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69	70 - 74	75 - 79	80+
2016	2051	2280	2236	2214	2211	2546	2825	3171	3672	3951	3636	3538	3677	3325	2681	1778	1798
2017	2002	2314	2216	2216	1998	2468	2756	3029	3645	3902	3543	3575	3604	3279	2775	1822	1800
2018	2021	2250	2264	2182	1848	2443	2686	2933	3488	3859	3632	3519	3566	3269	2831	1896	1808
2019	1978	2176	2267	2164	1747	2271	2637	2823	3337	3780	3715	3518	3554	3199	2967	1922	1881
2020	1950	2170	2304	2152	1814	2160	2636	2816	3260	3631	3854	3505	3373	3265	2823	1992	1919
2021	1887	2216	2300	2127	1773	2000	2590	2755	3146	3618	3828	3484	3264	3302	2729	2028	1847
2022	1747	1938	2153	2015	1575	1714	2339	2571	2821	3361	3551	3370	3371	3357	2800	2182	1913
2023	1735	1972	2121	2010	1582	1614	2274	2560	2741	3250	3492	3420	3361	3304	2843	2186	2042

фигура 7. Възраст на населението, 2016-2023 г.

Население под, над и в трудоспособна възраст¹¹. В тази група от данни най-добре се откроява тенденцията за намаляване на населението в трудоспособна възраст. Зелено оцветените клетки в таблицата показват високите стойности, а червените по ниските стойности. При категория „Над трудоспособна” възраст има леко покачване (таблица 9).

фигура 8. Население-под, над, в трудоспособна възраст

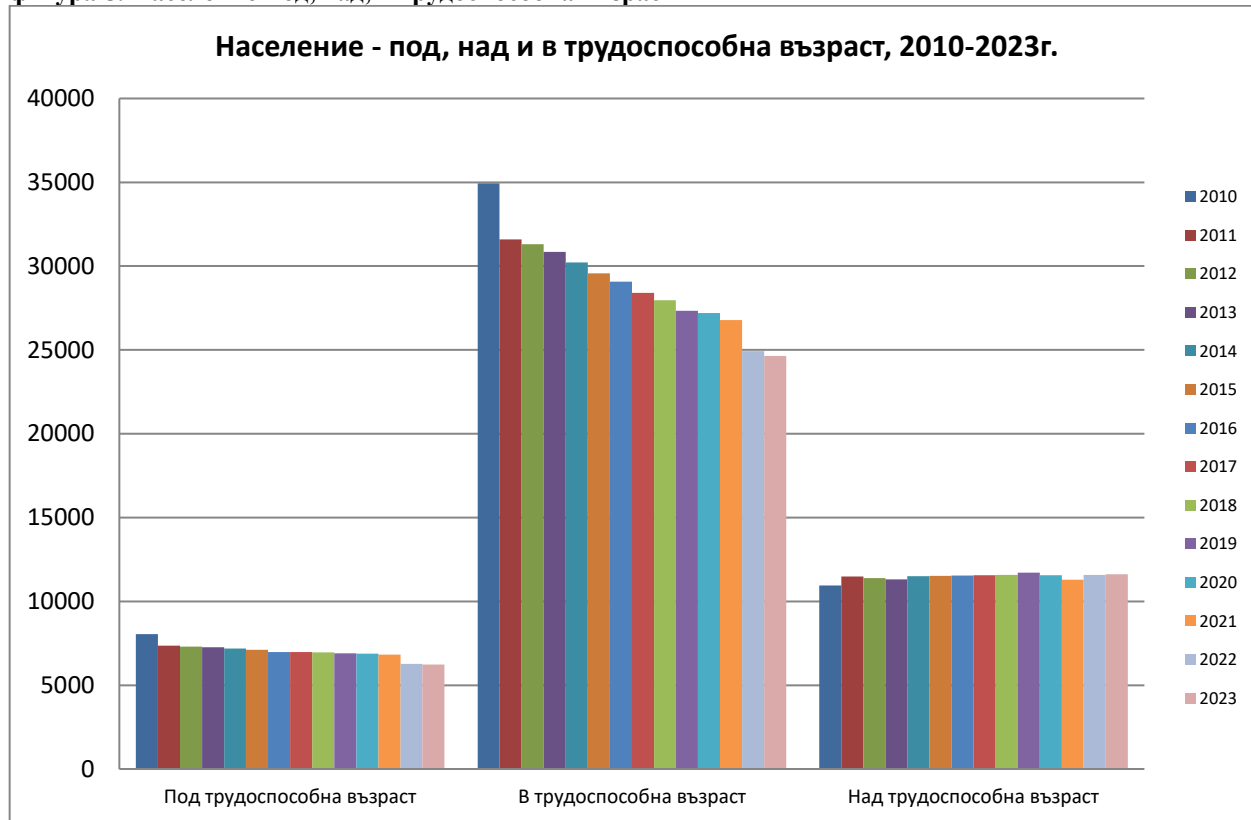

таблица 9. Население, под, над, в трудоспособна възраст, 2010-2023

	ОБЩИНА РАЗГРАД													
Години	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Под трудоспособна възраст	8042	7365	7303	7259	7187	7103	6982	6982	6959	6897	6873	6830	6273	6237
В трудоспособна възраст	34928	31599	31297	30852	30224	29560	29068	28400	27959	27331	27193	26778	24927	24648
Над трудоспособна възраст	10948	11493	11382	11313	11503	11520	11540	11562	11577	11708	11558	11286	11578	11622
Общо	53918	50457	49982	49424	48914	48183	47590	46944	46495	45936	45624	44894	42778	42507

Механичен прираст на населението¹² – за периода 2010 – 2023 г. се отличават с положителен механичен прираст 2020 г. – 289; 2022 г. – 164 и 2023 г. – 100. Най-ниски стойности има за 2010 г. -568, а за 2020 г. са отбелязани положителни стойности 289 повече

¹¹ Източник: Инфостат, НАСЕЛЕНИЕ ПОД, ВЪВ И НАД ТРУДОСПОБНА ВЪЗРАСТ ПО ПОЛ, ОБЛАСТИ, ОБЩИНИ И МЕСТОЖИВЕЕНЕ https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/reports/query.jsf?x_2=1083

¹² Източник: Инфостат, МЕХАНИЧНО ДВИЖЕНИЕ ПО МЕСТОЖИВЕЕНЕ, ПОЛ И ОБЩИНИ; https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/reports/query.jsf?x_2=55

заселени, от колкото изселени. Коефициента на механичен прираст¹³ отбелязва най-ниска стойност -10 ‰ за 2010 г., а най-висока стойност 6 ‰ за 2020 г. Положителните стойности на механичен прираст през 2020 г., може да са резултат на пандемията от Covid 19, затварянето на границите и затрудненията при пътуване.

таблица 10. Механичен прираст, Коефициент на механичен прираст, 2010-2023

Година	Общини	Заселени			Изселени			Механичен прираст			Средногодишно население / Общо	Коефициент на механичен прираст/‰
		всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени		
2010	Разград	1041	503	538	1609	757	852	-568	-254	-314	54319	-10
2011	Разград	575	243	332	968	482	486	-393	-239	-154	50795	-8
2012	Разград	684	321	363	896	420	476	-212	-99	-113	50219	-4
2013	Разград	666	290	376	905	377	528	-239	-87	-152	49703	-5
2014	Разград	823	365	458	1014	459	555	-191	-94	-97	49169	-4
2015	Разград	945	423	522	1263	571	692	-318	-148	-170	48549	-7
2016	Разград	857	390	467	1093	495	598	-236	-105	-131	47887	-5
2017	Разград	985	428	557	1157	545	612	-172	-117	-55	47267	-4
2018	Разград	1068	479	589	1145	494	651	-77	-15	-62	46720	-2
2019	Разград	1238	549	689	1473	653	820	-235	-104	-131	46216	-5
2020	Разград	1918	953	965	1629	806	823	289	147	142	45780	6
2021	Разград	1168	517	651	1195	517	678	-27	-	-27	45259	-1
2022	Разград	1087	461	626	923	418	505	164	43	121	42957	4
2023	Разград	1105	518	587	1005	464	541	100	54	46	42643	2

Естествен прираст¹⁴ – характерно за периода 2010 – 2023 г. е отрицателният естествен прираст. С най-ниски стойности на естествен прираст са годините – 2020 г. -601; 2021 г. -703; 2022 г. – 521. Най-ниски са и стойностите на коефициент на естествен прираст – 2020 г. - 13,1‰; 2021 г. -15,5‰; 2022 г. – 12,1‰. Раждаемостта е в най-ниските си стойности, докато смъртността е на високи нива.

таблица 11. Естествен прираст и коефициент на естествен прираст ‰

Година	Общини	Живородени			Умрели			Естествен прираст			Средногодишно население / Общо	Коефициент на естествен прираст ‰
		всичко	момчета	момичета	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени		
2010	Разград	488	232	256	722	387	335	-234	-155	-79	54319	-4,3
2011	Разград	436	211	225	719	369	350	-283	-158	-125	50795	-5,6
2012	Разград	469	235	234	732	375	357	-263	-140	-123	50219	-5,2

¹³ Коефициентът на механичен прираст на населението се измерва в промили (‰). Той показва промяната на броя на населението (за всеки 1000 души) в следствие на разликата в броя на заселилите се и напусналите дадена територия лица. Формула: ((Заселени-Изселени)/Средногодишно население) X 1000

¹⁴ Източник: Инфостат, ЕСТЕСТВЕНО ДВИЖЕНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО ПО ОБЛАСТИ И ОБЩИНИ, https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/reports/query.jsf?x_2=527 и НСИ, Естествено движение на населението по области, общини и пол, <https://www.nsi.bg/bg/content/2987/естествено-движение-на-населението-по-области-общини-и-пол>

2013	Разград	380	170	210	699	374	325	-319	-204	-115	49703	-6,4
2014	Разград	415	217	198	734	386	348	-319	-169	-150	49169	-6,5
2015	Разград	385	202	183	798	410	388	-413	-208	-205	48549	-8,5
2016	Разград	378	193	185	735	384	351	-357	-191	-166	47887	-7,5
2017	Разград	351	169	182	825	450	375	-474	-281	-193	47267	-10
2018	Разград	396	207	189	768	390	378	-372	-183	-189	46720	-8
2019	Разград	380	187	193	704	369	335	-324	-182	-142	46216	-7
2020	Разград	349	183	166	950	498	452	-601	-315	-286	45780	-13,1
2021	Разград	346	166	180	1049	537	512	-703	-371	-332	45259	-15,5
2022	Разград	312	163	149	833	429	404	-521	-266	-255	42957	-12,1
2023	Разград	344	180	164	715	389	326	-371	-209	-162	42643	-8,7

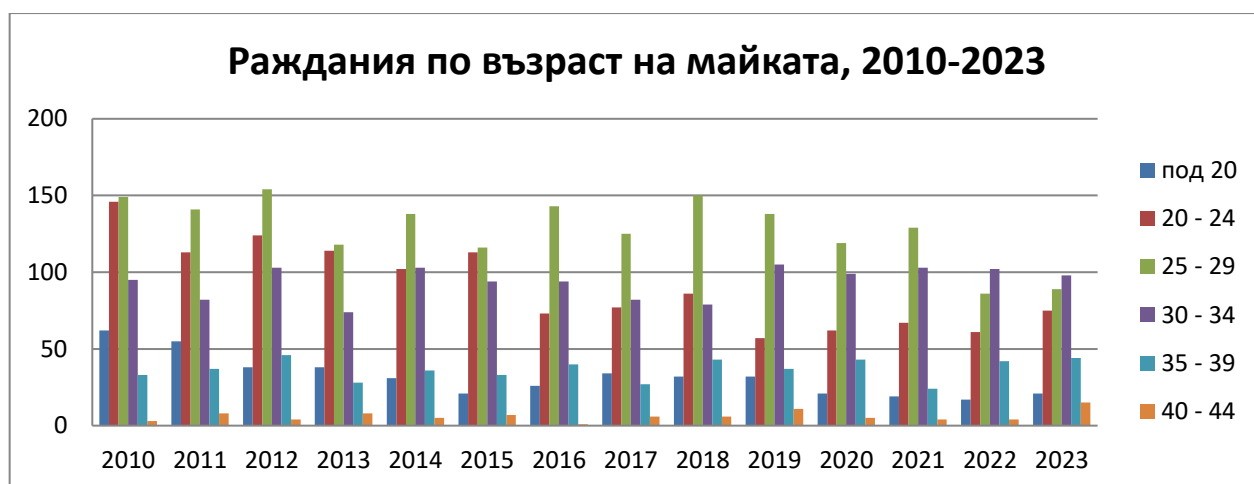
Раждания по възраст на майката¹⁵ – преобладаващата възраст на ражданията е „25-29”. Ражданията „под 20” не са толкова чести. Във възрастовият диапазон „45+” има регистрирани само четири раждания за целият период (таблица 12). Общата характеристика е, че раждаемостта намалява, и жените предпочитат ражданията във възрастовите групи над 25 години. Коефициентът на раждаемост¹⁶ е с най-ниски стойности 7,26 ‰ през 2022 г., а с най-високи стойности 9,34 ‰ през 2012 г. През 2020 и 2021 г. коефициентите на раждаемост са близки 7,62 ‰ и 7,64 ‰ (таблица 13). През 2023 г. коефициента на раждаемост е 8,07 ‰.

таблица 12. Раждания по възраст на майката, 2010-2023

Година	Общини	Общо	Възраст на майката							непоказана
			под 20	20 - 24	25 - 29	30 - 34	35 - 39	40 - 44	45 +	
2010	Разград	488	62	146	149	95	33	3	-	-
2011	Разград	436	55	113	141	82	37	8	-	-
2012	Разград	469	38	124	154	103	46	4	-	-
2013	Разград	380	38	114	118	74	28	8	-	-
2014	Разград	415	31	102	138	103	36	5	-	-
2015	Разград	385	21	113	116	94	33	7	1	-
2016	Разград	378	26	73	143	94	40	1	1	-
2017	Разград	351	34	77	125	82	27	6	-	-
2018	Разград	396	32	86	150	79	43	6	-	-
2019	Разград	380	32	57	138	105	37	11	-	-
2020	Разград	349	21	62	119	99	43	5	-	-
2021	Разград	346	19	67	129	103	24	4	-	-
2022	Разград	312	17	61	86	102	42	4	-	-
2023	Разград	344	21	75	89	98	44	15	2	-

¹⁵ Източник: Инфостат, ЖИВОРОДЕНИ ПО ВЪЗРАСТ НА МАЙКАТА (5 ГОДИШНИ ГРУПИ), ОБЛАСТИ И ОБЩИНИ, https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/reports/query.jsf?x_2=1027

¹⁶ Коефициентът на раждаемост (КР) се измерва в промили (‰) и показват броя живородени деца (ЖД) на всеки 1000 души от средногодишното население (СН). Формула: $КР (‰) = \frac{ЖД}{СН} \cdot 1000$

фигура 9. Раждания по възраст на майката, 2010-2023

таблица 13. Живородени, коефициент на раждаемост, 2010-2023 г.

Община Разград, Живородени, коефициент на раждаемост, 2010-2023 г.			
Години	общо	Средногодишно население / Общо	Коефициент на раждаемост ‰
2010	488	54319	8,98
2011	436	50795	8,58
2012	469	50219	9,34
2013	380	49703	7,65
2014	415	49169	8,44
2015	385	48549	7,93
2016	378	47887	7,89
2017	351	47267	7,43
2018	396	46720	8,48
2019	380	46216	8,22
2020	349	45780	7,62
2021	346	45259	7,64
2022	312	42957	7,26
2023	344	42643	8,07

Смъртност - общата смъртност сочи най-високи показатели за 2021 г. 1049 и за 2020 г. 950, а най-ниски стойности има за 2013 г. 699. През 2023 г. смъртността е 715. Разделението на данните по полов признак показва, че при мъжете има по-висока смъртност¹⁷ (таблица 14). За периода 2010-2023 г. са починали общо 35 деца до 1 година¹⁸. През 2023 г. са починали 6 деца,

¹⁷ Източник: Инфостат, УМИРАНИЯ ПО ОБЛАСТИ, ОБЩИНИ И ПОЛ, https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/reports/query.jsf?x_2=1033

¹⁸ Източник: Инфостат, ЕСТЕСТВЕНО ДВИЖЕНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО ПО ОБЛАСТИ И ОБЩИНИ, https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/reports/query.jsf?x_2=527

което е най-висока стойност за периода 2010-2023 г. Коефициента на обща смъртност¹⁹ на 1000 души от населението показва, че за 2020 г., 2021 г. и 2022 г. се отбелязват най-високи стойности – 20,8 ‰, 23,2 ‰, 19,4 ‰ /промила/. За 2023 г. коефициента на обща смъртност е 16,8 ‰. Коефициент на детска смъртност²⁰ отбелязва за 2020 г., 2021 г., 2022 г., 2023 г. стойности от 2,9 ‰, 2,9 ‰, 3,2 ‰, 17,4 ‰ /промила/. (таблица 15)

таблица 14. Умирения, пол, коефициент на смъртност, 2010-2023 г.

Община Разград, умирения, пол, коефициент на смъртност, 2010-2023					
Година	Общо	Мъже	Жени	Средногодишно население / Общо	Коефициент на смъртност ‰
2010	722	387	335	54319	13,3
2011	719	369	350	50795	14,2
2012	732	375	357	50219	14,6
2013	699	374	325	49703	14,1
2014	734	386	348	49169	14,9
2015	798	410	388	48549	16,4
2016	735	384	351	47887	15,3
2017	825	450	375	47267	17,5
2018	768	390	378	46720	16,4
2019	704	369	335	46216	15,2
2020	950	498	452	45780	20,8
2021	1049	537	512	45259	23,2
2022	833	429	404	42957	19,4
2023	715	389	326	42643	16,8

таблица 15. Коефициент на смъртност при деца до 1 г., общо, 2010-2023 г.

Години	Живородени (брой)	Умрели деца на възраст до 1 година (брой)	Коефициент на детска смъртност/Общо/на 1000 души от населението/ ‰
2010	488	5	10,2
2011	436	2	4,6

¹⁹ Коефициентът на смъртност (КС) се измерва в промили (‰) и показват броя починали (П) на всеки 1000 души от средногодишното население (СН). Формула: $КС (‰) = П / СН * 1000$

²⁰ Коефициент на смъртност при деца до 1 г. (КСД) се измерва в промили и показва броя починали деца (ПД) на всеки 1000 живородени от живородените (ЖР) за година.). Формула: $КСД (‰) = ПД / ЖР * 1000$

2012	469	2	4,3
2013	380	3	7,9
2014	415	4	9,6
2015	385	2	5,2
2016	378	-	-
2017	351	2	5,7
2018	396	4	10,1
2019	380	2	5,3
2020	349	1	2,9
2021	346	1	2,9
2022	312	1	3,2
2023	344	6	17,4

Обобщение на демографските данни: Данните за населението в община Разград показват процес на намаляване. Данните се потвърждават от Преброяване 2021, като за 10 години населението е намаляло с -7437 души. Данните от НСИ показват, че за 2010-2023 г. населението на община Разград е намаляло с 11411 души. Намаляването на населението е процес наблюдаван в почти цяла България.

Механичният прираст запазва отрицателни стойности в почти целият период. За 2020, 2022, 2023 г. механичният прираст е положителен, с коефициенти 6 ‰, 4 ‰, 2 ‰. Миграционните процеси на вътрешна и външна миграция са постоянни и са продиктувани от търсенето на по-добро заплащане на трудът. Работната сила се ориентира към по-големите индустриални и производствени центрове.

Процесът на застаряване на населението оказва своето влияние, наблюдава се постепенен спад на населението в трудоспособна възраст, от една страна и увеличаване над трудоспособна възраст от друга. Тенденцията се потвърждава от преброяването – нараства дела на хората в пенсионна възраст и намалява дела на хората в трудоспособна възраст. Коефициента на демографско заместване на община Разград за 2023 г. е около 60%, което сочи, че на 100 човека излизаци в пенсионна възраст са замествани от 60. Това от своя страна оказва натиск върху социалните и осигурителни системи. До някъде оказва влияние и върху икономиката и инвестиционните процеси, с оглед на това, че инвеститорите трудно си осигуряват необходимата работна ръка за реализиране на бизнес планове.

Населението в община Разград е предимно градско, около 63% от жителите са адресно регистрирани в гр. Разград. Сред по-големите села в общината са Дянково, Стражец, Раковски, Гецово, Ясеновец. Данните от Преброяване 2021 г. показват, че 67% от преброилите се са от гр. Разград, съответно 33% са от селата.

Естественят прираст за целият период е с отрицателни стойности. За 2020, 2021 и 2022 г. се отбелязват най-ниски стойности: -601, -703, -521.

Прогнозите за населението в област Разград²¹, за периода 2020-2030 г. и в трите хипотези сочат намаление. При хипотеза за конвергентност намалението е с 10579, при хипотеза за относително ускоряване намалението е с 9144, при хипотеза за относително забавяне намалението е с 11275.

²¹ Източник: https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/reports/query.jsf?x_2=236

таблица 16. Прогноза за населението в област Разград и пол, 2020, 2030 г.

ПРОГНОЗА ЗА НАСЕЛЕНИЕТО ЗА ОБЛАСТ РАЗГРАД И ПОЛ, 2020, 2030				
		(брой)		
	Години	2020	2030	
I вариант (при хипотеза за конвергентност)	Общо	111130	100551	10579
	Мъже	54110	48811	5299
	Жени	57020	51740	5280
II вариант (относително ускоряване)	Общо	111336	102192	9144
	Мъже	54218	49666	4552
	Жени	57118	52526	4592
III вариант (относително забавяне)	Общо	111031	99756	11275
	Мъже	54058	48402	5656
	Жени	56973	51354	5619

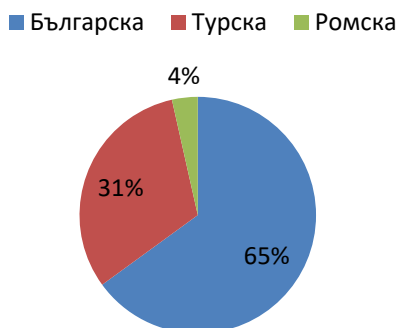
Данни за етническата характеристика на населението в община Разград: Официални данни за етническата принадлежност на гражданите в България се събират при процеса на Преброяване на населението и жилищният фонд. Преброяване 2021 г. предоставя данни за етническа характеристика на основа, на които може да се направи сравнение на показатели като етническа принадлежност и майчин език.

Разпределението на населението в община Разград по етнически групи показва три основни групи на база самоопределяне: българска, турска и ромска (фигура 10). Ромската етническа група е най-малка, с около 3% присъствие. Данните от 2021 г. показват приблизително същото съотношение, но с 3557 по-малко самоопределили се, което е приблизително 7,5 % спрямо 2011 г.

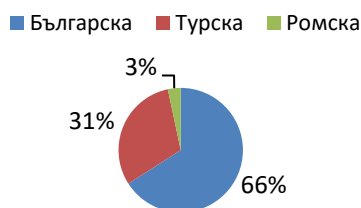
таблица 17 Население, етн. принадлежност 2011;2021

Население в община Разград по етническа принадлежност към 7 септември 2021 г. и 2011 г.								
Община	Общо	Етническа група				Не мога да определя	Не желая да отговоря	Непоказана
		Българска	Турска	Ромска	Друга			
Разград 2021	43 658	26 063	12 633	1 410	441	119	808	2 184
Разград 2011	47 215	30 660	14 296	1 549	264	446		

Община Разград, етнически групи, 2021 г.

Община Разград, етнически групи, 2011

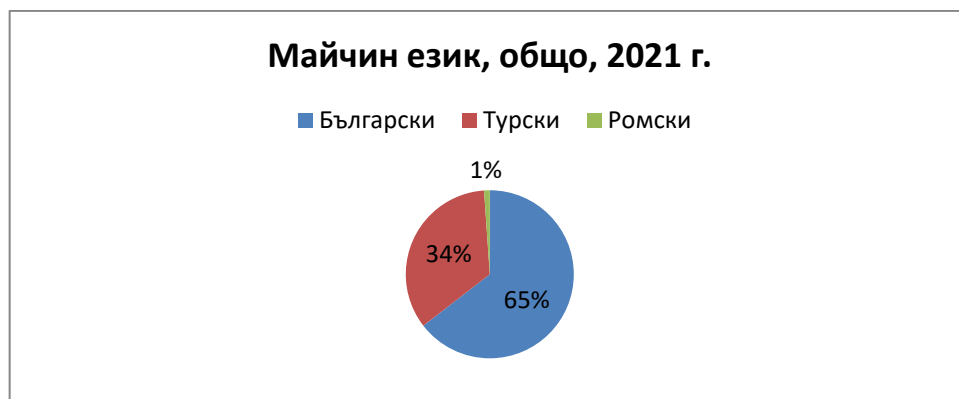

фигура 10. Етнически групи в % . 2011; 2021

таблица 18 Майчин език, 2011;2021

Население в община Разград по майчин език към 7 септември 2021 г. и 2011 г.								
Община	Общо	Майчин език				Не мога да определя	Не желая да отговоря	Непоказан а
		Български и	Турски	Ромски	Друг			
Разград 2021	43658	25787	13742	437	305	69	552	2766
Разград 2011	47046	30510	14707	1 118	349	362		

Характерно за показателя Майчин език, общо между 2021 и 2011 г. е, че населението намалява, а заявите като майчин език ромския през 2011 г. са били около 2,3 %, а през 2021 г. те са около 1 %.

фигура 11 Майчин език, %, 2021

Обобщение на данни от етническа характеристика: Могат да се открият три основни етнически групи сред населението в община Разград - българска, турска и ромска. Общата характеристика на ромската етническа група в община Разград сочи една общност съставляваща **3,28 %** от всички самоопределили се. Тенденцията се запазва и през 2021 г.

Не всички роми определят ромският език като майчин. Вероятно част от тях предпочитат да се причисляват към турския етнос. При преброяване 2021 г. заявите ромски език като майчин са около 1 %. За сравнение 2011 г. посочилите ромски като майчин са били около 2%.

По данни на Асоциация Интегро ромите в общината са около 5000 души, като разминаването от официалната статистика идва от факта, че една голяма част от общността предпочита да се самоопределя като турци, българи и др., с цел да се избегнат негативните стереотипи.

2. Образование

Данни за образованието в община Разград според Преброяване 2021 г.

таблица 19. Грамотност на населението на 9 и повече години, Преброяване 2021 г.

ГРАМОТНОСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО НА 9 И ПОВЕЧЕ ГОДИНИ ПО СТАТИСТИЧЕСКИ РАЙОНИ, ОБЛАСТИ И ОБЩИНИ					
	(брой)			(%)	
	2021				
	Общо	Грамотни лица	Неграмотни лица	Грамотни лица - %	Неграмотни лица - %
Област Разград	95570	93870	1700	98,22%	1,78%
Община Разград	40353	40032	321	99,20%	0,80%

Данните от Преброяване на населението 2021 г. показват, че в процентно съотношение 99,20 % от населението на община Разград е грамотно, а 0,80 % неграмотно.

таблица 20. Образователна структура на населението на 7 и повече години по степени на образование. Преброяване 2021 и 2011

ОБРАЗОВАТЕЛНА СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО НА 7 И ПОВЕЧЕ ГОДИНИ ПО СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ И ПО СТАТИСТИЧЕСКИ РАЙОНИ, ОБЛАСТИ И ОБЩИНИ											
	(брой)						(%)				
	2021										
	Общ о	Висше образован ие	Средно образован ие	Основ но	Начално и по-ниско образован ие	Дете до 7 години вкл., което още не посеща ва училищ е	Висше образован ие	Средно образован ие	Основ но	Начално и по-ниско образован ие	Дете до 7 години вкл., което още не посеща ва училищ е
Облас т Разгра д	9736 9	15309	41578	27283	13163	36	15,72%	42,70%	28,02%	13,52%	0,04%
Общи на Разгра д	4113 1	9680	19667	7696	4076	12	23,53%	47,82%	18,71%	9,91%	0,03%
	2011										
Общи на Разгра д	4785 4	8791	20789	12126	3391	2757 ²²	18,37%	43,44%	25,34%	7,09%	5,76%

²² Данните включени в графа „Дете до 7 години вкл., което още не посещава училище“ за 2011 г. обединяват данните за „незавършено начално“, „никога не посещавали училище“, „Дете“ от Преброяване 2011 г.

Разпределени по степени на образование и сравнени по години на преброяване 2011 – 2021 г. данните показват, че в община Разград има повишаване на населението с висше образование – 2011 г. техният дял е бил 18,37 %, а 2021 г. притежаващите висше образование са 23,53 %, което е повишение с 5,16 %. При средно образование – 2011 г. 43,44%, а 2021 г. 47,82%, което е повишение с 4,38%. При основно образование - 2011 г. 25,34%, а 2021 г. 18,71%, което е намаление с 6,63%.

Обобщение от фокус-групите

За с. Ясеновец участниците споделиха следното. „Деца посещават редовно детска градина. В селото има основно училище, което осигурява основно образование до 7 ми клас. Деца ходят редовно на училище. Присъстващите споделят, че сред учениците се забелязва проблем, който е с национален характер, а именно функционалната неграмотност. Един от присъстващите сподели, че една от детските градини в Разград е отказвала да приема дете от с. Ясеновец. За причина е била посочена районирането²³. Един от присъстващите сподели, че такъв проблем се среща и в училищната система в гр. Разград. Препоръчително е назначаване на образователни медиатори в училищата и детските градини, които да подпомагат процеса между родители и училище. Присъстващите споделиха, че в селото вече почти няма ранни съжителства. Над 80 % от децата завършват средно образование. Вече има и студенти. Участниците във фокус – групата изразиха нужда от повече учители – роми, които да работят в селото. Съществена част от възрастните в трудоспособна възраст са с основно образование. Има и със средно образование.“

За гр. Разград участниците в проучването споделиха следното. „деца посещават редовно детска градина и училище. И тук, присъстващите споделиха за проблем с районирането, което води до индивидуални проблеми между родители и училище. Нужни са мерки за повишаване на нивото на толерантността към различните етноси, като тези мерки трябва да се реализират от предучилищната и училищна образователна система. Присъстващите отбелязаха, че ромските деца от гр. Разград посещават предимно основни училища „Н. Й. Вапцаров“ и „Ив. С. Тургенев“. Споделиха още, че ромските деца, живеещи в селата, съставни на общината, предпочитат основните училища „Никола Икономов“ и „Отец Паисий“. И на тази среща беше съобщено за проблем с функционалната неграмотност, особено в селата на общината Разград. Много често децата в 8-ми клас не владеят книжовно езика. Бяха споделили и генерални коментари към образователната система, а именно, че училищата имат занижени критерии към учениците.“

В отговор на констатираните резултати се извеждат следните препоръчителни мерки за образование:

- Осигуряване на допълнително обучение по български език за деца в предучилищна и училищна възраст, за които българският език не е майчин;
- Въвеждане на образователни медиатори с подходящи умения и подготовка за работа с родители в системата на предучилищното и училищното образование;
- Провеждане на обучения за повишаване на компетенциите на педагогическите специалисти за интеркултурен образователен процес;
- Обучение с нови учебници по методология, съобразени с нуждите на децата –

²³ в Раздел II Записване и постъпване на деца в общинските детски градини на територията на община Разград, в чл. 22, ал. 3, от Наредба № 27 за условията и реда за записване, отписване и преместване на децата в общинските детски градини на територията на община Разград, са посочени предимствата, от които могат да се възползват децата при записването им в детски градини. Съгласно т. 9 от горесцитираната разпоредба с предимство се ползват деца с настоящ адрес по местоживееене в района на детската градина.

билингви;

- Насърчаване участието на родителите в образователния процес чрез включване на повече родители – роми в училищните настоятелства/родителски клубове.

Обща картина на училищната мрежа

Образователната политика на община Разград е израз на държавната политика на местно ниво и е насочена към осигуряване на равен достъп за развитие на всички деца и ученици, живеещи на територията на общината.

В обхвата на образователната политиката на Община Разград попада осигуряването на качествена образователна инфраструктура. Последната включва институции в сферата на предучилищното, общото, профилираното и професионалното образование – ясли, детски градини, основни училища, професионални и профилирани гимназии, специализирано училище и центрове за подкрепа за личностно развитие. Училищата и детските градини в община Разград имат достатъчен капацитет за пълното обхващане на децата и учениците, подлежащи на задължително обучение.

В началото на учебната 2022/2023 година училищната мрежа в община Разград обхваща 2 ясли, 20 детски градини, 21 училища, от които 16 са общински. От 16-те общински училища - 11 са основни, като 5 са в гр. Разград и 10 - в други населени места на общината. Средните общински училища са пет: 2 профилирани гимназии – ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф” - с „чуждоезиков” профил и ППМГ „Акад. Н. Обрешков” - с профил „природоматематически”; Спортно училище; Средно училище „Христо Ботев” и 1 професионална гимназия - ПГССХВТ „Ангел Кънчев”. Останалите 5 професионални гимназии са държавни училища - ПГХТБТ „М. Кюри“, НПТГ „Ш. Петъфи“, ПГТС „Хр. Смирненски“, ПГО „Станка Николица Спасо-Еленина“ и ПГИ „Р. Шуман“.

През 2023 година е оптимизирана училищната мрежа на територията на община Разград, като е закрито ОУ „Кирил и Методий“, с. Киченица със Заповед № РД-14-21 от 23 юни 2022 г. на Министъра на образованието и науката, поради драстично намалелия брой ученици, обучаващи се в него. С това броят на училищата в община Разград през учебната 2023/2024 г. намалява на 20 училища, от които 15 са общински, а останалите 5 са държавни.

Всички училища, намиращи се на територията на община Разград, са на едносменен режим на обучение, съгласно изискванията на Министерството на образованието и науката.

таблица 21. Структура на мрежата от училища и детски градини на територията на община Разград през 2023 г.

15 Общински училища					5 Държавни училища	Общински и детски градини
10 основни училища	2 профилирани гимназии	1 средно училище	1 спортно училище	1 професионална гимназия	5 професионални гимназии	20

За развитието на интересите, способностите, компетентностите и изявата на децата и учениците от община Разград в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта се предлагат извънкласни дейности в три центъра за подкрепа за личностно развитие: ЦПЛР-Център за работа с деца, ЦПЛР - Център за ученическо, техническо и научно творчество и ЦПЛР - Ученическа спортна школа „Руси Бухтев“.

Към началото на 2023/2024 година (данни към септември 2023 г.) общият брой на учениците на територията на община Разград е 5 720 ученици, от които 4 375 ученици се обучават в общинските училища, а 1 345 ученици - в държавните училища.

През учебна 2022/2023 година в училищата (общински и държавни) на територията на община Разград са започнали да се обучават 5 735 ученици от 1. до 12. клас, от които 4 397 ученици са били в общинските училища, а 1 338 ученици в държавните училища, при което се наблюдава лек спад в общия брой на учениците в сравнение с предходната.

През учебната 2023/2024 година в първи клас са постъпили 422 ученици (356 от тях в училища, намиращи се на територията на града и 66 ученици – в селата). През учебната 2022/2023 година в първи клас са постъпили 396 ученици в началото на учебната година (341 в града и 55 в селата).

В 20-те детски градини, като институции от системата на предучилищното образование, се отглеждат, възпитават, социализират и обучават деца от 2-годишна възраст до постъпването им в 1. клас в съответствие с държавния образователен стандарт за предучилищното образование и Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО). Десет от детските градини се намират в селата на община Разград, а останалите десет детски градини са на територията на град Разград. Освен в детските градини, в две училища в община Разград функционират подготвителни групи – в ОУ „Ив. С. Тургенев“, гр. Разград функционира целодневна подготвителна група, а в ОУ „Св. св. Кирил и Методий“, село Ясеновец - полудневна подготвителна група.

В началото на учебната 2023/2024 година в общинските детски градини са обхванати общо 1 504 деца, разпределени в 67 целодневни групи. В сравнение с предходната 2022/2023 г., когато общият брой на децата в детските градини в общината е бил 1 468, децата през настоящата година са с 36 деца повече. Сформирана е и 1 целодневна група с 10 деца в ОУ „Ив. С. Тургенев“, гр. Разград, 1 полудневна група с 14 деца в ОУ „Св. св. Кирил и Методий“, с. Ясеновец. В три детски градини в общината (ДГ № 6 „Шестте ястребинчета“, гр. Разград, ДГ № 11 „Детелина“, гр. Разград и ДГ „Осми март“, с. Дянково) функционират 3 яслени групи с общ брой деца – 57 деца. Броят на обхванатите деца в задължителна предучилищна възраст (4, 5 и 6-годишни деца) към м. септември 2023 г. са 1 411 деца, от които 4-годишни - 474 деца, 5 – годишни - 479 деца и 6 – годишни - 458 деца.

Превенция на отпадането от училище

Причините за намаляване броя на учащите се коренят преди всичко в отрицателния прираст на населението както на национално ниво, така и на регионално ниво; миграционните тенденции сред младите жители на община Разград към големите областни центрове и в чужбина в търсене на по-високи доходи и повишаване качеството на живот, водят до застаряване на населението. През последните години немалка част от гражданите с постоянен адрес в община Разград живеят в други населени места, причината за което са ограничените възможности за професионална реализация на млади специалисти с висше образование. Това допълнително засилва миграционните нагласи на млади семейства от слабо населени места, които искат да осигурят добро образование за децата си, което от своя страна засилва процеса на обезлюдяване.

Етническият състав на населението в община Разград и региона е смесен – българи, турци и роми. Образователната политика на община Разград е насочена към осигуряване на равен достъп за развитие на всички деца и ученици, без оглед на етническа, расова или религиозна принадлежност. С цел преодоляване на всички негативни тенденции, общината работи в следните насоки:

- Подобряване на образователната среда и предоставяне на съвременни условия за обучение;
- Осигуряване на обхват, условия и средства за допълнителна подкрепа на деца със специални образователни потребности;
- Осигуряване на условия за извънучилищни занимания, развлечения и спорт за превръщане на училището/детската градина в привлекателно място за децата/учениците;

- Осигуряване на условия за личностна подкрепа на деца в риск, деца с изяви дарби;
- работа с родителите на деца от етносите за тяхното приобщаване към училищния живот.

Пълният обхват на децата в задължителна предучилищна и училищна възраст е един от главните приоритети на Община Разград. В изпълнение на ПМС № 100 от 08.06.2018 г. за създаване и функциониране на *Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст*, със заповед на РУО – Разград всяко населено място на територията на община Разград е включено в район на обхват, като за районите са сформирани екипи за обхват, включващи представители на ангажираните институции. За община Разград районите на обхват и екипите за обхват са 8 на брой. Информацията от извършените обходи с необходимите данни за откриване и обхващане в образователната система на децата и учениците се отразяват в информационна система за развитие на механизма (ИСРМ) в междуинституционалната платформа „Посещаемо и безопасно училище“. В изпълнение на гореспоменатия Механизъм в началото на учебната 2023/2024 година (данни към 02.11.2023 г.) са обходени 239 адреса на деца и ученици, не посещаващи училище/детска градина. В резултат на извършените обходи е установено:

- деца/ученици заминали в чужбина – 173 деца/ученици;
- записани деца и ученици в ДГ/училища – 16 деца/ученици;
- деца/ученици не открити на адрес – 46 деца/ученици;
- преместени в друга област – 2 деца/ученици;
- брой отпаднали - 0 деца/ученици;

Намаляването броя на необхванатите и отпадащите деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст се осъществява и чрез:

- осъществяване на партньорство на общината и училищата с РУО – Разград, Дирекция „Социално подпомагане“– Отдел „Закрила на детето“, Детска педагогическа стая към МВР, НПО и други институции за местни инициативи с цел реинтегриране на вече отпадналите от училище ученици;

- прилагане на мерки заложи в Механизма;

- разработване на механизъм за ежедневно информиране на родителите за отсъствията и закъсненията на децата и учениците;

- осигуряване на безопасна и сигурна среда (охрана и видеонаблюдение в училищата, превенция срещу агресията);

- здравно образование и гражданско образование.

Подобряване на образователната среда и осигуряване на по-добри условия за осъществяване на образователно-възпитателния процес

Сградният фонд на детските градини и училищата в община Разград непрекъснато се обновява и се извършват ежегодно текущи ремонти дейности на материално-техническата база.

За осигуряване равен достъп до качествено образование за всички деца в задължителна предучилищна и училищна възраст през 2023/2024 година са осъществени следните дейности от Община Разград:

- **осигуряване на транспорт на децата в задължителна предучилищна възраст и за учениците от населени места, в които няма детска градина или училище** по смисъла на чл. 283, ал. 2 от ЗПУО. През 2023 г. е предоставен нов училищен автобус от Министерство на образованието и науката за превоз на деца и ученици, след подадена заявка от Община Разград към МОН във връзка с остарялото технически състояние и силната амортизация на наличните такива.

- **обезпечаване с учебни помагала, учебници и пособия** децата в подготовителните групи в детските градини и на учениците от 1. до 12. клас в общинските училища. Подадени са заявки до издателства за осигуряване на познавателни книжки за децата от всички възрастови групи за детските градини от общината, които не са на делегиран бюджет. Община Разград обезпечава със задължителна училищна документация (ЗУД) за началото и края на всяка учебна година детските градини в селата на недегиран бюджет.

За сигурността и здравето на децата и учениците в детските градини и училищата, в рамките на подсиуреното държавно финансиране, е осигурено функционирането на здравни кабинети. Всички здравни кабинети се обслужват от медицински специалисти, съгласно Закона за здравето. През учебната 2023/2024 г. броят на здравните кабинети в училищата и детските градини в община Разград е общо 34 здравни кабинети, от които 15 са в училищата, а 19 - в детските градини. Здравните кабинети се обслужват от 33 квалифицирани медицински специалисти, които осигуряват медицинското обезпечаване на децата и учениците.

Предучилищното образование в общинските детски градини се осъществява при целодневна организация, при която **е осигурено храненето на децата**. Храненето на децата се осъществява на основание сключени договори с фирми, доставчици на хранителни продукти. В преобладаващата част от основните училища храната се осигурява от Общинско предприятие „Ученическо столово хранене и почивно дело“ като се готви на място в ученическите столове на училищата и се предлага топла. С цел подобряване на качеството и разнообразието на храната, както и на пълноценното и здравословно хранене на децата, общинските детски градини и училища участват в схемите на Държавен фонд „Земеделие“ – схема „Училищен плод“ и схема „Училищно мляко“.

В образователните институции в община Разград с цел подкрепа на личностното развитие се осигурява **обща и допълнителна подкрепа за децата и учениците**. **Общата подкрепа** за личностно развитие включва:

Форми и дейности	Осигурява се от:
1. екипна работа между учителите и другите педагогически специалисти	всички институции
2. допълнително обучение по учебни предмети при условията на ЗПУО	само училища
3. допълнителни модули за деца, които не владеят български език	само детски градини
4. допълнителни консултации по учебни предмети, които се провеждат извън редовните учебни часове	само училища
5. консултации по учебни предмети	само училища
6. кариерно ориентиране на учениците	всички институции
7. занимания по интереси	всички институции
8. библиотечно-информационно обслужване	само училища
9. грижа за здравето	всички институции
10. осигуряване на общежитие	училища и общежития
11. поощряване с морални и материални награди	всички институции
12. дейности по превенция на насилието и преодоляване на	всички институции

проблемното поведение	
13. ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения	всички институции
14. логопедична работа	всички институции

Общата подкрепа обединява съществуващата образователна среда у нас – образователни институции, центрове за подкрепа за личностно развитие (ЦПЛР), вкл. центрове за специална образователна подкрепа, общежития и други, чиято функция е да подпомагат вътрешната структура за разгръщане на диференцирани подходи за посрещане на разнообразието от образователни потребности. В детските градини и училищата общата подкрепа свързва всички институции, които предоставят услуги, свързани с грижата за физическото, психичното и социалното благополучие на децата, както и с мотивиращи и развиващи интересите дейности.

Допълнителната подкрепа за личностно развитие включва:

1. работа с дете и ученик по конкретен случай;
2. психо-социална рехабилитация, рехабилитация на слуха и говора, зрителна рехабилитация, рехабилитация на комуникативните нарушения и при физически увреждания;
3. осигуряване на достъпна архитектурна, обща и специализирана подкрепяща среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти;
4. предоставяне на обучение по специалните учебни предмети за учениците със сензорни увреждания;
5. ресурсно подпомагане.

Допълнителната подкрепа за личностно развитие се предоставя на деца и ученици (чл. 187, ал. 2 от ЗПУО):

1. със специални образователни потребности;
2. в риск;
3. с изявени дарби;
4. с хронични заболявания

Допълнителната подкрепа се осигурява от детските градини, училищата, центровете за подкрепа за личностно развитие и специализираните обслужващи звена.

За децата и учениците с говорни нарушения е осигурена логопедична подкрепа от специалисти логопеди от Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – Разград (РЦПППО), по Проект BG05M2OP001-3.005-0004 „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, както и такива, назначени на щат - ОУ „Никола Икономов“, гр. Разград, ОУ „И. С. Тургенев“, гр. Разград, ОУ „Васил Левски“, ДГ № 2 „Лудогорче“, гр. Разград, ДГ № 4 „М. Палаузов“, гр. Разград и ДГ № 5 „Незабравка“, гр. Разград,

Създаването на условия за активно социално приобщаване на децата от социално уязвими групи е важно условие за привличане и задържане на децата в риск, предвид етническата специфика на разградски регион. С цел успешно интегриране в образователната система на децата, учениците и младежите от етническите малцинства са необходими условия, насърчаващи разкриването на потенциала на всяко дете и ученик за личностно развитие, както и неговата успешна социализация и реализация в живота. В тази връзка усилията са насочени към подобряване на сътрудничеството и взаимодействието между всички заинтересовани страни – местна власт, училища, детски градини, всички други институции, имащи отношение към развитието на децата.

Работата с деца от различни етноси изисква от учителите да усвояват знания, умения и компетентности за работа в интеркултурна среда. В училищата се предлагат извънкласни

занимания и клубове по интереси, като целта е превръщане на училището в по-привлекателно място за развитие и изяви. Формирането на клубове и занимания по интереси спомага за по-добрата интеграция на учениците от уязвимите групи, такива от ромски произход и социално слаби семейства. За учениците се организира и провежда допълнително обучение по учебните предмети с цел превенция на обучителни затруднения и преодоляване на системни пропуски при усвояване на учебното съдържание. Това води до повишаване на самочувствието на по-трудно интегриращите се деца и приобщаването им към училищната общност.

В училищата се организират часове за консултации, като педагогическите специалисти оказват непрекъснато съдействие с поставянето на индивидуални задачи и проекти, с цел пълното приобщаване на учениците от ромски произход към училищния живот.

Родителската общност е привлечена в процеса на образователна, социална и трудова реализация на децата и учениците. Родителите се включват в срещи на обществени съвети, в съвместни училищни инициативи, открити уроци, за да станат съпричастни към обучението и възпитанието на техните деца и виждайки постигнатите резултати да променят своето отношение към училището като институция.

Осъществена е екипна работа между заинтересованите страни (училище, родители, местни институции) за предотвратяване на отпадането и преждевременното напускане на училище и за реинтеграцията на вече отпадналите деца и ученици. Усилията на училищните ръководства са насочени и към ранно идентифициране на ученици в риск от преждевременно напускане на образователната система и преодоляване на обучителните затруднения по български език и литература и математика чрез допълнително обучение.

В образователните институции се реализират дейности за подкрепа на развитието на деца и ученици чрез участието на детските градини и училищата в национални програми и проекти. Целта е родителската общност да бъде привлечена в процеса на образователна, социална и трудова реализация на децата и учениците. Прилагат се различни подходи за привличане на родителите за участие в училищния живот не като зрители, а като реални партньори – включване на родителите в срещи на обществени съвети, в съвместни училищни инициативи и открити уроци. В някои училища са сформирани родителски клубове и училищни настоятелства с участието на родители на деца от етносите. Работи се в насока сътрудничество и взаимодействие със семействата на деца от уязвими групи за разясняване на ползите от образованието за техните деца, реализиране на планирани от педагогическите екипи образователно-възпитателни дейности, празници, чествания.

През 2023 г. детските градини и училищата работиха по проекти, насочени към приобщаване на деца от етническите малцинства и създаване на равен старт за всяко дете и гарантиране на равен достъп до качествено образование, както и към осъществяване на разнообразни форми на интеркултурно образование, насочено към запазване и развитие на културната идентичност на етническите малцинства.

През 2023 г. в ДГ № 2 „Дора Габе“, с. Ясеновец стартираха два нови проекта:

- Проект „Интеркултурен модел на детска градина“ финансиран от Център за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства (ЦОИДУЕМ).

Проектът цели внедряването на рефлексивният подход за формиране на интеркултурна компетентност с всички адресати в детската градина. Запазване и развитие на тяхната културна идентичност с фокус - на децата от трите етнически общности у нас, чрез кодиране в програмната система на детската градина на ново образователно направление, съобразно маркерите на интеркултурната образователна среда в с. Ясеновец, община Разград.

Проектът е насочен към децата от ДГ № 2 „Дора Габе“ с. Ясеновец, където се обучават деца от етническите малцинства. От една страна включването на децата в подходящи дейности, съобразно техните ценностни ориентации на конкретната етническа група и/или общност ще стимулират познавателната мотивация на детето към детската градина, а от друга страна ще мотивира и ангажира родителите за подпомагане на по-успешното интегриране на децата в детската градина. Целта е да се използват адекватни и актуални за интеркултурния

диалог форми на педагогическо взаимодействие. Целевата група са 50 деца от различни етноси - роми, турци и българи, обучавани и възпитавани в детската градина.

Чрез реализиране на дейностите по проекта ще се постигне:

- Знания на децата за културата на етносите у нас и конкретно за специфичните за региона.

- Съхраняване на традиционната култура на децата от етническите малцинства.

- Формиране на интеркултурна компетентност на педагогическите специалисти.

- Формиране на интеркултурна компетентност на непдагогическите специалисти от детската градина.

- Привличане на родителите към дейностите в детската градина и осъществяване на превенция на отпадащи и преждевременно напуснали деца.

- Създаване на интеркултурен модел на детска градина за межкултурна рефлексия.

Целта на проекта е да се приложат в педагогическата практика вече утвърдени и апробирани технологии на основни и допълни форми на педагогическо взаимодействие по интеркултурно образование, които са непознати за учителите. За целта ще се разработи и внедри ново образователно направление по интеркултурно образование в програмната система на детската градина.

ДГ № 2 „Дора Габе“ с. Ясеновец започна реализирането и на Проект „Цветна градинка“ по НП „Хубаво е в детската градина“. Проектът има социална мисия да подпомогне семействата от етническите малцинства, като съдейства за създаване на загрижена общност. В проекта са включени 25 деца от 3 до 7-годишна възраст и 25 родител. Включването в проекта е с цел да се изгради цветна градинка с активно партньорство на родителите, осигуряване на плавен преход на детето от семейството към детската градина, за социално - емоционално развитие на децата, чрез дейности по образователно направление „Изобразително изкуство“.

Основни цели, които трябва да бъдат постигнати:

- Привличане на родителската общност към реализиране на модели за ефективно сътрудничество с детската градина с цел социализацията и емоционалното развитие на детето и превръщането му в личност.

- Включване на родителите като активни партньори в процеса на цялостното развитие на детската личност. Активизиране интереса на родителите към живота на децата в детската градина. В процеса на работа се създава позитивна атмосфера, подпомагаща и благоприятстваща пълноценната адаптация и социализация на децата в детската градина. Проследяване на сезонните промени при цветята от обкръжаващата среда и ползата от тях.

- Познаване на основните изразни средства за рисуване и апликиране и адекватното им използване за пресъздаване на лични впечатления, преживяване и социален опит, съобразно характера на изобразителната задача. Възпитаване на емоционално и оценъчно отношение към собственото творчество.

С цел превенция на преждевременното напускане на образователната система, както и повторно включване, социализиране и адаптиране в детските градини и училища се наблюдават добри практики за организиране и провеждане на дейности за педагогическа, психологическа и социална подкрепа на деца от уязвими групи (напр. отбелязване на Ден на толерантността с различни мероприятия, запознаване на децата и учениците с традициите и обичаите на различните етноси и др.).

Училищните настоятелства към училищата също подпомагат дейността им за създаване на по-благоприятна образователна среда.

С цел подобряване на взаимодействието между училището и родителите на учениците от уязвимите групи **Национална програма „Подкрепа на образователните медиатори и социалните работници“** дава възможност да бъдат включени в образователния процес

образователни медиатори и социални работници. За учебната 2022/2023 година одобрените за финансиране училища по националната програма са ОУ „Отец Паисий“, с. Дянково, ПГТС „Христо Смирненски“, ПГ по облекло „Станка Николица Спасо-Еленина“, ОУ „Иван С. Тургенев“, ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“, с. Ясеновец, ОУ „Д-р Петър Берон“, с. Осенец и ОУ „Елин Пелин“, с. Стражец.

Образователните медиатори подпомагат взаимодействието с родителите на учениците от уязвими групи, чрез:

- Организиране и осъществяване на дейности, осигуряващи редовно посещение на училище и пълноценно участие на учениците в образователния процес;
- Съдействие при обхващането и оставането на учениците, подлежащи на задължително обучение в училище;
- Провеждане на индивидуални срещи с родители на ученици от уязвими групи за мотивиране и за пълноценно интегриране на учениците в образователната среда, съобразно специфичните и възрастовите им особености и потребности;
- Организиране на родителски лектории и колективни дискусии за повишаване на познанията относно правата и задълженията в образованието;
- Съдействие за взаимно опознаване на учениците от различните етнически групи и вероизповедания, за създаване на атмосфера на разбирателство и толерантност и за спазване правата на детето

Осигуряване на условия за извънучилищни занимания, развлечения и спорт за превръщане на училището/детската градина в привлекателно място за децата/учениците

През настоящата 2023/2024 учебна година седем училища от община Разград са одобрени за иновативни училища. В приетия с Решение № 469 от 07.07.2023 г. на Министерски съвет Списък на иновативните училища в Република България за учебната 2023/2024 година, са включени: ОУ „Васил Левски“, гр. Разград, ОУ „Ив. С. Тургенев“, гр. Разград, ОУ „Н. Й. Вапцаров“, гр. Разград, ПГХТБТ „Мария Кюри“, гр. Разград, НПТГ „Шандор Петьофи“, гр. Разград и ПГО „Станка Николица Спасо-Еленина“, гр. Разград и ПТГС „Христо Смирненски“, гр. Разград.

За превръщането на образователните институции в притегателен център за всички деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст се използват все повече ИК технологии – използване на социални мрежи в образователния процес, предоставяне на съдържание и аудио и видеоресурси чрез интернет технологии – интернет сайтове, интернет платформи, електронно, мобилно и смесено обучение, виртуална и добавена реалност в обучението; смартфони, лаптопи, интерактивни бели дъски, мултимедийни системи. Дигитализацията на учебния процес е ключов фактор за повишаване неговата ефективност и по-лесното навлизане на иновациите в системата на предучилищното и училищното образование. Осигуряването на достъп до съвременни информационни и комуникационни технологии е важно както за изпълнение на дейности по електронното администриране, така и за управление на учебния процес. Всички общински детски градини използват електронен дневник „OneBook“, осигурен със средства, след кандидатстване и одобрение на Община Разград по Национална програма „Информационни и комуникационни технологии в системата на предучилищното и училищното образование“ на МОН.

През учебната 2023/2024 г. за първи път успешно стартира електронния прием на деца в първи клас в общинските училища на територията на град Разград в изпълнение на приетата с Решение № 549 от Протокол № 40 от проведено заседание на 25.10.2022 г. на Общински съвет – Разград Наредба № 30 за електронен прием в първи клас в общинските училища на територията на град Разград. Наредбата има за цел да се регламентират условията, реда и критериите за осъществяването на приема на деца в първи клас, да се гарантира равен достъп до образование на подлежащите на задължително училищно образование ученици чрез

автоматизирано и централизирано класиране на децата в първи клас в училищата в град Разград.

За осигуряване на обща подкрепа на децата и учениците от община Разград всички образователни институции и ЦПЛР предлагат извънкласни и допълнителни форми за привличането и задържането им в училище/детската градина и развиване на техните способности и таланти:

- дейности за стимулиране развитието на личностни качества, социални и творчески умения и изяви на способностите в областта на науките, технологиите, изкуствата, спорта, глобалното, гражданското и здравното образование, както и за придобиване на умения за лидерство;
- изяви, свързани с образователни, творчески, възпитателни, спортни и спортно-туристически дейности по проекти, програми и други на общинско, областно, национално и международно равнище;
- обучение по учебни предмети и модули, както и участие в дейности, чрез които се придобива допълнителна подготовка от учениците;
- осигуряване на условия за активно спортуване и възпитаване на позитивно отношение към спорта и грижата за здравето и участие в събитията от спортния календар на Община Разград – провеждане на редица международни спортни състезания, домакинства на национални състезания, общински ученически игри, състезания, турнири, спортни празници и спортни предизвикателства.

Обучение на педагогически специалисти за работа в мултикултурна среда

През 2023 г. педагогическият и непедагогическият персонал на ДГ „Дора Габе“, с. Ясеновец, община Разград участва в обучение на тема: „Интеркултурното образование в детската градина“, което е част от проекта на детската градина „Интеркултурен модел на детска градина“, одобрен и финансиран от Център за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства (ЦОИДУЕМ).

В детските градини и училищата се провеждат вътрешни обучения на педагогическия персонал за придобиване и развиване на умения за работа в мултикултурна среда – проведено е вътрешно обучение на педагогическите специалисти от ДГ „Пролет“, с. Стражец, община Разград на тема: „Методи и подходи за работа в мултикултурна среда“.

В Плана за интегрирано развитие на Община Разград за периода 2021-2027 г.²⁴, сред предвидените мерки и дейности в програмата за реализация, за приоритет Образование се отличават:

Приложение №1 – Описание на предвидените мерки и дейности в програмата за реализация,

Приоритет 2.1 Подобряване на здравеопазването, образованието, социалните дейности, културата и административното обслужване.

Мярка 2.1.1. Обновяване и оборудване на обекти на образователната инфраструктура

Дейност 2.1.1.1. Подобряване на материалната база на детските заведения и училища на територията на община Разград, в т.ч. внедряване на мерки за енергийна ефективност, осигуряване на фотоволтаици, интелигентни системи за управление на осветлението, достъпна архитектурна среда, обновяване на дворни пространства и др.

Бюджет: 6 000,00 хил. лв.

²⁴ План за интегрирано развитие на община Разград 2021-2027, приет с Решение № 255 по Протокол № 20 от 27.04.2021г. на Общински съвет Разград

Източник на финансиране: ИТИ, ПВУ, Общински бюджет, Централен бюджет.

Дейност 2.1.1.2. Подобряване на техническата база на детски заведения и училища на територията на община Разград, в т.ч. STEAM кабинети, лаборатории, внедряване на нови информационно-комуникационно технологии в обучението

Бюджет: 800,00 хил. лв.

Източник на финансиране: ИТИ, ПВУ, Общински бюджет, Централен бюджет

Дейност 2.1.1.2. Подобряване на материално-техническата база на ЦПРЛ ЦУТНТ, ЦРД, УСШ, Ученическо общежитие

Бюджет: 2 500,00 хил. лв.

Източник на финансиране: ИТИ, ПВУ, Общински бюджет, Централен бюджет

Мярка 2.1.2. Подобряване на достъпа до образование за всички социални групи и повишаване качеството на образователните процеси

Дейност 2.1.2.1. Допълнителна подкрепа за личностно развитие на деца и ученици със специални образователни потребности; деца в риск; деца с изяви дарби; деца с хронични заболявания и др.

Бюджет: 250,00 хил. лв.

Източник на финансиране: ПО 2021-2027, ПВУ

Дейност 2.1.2.2. Превенция на преждевременното напускане на образователната система, както и повторно включване, социализиране и адаптиране

Бюджет: 250,00 хил. лв.

Източник на финансиране: ПО 2021-2027

Дейност 2.1.2.3. Превенция на противообществените прояви сред младите хора в училищна възраст

Бюджет: 100,00 хил. лв.

Източник на финансиране: Общински бюджет

Дейност 2.1.2.4. Повишаване квалификацията и мотивацията на педагогическите кадри

Бюджет: 200,00 хил. лв.

Източник на финансиране: ПО 2021-2028, ПВУ

Дейност 2.1.2.5. Кариерно ориентиране и консултиране и подготовка за професионална реализация на ученици и студенти

Бюджет: 300,00 хил. лв.

Източник на финансиране: ПО 2021-2027

Мярка 2.1.3. Повишаване на привлекателността на професионалното образование.

Дейност 2.1.3.1. Развитие на партньорски мрежи между бизнеса и образованието за повишаване привлекателността на професионалното образование и насочване към ключови за местната икономика професии.

Бюджет: 250,00 хил. лв.

Източник на финансиране: ПО 2021-2027

Дейност 2.1.3.2. Предоставяне на стипендии за насочване към ключови за местната икономика специалности и професии.

Бюджет: 300,00 хил. лв.

Източник на финансиране: ПО 2021-2028

3. Здравеопазване

Обобщение от проведените фокус-групи за приоритет „Здравеопазване“

В рамките на подготовката на плана за действие за приобщаване на ромите бяха проведени две фокус-групи с местни жители на с. Ясеновец и гр. Разград. За с. Ясеновец местните жители споделиха, че *„в селото голяма част от хората се занимават с частна дейност. Повечето са здравно осигурени. Според здравния медиатор само около 4 % са здравно неосигурени. В с. Ясеновец има само 1 личен лекар и селото има остра нужда от още един личен лекар. Присъстващите споделиха за по-различно отношение (негативно) в болницата в Разград към роми от с. Ясеновец.“*

За гр. Разград обществеността сподели *„В сферата на здравеопазването като основен проблем беше посочен отливът на медицински кадри. Присъстващите на срещата заявиха, че това рефлектира върху здравния статус на населението и в частност засяга етническите общности, а най-потърпевши са крайно маргинализираните представители на общностите, както и здравно неосигурените. Обърнато беше внимание и на това, че уязвимите общности страдат много често от наличие на корупционни практики в здравеопазването (неформални плащания на лекари с цел обгрижване с качествени медицински услуги). Посочено беше още, че съществуват роми, които са здравно неосигурени, поради липсата на постоянна заетост. Казано беше още, че ромите без регистрация при личен лекар са малко.“*

Препоръчаните мерки в областта на здравеопазването:

- Създаване на условия и привличане на още една индивидуална лекарска практика в с. Ясеновец;
- Провеждане на редовни приемни в с. Ясеновец от регионалния представител на Комисия за защита от дискриминация;
- Провеждане на профилактични прегледи на граждани в уязвимо положение, включително здравно неосигурени с мобилни кабинети;
- Популяризиране сред ОПЛ и лекарите специалисти изискванията на Наредба 17²⁵ на МС за поемане на лечението на социално слаби и здравно неосигурени лица;
- Информиране на бременните неосигурени жени за правото им да ползват безплатно по Наредба 26 на Министерството на здравеопазването безплатни прегледи при АГ специалист и пакет изследвания.

В процеса на привличане на още една индивидуална лекарска практика в с. Ясеновец Община Разград е възможно да съдейства за осигуряването на кабинет за провеждането на дейността.

Подобряване здравето на всички граждани на община Разград е в основата на политиките в областта на общественото здраве. Целите, свързани с този приоритет са насочени към активна промоция на здравето и превенция на хроничните незаразни болести и социално значими болести и активно подпомагане на уязвими групи да получат равен достъп до здравни грижи и здравно обслужване.

Политиката на община Разград в областта на здравеопазването цели осигуряване на достъпна и качествена медицинска помощ, създаване на здравословни условия за отглеждане и възпитание на децата и учениците.

²⁵ Тук представителите на общността и СНЦ „Асоциация Интегро“ имат предвид ПМС №17 от 31.01.2007 г.

Здравеопазването в община Разград е приведено в съответствие със законовите изисквания на здравната система. На територията на общината има добре организирана такава за здравно обслужване на населението с обновяваща се материално-техническа база и квалифицирани кадри.

В структурата на здравната мрежа на общината са включени лечебни и здравни заведения. Потребностите на населението от стационарно лечение се покриват от „Многопрофилна болница за активно лечение „Св. Иван Рилски - Разград“ АД. Болницата има три обособени блока - диагностично-консултативен, стационарен и административно-стопански блок. Лечебното заведение разполага с 260 легла.

Извънболничната помощ се осъществява от:

- ДКЦ I - Разград ЕООД;
- Шест медицински центрове;
- Общопрактикуващи лекари – 20 бр. практики (19 – индивидуални и 1 - групови);
- Лекари по дентална медицина – 37 бр. практики (33 – индивидуални и 4 - групови);
- Лекари за специализирана извънболнична помощ – 40;
- Медико-диагностични лаборатории – 5;
- Медико-технически лаборатории – 9;
- Хоспис – 1;
- Амбулатория за здравни грижи – ГП – 1;
- Аптеки, сключили договор с НЗОК - 12.

На територията на общината спешните случаи се обслужват от:

- Център за спешна медицинска помощ;
- Спешно отделение към МБАЛ – Разград;
- Център за неотложна помощ „Вита“ гр. Разград.

На територията на община Разград функционират 34 здравни кабинета, от тях 19 са към детските заведения и 15 към училищата, обслужвани от 33 квалифицирани медицински специалисти. Медицинските специалисти оказват първа долекарска помощ при спешни и неотложни състояния, организират и провеждат профилактични дейности за предотвратяване и ограничаване рисковите фактори в детските заведения и училища, участват в организирането и прилагането в детските заведения и училища на общински, регионални и национални програми за профилактика на болестите и превенция на здравето на децата и учениците.

В две общински детски ясли с капацитет 144 деца, за улеснение и в помощ на родителите се отглеждат и възпитават деца от 8 месечна до 3 годишна възраст.

В ДГ „Шестте ястребинчета“, ДГ „Детелина“ гр. Разград и ДГ „Осми март“ село Дянково функционира по една яслена група. Във всички училища и детски градини на територията на общината се осигуряват здравни грижи.

Към Общината в дейност „Здравеопазване“ са назначени трима здравни медиатори, на целева субсидия от Държавния бюджет, които посредничат в процеса на осигуряване на достъп до здравни услуги на представители на уязвими групи на територията на община Разград. Подпомагат населението в следните аспекти:

- Подобряване на достъпа до медицинска помощ чрез провеждане на консултации, съпровождане до здравни институции, възстановяване на здравно-осигурителни права, патронаж в общността;
- Подобряване на здравна култура чрез здравно информационни кампании и беседи за повишаване на здравната култура на ромското население на теми: „Заразни болести“, „Хигиена“, „Бременност и ранно детско развитие“, „Предпазване от нежелана бременност“, „Рак на гърдата и маточната шийка“, „Имунизации и ползите от тях“ и др.;

- Решаване на комплексни казуси чрез консултации, попълване на документи, следване на процедури, съпровождане до социални институции;
- Периодично раздаване на информационни брошури и материали свързани с различни кампании: СПИН, ХИВ, алкохол, тютюнопушене и наркотици, хигиена, безопасен секс.

Дейността на здравните медиатори за 2023 г. е както следва:

- Съдействие на ОПЛ и РЗИ при провеждане на планови имунизации и реимунизации – 2 деца и 2 възрастни;
- Подпомагане на достъпа до медицинска помощ с извършени 342 консултации, попълване на документи – 265 случая, следване на процедури – 16 случая, съпровождане до здравни институции – 19 случая, възстановяване на здравноосигурителни права – 2, патронаж в общността – 176 случая;
- Дейности по промоция на здравето – здравно-информационни кампании и разпространени здравно-информационни материали – 61 кампании и 1301 материали;
- Дейности по решаване на комплексни казуси – проведени 450 консултации, 100 случая на попълване на документи, следване на процедури – 17, съпровождане до социални институции – 21 случая, патронаж в общността – 187.

Здравословният начин на живот на младите хора става все по-проблемен. Употребата на алкохол, тютюнопушенето и употребата на наркотици, характерни за поколението се разпространяват, което налага създаване на възможности за получаване на специализирана консултация, при свободен и дискретен достъп. В тази насока развива дейност Местната комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни, функционираща към община Разград.

Налице са негативни тенденции, свързани със здравословното състояние на лицата от етническите малцинства и особено тези с ромски произход: по-висока заболяемост, висока смъртност, ниска средна продължителност на живота, по-висока детска смъртност. Социално-икономическите и жилищно-битови условия, при които живее голяма част от представителите на ромската общност, оказват пряко влияние върху здравното им състояние.

Достъпът до здравеопазване на ромите и други уязвими групи е ограничен от няколко фактора: бедност, отдалеченост от специализирани лекарски практики, неплащане на здравни осигуровки. В системата на здравеопазването основният проблем е ниският обхват на ромите, особено в селата. Нередовният контакт с ОПЛ, други медицински специалисти и ниският социален статус от една страна и ниската здравна култура от друга, увеличават здравния риск върху ромите. Голямата част от ромите нямат познания за своите права и задължения в областта на здравеопазването. Не са наясно също така за много аспекти на здравната култура, свързани с ваксинации, инфекциозни болести, детско хранене, идентифициране на проблеми и грижи, свързани със здравето.

За подобряване на майчиното и детско здраве в община Разград е разкрит здравно-консултативен център към МБАЛ „Св. Иван Рилски - Разград“ АД, като самостоятелно звено на територията на лечебното заведение. Осигурява напълно безплатно комплексно медицинско обслужване на бременни жени с патология на бременността, деца с увреждания и с хронични заболявания, недоносени деца, както и техните родители. Осъществява специализирани медицински консултации и медицинска рехабилитация за здравнонеосигурени пациенти.

По данни на центъра за 2023 г. са регистрирани 167 неосигурени бременни и родилки, от тях 12 малолетни и непълнолетни. Хоспитализирани бременни и родилки - 505. При 132 новородени деца е проведен неонатален слухов скрининг. Проведени здравно-информационни и здравно-образователни дейности на теми:

- Ползите от кърменето; Хроничните заболявания при деца; Семейно планиране; Домашна рехабилитация.

По данни взети от НСИ към 31.12.2022 г. живородените деца в община Разград са 312 /7.26%/, а смъртността е 833 души /19.4%/. От тази информация се вижда ясно негативната тенденция, която се наблюдава навсякъде в страната, а именно отрицателният прираст на населението. Последицата от това негативно явление е застаряване на населението, което за съжаление се наблюдава и в нашата община. Големият брой на възрастни налага осигуряването на допълнителни здравни и социални грижи насочени към тях.

Ситуацията в община Разград по отношение на приоритет здравеопазване конкретно в ромската общност е идентична с тази в цялата страна. Здравната неосигуреност, инфекциозните заболявания, ранната бременност и късна диагностика при АГ-специалист, неефективно семейното планиране и предпазване от нежелана бременност, ниската здравна профилактика, липсата на превенция на рисковите фактори свързани с начина на живот и факторите на околната среда, създават предпоставки за социалната капсулираност на хората от този етнос и до практическо социално изключване от обществения и социален живот на община Разград, и определено затруднява интеграционните процеси.

Данни на НСИ за здравеопазване в община Разград/област Разград

На един лекар в община Разград се падат 218 души²⁶, а на един лекар по дентална медицина 1156 души²⁷, по данни от 2022 г. (таблица 23 и таблица 24). За 2022 г. се отчитат 196 бр. лекари, 37 бр. лекари по дентална медицина и 357 бр. медицински специалисти по здравни грижи²⁸ (таблица 25).

Детски ясли²⁹: за 2023 г. Детските ясли и яслени групи в детски заведения са 5 бр. с капацитет (места) 197 бр. (таблица 26). През 2023 г. общият брой на децата в ДЯ е 172 бр. (таблица 27 и фигура 12), а процентът обхванати деца през 2023 г. е 16,7 %.

таблица 22. Лечебни и здравни заведения, 2015-2022

ЛЕЧЕБНИ И ЗДРАВНИ ЗАВЕДЕНИЯ, ОБЩИНА РАЗГРАД, 2015 - 2022 ГОДИНА													
Година	Лечебни заведения за болнична помощ - общо		Многопрофилни болници		Лечебни заведения за извънболнична помощ - общо		Диагностично-консултативни центрове		Медицински центрове		Самостоятелни медико-диагностични и медико-технически лаборатории	Други лечебни и здравни заведения	
	Заведения	Легла	Заведения	Легла	Заведения	Легла	Заведения	Легла	Заведения	Легла	Заведения	Заведения	Легла
2015	1	350	1	350	20	11	1	-	6	11	13	4	-
2016	1	333	1	333	20	11	1	-	6	11	13	3	-
2017	1	333	1	333	19	11	1	-	6	11	12	3	-
2018	1	339	1	339	19	11	1	-	6	11	12	3	-
2019	1	339	1	339	20	11	1	-	6	11	13	3	-

²⁶ Източник: Инфостат, „НАСЕЛЕНИЕ НА ЕДИН ЛЕКАР ПО СТАТИСТИЧЕСКИ ЗОНИ, СТАТИСТИЧЕСКИ РАЙОНИ И ПО ОБЛАСТИ И ОБЩИНИ“, https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/reports/query.jsf?x_2=1802

²⁷ Източник: Инфостат, „НАСЕЛЕНИЕ НА ЕДИН ЛЕКАР ПО ДЕНТАЛНА МЕДИЦИНА ПО СТАТИСТИЧЕСКИ ЗОНИ, СТАТИСТИЧЕСКИ РАЙОНИ И ПО ОБЛАСТИ И ОБЩИНИ“, https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/reports/query.jsf?x_2=1803

²⁸ Източник: Инфостат, https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/reports/query.jsf?x_2=1799

²⁹ Източник: Инфостат, https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/reports/query.jsf?x_2=406

2020	1	333	1	333	20	11	1	-	6	11	13	4	6
2021	1	333	1	333	21	11	1	-	6	11	14	3	6
2022	1	308	1	308	21	11	1	-	6	11	14	3	6

таблица 23. Население на един лекар, 2015-2022

НАСЕЛЕНИЕ НА ЕДИН ЛЕКАР, ОБЩИНА РАЗГРАД, 2015-2021 ГОДИНА							
							(брой)
2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
251	259	240	217	219	220	222	218

таблица 24. Население на един лекар по дентална медицина, 2015-2022

НАСЕЛЕНИЕ НА ЕДИН ЛЕКАР ПО ДЕНТАЛНА МЕДИЦИНА, ОБЩИНА РАЗГРАД, 2015-2021 ГОДИНА							
							(брой)
2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
1268	1190	1304	1257	1276	1342	1360	1156

таблица 25. Медицински персонал, 2015-2022

МЕДИЦИНСКИ ПЕРСОНАЛ, ОБЩИНА РАЗГРАД, 2015-2022 ГОДИНА			
Година	Лекари	Лекари по дентална медицина	Медицински специалисти по Здравни грижи
2015	192	38	406
2016	184	40	397
2017	196	36	386
2018	214	37	362
2019	210	36	408
2020	207	34	391
2021	202	33	357
2022	196	37	357

таблица 26. Детски ясли и места в тях, 2016-2023

ДЕТСКИ ЯСЛИ и ЯСЛЕНИ ГРУПИ В ДЕТСКИ ГРАДИНИ И МЕСТА В ТЯХ, ОБЩИНА РАЗГРАД, 2016-2022 ГОДИНА															
															(брой)
2016		2017		2018		2019		2020		2021		2022		2023	
Заведения	Места (капацитет)	Заведения	Места (капацитет)	Заведения	Места (капацитет)	Заведения	Места (капацитет)	Заведения	Места (капацитет)	Заведения	Места (капацитет)	Заведения	Места (капацитет)	Заведения	Места (капацитет)
5	214	5	223	5	224	5	221	5	201	5	200	5	200	5	197

фигура 12. Деца в ДЯ, 2016-2023

таблица 27. Деца в детските ясли, 2016-2023

ДЕЦА В ДЕТСКИТЕ ЯСЛИ ОБЩИНА РАЗГРАД								
Години	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Общо	191	200	198	187	168	181	182	172

фигура 13. Обхват на децата в ДЯ, 2016-2023

таблица 28. Обхват на децата в детските ясли, 2016-2023

ОБХВАТ НА ДЕЦАТА В ДЕТСКИ ЯСЛИ ОБЩИНА РАЗГРАД, 2016-2023 ГОДИНА							
							(процент)
2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
15,9	17,2	16,9	16,1	14,6	16,7	18,2	16,7

В Плана за интегрирано развитие на Община Разград за периода 2021-2027 г.³⁰, сред предвидените проектни идеи в индикативен списък на важните проекти, за приоритет Здравеопазване се отличават:

В Приложение №1А – Индикативен списък на важни проекти,

Приоритет 2.1. Подобряване на здравеопазването, образованието, социалните дейности, културата и административното обслужване,

Мярка 2.1.5. Повишаване на достъпа до здравни грижи за селата от общината и периферните райони на областта,

Проект/Проектна идея „Създаване на мобилни екипи за предоставяне на медицински услуги“. Индикативен срок за изпълнение: 12 месеца.

Общ индикативен бюджет на проектната идея: 400,00 хил. лв.

4. Жилищни условия

Обобщение от фокус-групи за приоритет Жилищни условия

В с. Ясеновец местните жители изказаха следното становище: „Присъстващите споделиха, че в селото няма незаконни къщи. Няма изградена канализация. Всички домакинства са със септична яма. Това създава сериозни проблеми в най-ниската точка на селото, което води до наводняване на улици: ул. „Първи май“, „Булдуча“, „Тунджа“, „Трети март“, „Бели лом“, „Еделвайс“, „Митко Палаузов“, „Шипка“. Присъстващите предложиха там да се изградят извеждащи канали. Участниците алармираха за още един сериозен проблем, който се появява при силни дъждове. Той касае следните улици в селото: „Трети март“, „Бели Лом“, „Първи Май“, „Волга“, „Еделвайс“. При силни дъждове тези улици се наводняват и водата влиза в домовете на хората, живеещи на тези улици. За този проблем вече е уведомена община Разград, която от своя страна е отговорила, че причината за това е неправилна вертикална планировка и отпадъците, които се натрупват в канавките, находящи до имотите на хората.

Участниците споделиха, че в селото има добро осветление. Според присъстващите някои улици от селото се нуждаят от асфалтиране. Споделиха за наличието на локални замърсявания (обособили се незаконни сметища) в близост до гробищните паркове, които се почистват периодично от община Разград. Изразена беше нужда от осигуряване на повече контейнери за смет. Също така беше изразена нужда от изграждане на парк с детска площадка и фитнес на открито. Участниците във фокус - групата споделиха за наличието на много бездомни кучета, което затруднява самостоятелното придвижване на учениците до училище.“

За гр. Разград участниците споделиха: „Участниците във фокус – групата споделиха, че в града осветлението е добре организирано. Посочени бяха конкретни улици, които се нуждаят от асфалтиране. Една, от която не е асфалтирана от около 20 г., а именно „Дончо Сумпаров“. За тази улица беше посочено, че се нуждае и от осветление, тъй като новото осветление стига само до детска градина „Райна Княгиня“. В участъка от детска градина „Райна Княгиня“ до гробищата осветлението не е добре организирано. Съобщено беше още, че на ул. „Дончо Сумпаров“ има запушени два улични канала, единия на номер 86, а другия срещу него. Присъстващите споделиха, че при обилни дъждове това води до наводнения, като водата се изтича до ул. Булдуча. Присъстващите споделиха и снимки,

³⁰ План за интегрирано развитие на община Разград 2021-2027, приет с Решение № 255 по Протокол № 20 от 27.04.2021г. на Общински съвет Разград

които прилагам към настоящия документ. Споделено беше, че е в ж.к. „Орел“ между блоковете № 17 и № 18 има нередовно сметоизвозване, което води до преливане на контейнерите с отпадъци. Присъстващите поставиха нередовното сметоизвозване като сериозен проблем в целия град. За наличие на бездомни кучета съобщиха в гр. Разград (особено в ж.к. „Орел“) и с. Раковски.“

Изведените препоръчителни мерки:

- Изграждане на канализация в с. Ясеновец или изграждане/създаване на извеждащи канали, особено за най-ниската точка в селото, а именно: ул. „Първи май“, „Бузлуджа“, „Тунджа“, „Трети март“, „Бели лом“, „Еделвайс“, „Митко Палаузов“, „Шипка“.
 - Асфалтиране на улиците:
 - ✓ в с. Ясеновец:
 - ул. „Вежен“ и ул. „Ясен“
 - ул. „Тунджа“
 - ул. „Първи май“
 - ул. „Елин Пелин“ – половината, от която е асфалтирана
 - ул. „Волга“
 - ул. „Арда“
 - ул. „Стефан Караджа“ – промишлената зона на с. Ясеновец
 - ✓ гр. Разград:
 - ул. „Дончо Сумпаров“, която се нуждае и от осветление - от началото на детска градина „Райна Княгиня“ до старите гробища. На тази улицата се препоръчва и разрешаване на проблема със запушените два улични канала - единия на номер 86, а другия срещу него.
 - ул. „Никола Пенев“
 - ул. „Борисов Йончев“ до 3-ти блок
 - Източната част на „Южен булевард“
 - Поставяне на повече контейнери за смет и осигуряване на редовно сметоизвозване в с. Ясеновец и гр. Разград
 - Изграждане на парк с детска площадка и фитнес на открито в с. Ясеновец
 - Разрешаване на проблема с бездомни кучета в гр. Разград (особено в ж.к. „Орел“)
- с. Ясеновец, с. Раковски чрез активното участие на общинския приют.
- Предприемане на действия за разрешаване на проблема с неправилната вертикална планировка, касаещ гражданите, живеещи на улиците: „Трети март“, „Бели Лом“, „Първи Май“, „Волга“, „Еделвайс“
 - Премахване на незаконните сметища в с. Ясеновец

По повод препоръчаната мярка за поставяне на повече контейнери за смет и осигуряване на редовно сметоизвозване в с. Ясеновец и гр. Разград е необходимо да се отбележи следното:

Със Заповед № 1337 от 25.10.2023г. на Кмета на Община Разград през 2024 г. е увеличена честотата на сметосъбиране и транспортиране на битовите отпадъци в село Ясеновец от 36 на 41 пъти годишно. През последните три години са предоставени допълнителни контейнери в населеното място за събиране на битови отпадъци. Наблюдава се тенденция от предоставените контейнери за събиране на битови отпадъци, които са предназначени за обществено ползване от няколко домакинства, същите се прибират в личните имоти и се ползват индивидуално от едно семейство. По този начин съседните имоти се лишават от възможността за изхвърляне на битовите отпадъци в регламентирани места.

Премахването на незаконните сметища в с. Ясеновец се извършва регулярно. По данни на компетентните по въпроса лица, проблем с незаконни сметища има и в останалите населени места.

Относно поставения въпрос за бездомни кучета в гр. Разград, с. Ясеновец и с. Раковски е редно да се отбележи, че Община Разград и отговорните структури спазват стриктно

действащо законодателство. Бездомните/безстопанствени кучета биват улавяни, обезпаразитявани, кастрирани и след преценка ако е възможно връщани в районите, които са обитавали. В с. Ясеновец действително се отчита проблем с бездомни кучета, който е трудно решим от гледна точка на това, че стопаните на кучетата не полагат необходимите грижи. Кучетата се разхождат свободно и е трудно да се установят техните собственици.

Според Закон за ветеринарномедицинската дейност (ЗВМД) компетентни органи да осъществяват контрол при домашните кучета са ветеринарните лекари от БАБХ, инспектори от общината и кметове на кметства. Разпоредбите на чл. 472 (4) гласят, че нарушенията по чл. 426, 426а, 426б, 428 и 429 се установяват с актове, съставени от инспекторите от общините. Наказателните постановления по ал. 4 се издават от кметовете на общини, а сумите от тези глоби постъпват в общинския бюджет.

Относно препоръките за изграждане на канализация в с. Ясеновец трябва да се отбележи, че в Плана за интегрирано развитие на община Разград 2021-2027 г., в Индикативен списък на важни проекти е включен проект „Изграждане на канализационни мрежи и пречиствателни станции в населени места с над 2000 е.ж. (еквивалент жители) – с. Ясеновец, с. Дянково и с. Раковски“ и при наличие на финансиране проекта ще се реализира. Поетапното обновяване на ВиК и съоръженията за пречистване на отпадни води включва и проект „Изграждане на канализационни мрежи в населените места с. Гецово и с. Стражец и довеждащи колектори до ГПСОВ гр. Разград“.

За ремонт и асфалтиране на улици Община Разград всяка година планира определени ресурси. Според възможностите, с които се разполага, след преценка улиците включени в препоръките за гр. Разград и с. Ясеновец могат да се ремонтират и асфалтират.

Предложението за изграждане на детска площадка и фитнес на открито в с. Ясеновец е добро и логично предвид наличието на повече млади хора и деца, но в бюджетите няма необходимото финансиране. За реализирането на идеята би могло да се търси подходящо финансиране по линия на БФП от различни финансиращи организации.

По данни на дирекция „Строителство и устройство на територията“ в рамките на територията на община Разград няма гета и сегрегирани квартали с незаконно строителство. Ромите и уязвимите общности обитават жилища, които не се отличават съществено от тези на другите етнически групи.

Към 2024 г. община Разград разполага със следният общински жилищен фонд³¹.

- I. Жилища за настаняване под наем на граждани с установени жилищни нужди: 152 бр.
- II. Жилища за продажба: 2 бр.
- III. Ведомствени жилища: 25 бр.
- IV. Резервни жилища: 7 бр.

таблица 29. Общински жилища по местонахождение и брой на стаите, за 2024 г.

I. ЖИЛИЩА ЗА НАСТАНЯВАНЕ ПОД НАЕМ НА ГРАЖДАНИ С УСТАНОВЕНИ ЖИЛИЩНИ НУЖДИ							
<u>Местонахождение</u>	<u>общо</u>	<u>едностаен</u>	<u>двустаен</u>	<u>двустаен разширен</u>	<u>тристаен</u>	<u>къща</u>	<u>стая с кухненска ниша</u>
жк Орел	99	27	45	11	16	0	
ул. Н. Пенев	12	9	1	2	0	0	
ул. Св.Климент	8	3	3	0	0	2	
ул. Перистър	7	0	7	0	0	0	
други	26						
Общо	152						
II. ЖИЛИЩА ЗА ПРОДАЖБА ЧРЕЗ ТЪРГ							
Общо	2						
III. ВЕДОМСТВЕНИ ЖИЛИЩА							
Орел	4	2	1	0	1	0	
28-ми януари	2	1	1	0	0	0	
Абритус	4	4	0	0	0	0	
Момина чешма	2	0	2	0	0	0	
Априлско въстание	6	0	5	0	0	0	1
Житница	2	0	2	0	0	0	
Дондуков	1	0	1	0	0	0	
Лудогорие	1	0	0	0	0	0	1
Ив.Вазов	1	0	1	0	0	0	
Освобождение	1	1	0	0	0	0	0
Бели лом	1	1					
Общо	25						
IV. РЕЗЕРВНИ ЖИЛИЩА							
ул. „Костур“	1	0	1	0	0	0	0
ж.к. „Орел“	4	1	0	0	3	0	0
ул. „Перистър“	2	0	2	0	0	0	0
Общо	7						

³¹ Източник: Списък за предназначението, броя, вида и местонахождението на общинските жилища, Ресурс – 2024 г., <https://data.egov.bg/organisation/dataset/8f7f80fa-d746-4b79-9315-4e49f4d7b910>

Картотекираните граждани са по ЧЛ.5 ОТ НАРЕДБА № 17³² ЗА УСЛОВИЯТА И РЕДА ЗА УСТАНОВЯВАНЕ ЖИЛИЩНИТЕ НУЖДИ НА ГРАЖДАНИ, НАСТАНЯВАНЕ ПОД НАЕМ И ПРОДАЖБА НА ОБЩИНСКИ ЖИЛИЩА.
Разпределени по групи според отделните категории³³:

таблица 30. Картотекирани граждани по Наредба №17

ЧЛ.6, АЛ.1, Т.4 СЕМЕЙСТВА, НАЕМАЩИ ЖИЛИЩНИ ПОМЕЩЕНИЯ ВЪЗ ОСНОВА НА СВОБОДНО ДОГОВАРЯНЕ				
Години	2019	2020	2021	2024
Т.4.1 СЕМЕЙСТВА С ДВЕ И ПОВЕЧЕ ДЕЦА	2	2	1	1
Т.4.2 САМОТНИ РОДИТЕЛИ НА НЕПЪЛНОЛЕТНИ ДЕЦА	0	2	0	1
Т.4.3 СЕМЕЙСТВА, В КОИТО ЕДИН ОТ ЧЛЕНОВЕТЕ Е С НАМАЛЕНА РАБОТОСПОСОБНОСТ НАД 50%	1	2	1	0
Т.4.4 МЛАДИ СЕМЕЙСТВА	0	0	0	0
Т.4.5 СЕМЕЙСТВА, КОИТО СА ЖИВЕЛИ ПО-ДЪЛГО ВРЕМЕ ПРИ ТЕЖКИ ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ	4	1	2	2
ЧЛ.6, АЛ.1, Т.5 ГРАЖДАНИ, ЗАЕМАЩИ НЕДОСТАТЪЧНА ЖИЛИЩНА ПЛОЩ ПО НОРМИТЕ НА ЧЛ. 13 ОТ НАРЕДБА № 17 ЗА УСЛОВИЯТА И РЕДА ЗА УСТАНОВЯВАНЕ ЖИЛИЩНИТЕ НУЖДИ НА ГРАЖДАНИ, НАСТАНЯВАНЕ ПОД НАЕМ И ПРОДАЖБА НА ОБЩИНСКИ ЖИЛИЩА				
Години	2019	2020	2021	2024
Т.5.1 СЕМЕЙСТВА С ДВЕ И ПОВЕЧЕ ДЕЦА	6	4	3	4
Т.5.2 САМОТНИ РОДИТЕЛИ НА НЕПЪЛНОЛЕТНИ ДЕЦА	3	1	3	5
Т.5.3 СЕМЕЙСТВА, В КОИТО ЕДИН ОТ ЧЛЕНОВЕТЕ Е С НАМАЛЕНА РАБОТОСПОСОБНОСТ НАД 50%	6	3	4	5
Т.5.4 МЛАДИ СЕМЕЙСТВА	1	2	0	0
Т.5.5 СЕМЕЙСТВА, КОИТО СА ЖИВЕЛИ ПО-ДЪЛГО ВРЕМЕ ПРИ ТЕЖКИ ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ	6	15	9	4

През м. август 2018 г. Община Разград сключи договор за изпълнение на проект „Изграждане на социални жилища за настаняване на малцинствени и социално слаби групи в кв. „Орел“, отговарящи на съвременните хигиенни изисквания“ на обща стойност 2 421 999,99 лв., като 100% от тях са безвъзмездна финансова помощ, осигурени по процедура BG16RFOP001-1.001-039 „Изпълнение на Интегрирани планове за градско възстановяване и развитие 2014-2020“ по приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие“ на ОП „Региони в растеж 2014-2020 г.“. По проекта трябваше да бъдат изградени 4 /четири/ триетажни жилищни сгради с еднотипна функционална схема, с по 4 жилища на всеки етаж (общо 48 жилища, с капацитет за настаняване на около 170 лица) в източната част на ж.к. „Орел“.

³² Наредба № 17: https://razgrad.bg/images/images/Obs_docs/NAREDBI/Naredba_17.pdf

³³ Източник: Списък на картотекираните граждани, Ресурс – 2024 г., <https://data.egov.bg/organisation/dataset/43cc2926-7737-44ec-a6d8-f7b3a3e45ff6>

Социалните жилища са предназначени за следните целеви групи:

- бездомни хора и/или такива, живеещи в много лоши битови условия;
- родители с деца, включително непълнолетни родители, многодетни семейства, деца с влошено здраве и увреждания;
- хора в риск от бедност и социално изключване;
- малцинствени групи.

Настаняването на хора ще се осъществява по Наредба № 29 на Общински съвет Разград за реда и условията за настаняване под наем в социални жилища, приета в Решение № 360 по Протокол № 26 от проведено заседание на Общински съвет Разград на 23.05.2017 г.

Строителните дейности по изграждането на социалните жилища стартираха през м. юли 2020 г., но към днешна дата (изготвянето на актуализация на общинския план за приобщаване на ромите 2024 – 2027 г.) същите не са довършени и договорът за безвъзмездна финансова помощ е временно спрял. Община Разград търси варианти и възможности за успешното доизграждане и оборудване на жилищата.

Концепция за интегрирани териториални инвестиции (КИТИ) BG16FFPR003-2.001-0151 „Около поречието на река Бели Лом”

Към момента на изготвяне на актуализацията на общинския план за приобщаване на ромите 2024-2027 г. КИТИ е одобрена на етап административно съответствие. Включени са следните инвестиции и намерения.

Общ размер на БФП: 51 401 820 лева

Водещ партньор: Община Разград

Партньори: Община Лозница, Община Цар Калоян, Регионален исторически музей - Разград, ДКЦ 1 – Разград, Областна администрация – Разград, ПГИ „Робер Шуман”, ПГХТБТ „Мария Кюри”, „Биовет” АД, ОП УСХПД – Разград;

Инвестиции по Програма „Развитие на регионите”

1. Укрепване на къща-музей „Димитър Ненов”;
2. Внедряване на енергоефективни мерки и надстрояване на административно-експозиционната сграда на РИМ – Разград;
3. Внедряване на мерки за енергийна ефективност в сграда на „ДКЦ 1 Разград”;
4. Енергийно обновяване на сграда за административно обслужване – публична държавна собственост в град Разград, бул. „България” No15;
5. Ремонт на общински пътища – общо 45,025 км – свързващи селата Раковски, Черковна, Мортагоново, Побит камък, Дянково, Тръстика, ЖП гара – Ясеновец;
6. Осветяване и сигнализиране на пешеходни пътеки в гр. Разград и изграждане на кръгово кръстовище на бул. „Априлско въстание” и ул. „Перистър”;
7. Доизграждане на съществуваща велоалея по бул. „Априлско въстание” до Бизнес зона „Перистър”;
8. Продължение на ул. „Дунав” до кръстовището на бул. „България” и бул. „Априлско въстание” гр. Разград;
9. Благоустрояване на прилежащата територия по поречието на река Бели Лом;
10. Изграждане на дребномащабна инфраструктура за развитието на местни забележителности и атракции в Лудогорието;

Инвестиции по Програма „Образование”

11. Развитие на дуалната система за обучение в ПГХТБТ „Мария Кюри”;
12. Развитие на дуалната система за обучение в ПГИ „Робер Шуман”.

Резюме на КИТИ

Концепцията за интегрирани териториални инвестиции „Около поречието на река Бели Лом” се основава на резултати от направени предварителни проучвания. Тя представя възможни комбинации между териториален обхват, партньорства, проекти, проектни идеи и различни източници на финансиране.

Териториален обхват на концепцията за ИТИ: общините Разград, Лозница и Цар Калоян са разположени на главната урбанизационна ос, преминаваща през територията на област Разград – по трасето на път I-2/E-70, дублирано от жп линия и поречието на река Бели Лом, има потенциал, териториална и функционална обвързаност. Територията на трите общини е 1064 km², съставлява над 40% от територията на област Разград и 7,19% от тази на СЦР. В нея живее над 54% от населението на областта и 8% от това на целия СЦР.

Осъществяването на проектните идеи ще допринесе за изпълнение на Интегрираната териториална стратегия за развитие на Северен централен регион, съобразно местните специфики на Плановите за интегрирано развитие на партньорските общини (ПИРО), насочено към използване на наличния потенциал.

КИТИ „Около поречието на река Бели Лом” включва общо 10 партньори – областната и три общински администрации, частни и общински предприятия, учебни и здравни заведения, Регионалният исторически музей. Планираните интервенции и дейности се очаква да окажат положително влияние върху цялостното развитие на региона, чрез привличане на инвестиции, създаване на качествени работни места, укрепване на регионалната конкурентоспособност чрез устойчиво развитие на туризма и транспортната инфраструктура, опазване на околната среда, развитие на човешкия потенциал, културата и спорта.

В Плана за интегрирано развитие на Община Разград за периода 2021-2027 г³⁴, сред предвидените мерки, дейности и проектни идеи за приоритет Жилищни условия се отличават:

Приложение №1 – Описание на предвидените мерки и дейности в програмата за реализация,

Приоритет 2.1. Подобряване на здравеопазването, образованието, социалните дейности, културата и административното обслужване,

Мярка 2.1.6. Доизграждане на системата от обекти за предоставяне на социални грижи в общността

Дейност 2.1.6.1 Подкрепа за осигуряване на жилища (Социални жилища и общински) за уязвими групи от населението и други групи в неравностойно положение.

Бюджета на дейността е 3 500,00 хил. лв.

Финансирането е от ИТИ, Общински бюджет, Централен бюджет.

Дейност 2.1.6.6. Предоставяне и развитие на социални и интегрирани социално-здравни услуги за деца, хора с увреждания, възрастни хора и хора в невъзможност за самообслужване.

Бюджет: 5 100,00 хил. лв.

Финансиране: ПРЧР 2021-2027, ПВУ.

Приложение №1А – Индикативен списък на важни проекти,

Приоритет 3.2. Интегрирано развитие и обновяване на град Разград,

Мярка 3.2.3. Развитие от система от открити публични пространства и „зелени“ коридори при обвързването им с извънградските населени територии

Проект/Проектна идея „Благоустрояване прилежаща територия около „Социални жилища“ в ЖК „Орел“.

Индикативния срок за изпълнение е 24 месеца,

Индикативен бюджет на проектната идея 450,00 хил. лв.

³⁴ План за интегрирано развитие на община Разград 2021-2027, приет с Решение № 255 по Протокол № 20 от 27.04.2021г. на Общински съвет Разград

Приоритет 3.1. Обновяване на техническата инфраструктура и намаляване на териториалните различия,

Мярка 3.1.2. Поетапно обновяване на ВиК инфраструктурата и съоръженията за пречистване на отпадните води

Проект/Проектна идея „Изграждане на канализационни мрежи и пречиствателни станции в населени места с над 2000 е.ж. (еквивалент жители) – с. Ясеновец, с. Дянково и с. Раковски“.

Индикативен срок на изпълнение 24 месеца.

Индикативен бюджет на проектната идея: 21 000,00 хил. лв.

Проект/Проектна идея „Изграждане на канализационни мрежи в населените места с. Гецово и с. Стражец и довеждащи колектори до ГПСОВ гр. Разград“.

Индикативен срок на изпълнение 24 месеца.

Индикативен бюджет на проектната идея: 12 000,00 хил. лв.

5. Заетост

Обобщение от фокус-групи за приоритет Заетост

За с. Ясеновец местната общност сподели: *„Според присъстващите около 60 % от населението в селото е без постоянна заетост. Хората предпочитат работа на надница и не биха желали да работят на пълен работен ден на минимална работна заплата. Предпочитат работа в селото, а не в града, заради разходите за транспорт. Голяма част от хората в селото се занимават с бизнес – изкупуване на билки и др. Няма особен интерес към курсове за повишаване на квалификацията.“*

За гр. Разград участниците в проучването изтъкнаха: *„Участниците във фокус групата споделиха, че една част от безработните не желаят да работят за минимална работна заплата на пълен работен ден и предпочитат работа на надница. Други от безработните не се регистрират в Бюро по труда, защото не вярват, че там биха си намерили подходяща работа. Споделиха още, че съществуват отделни случаи на дискриминация на трудовия пазар.“*

Препоръчителните мерки, които се дават:

- Активиране на икономически неактивни лица за регистрация в Дирекция „Бюро по труда” – Разград, с цел ползване услугите, предлагани от Агенция по заетостта;
- Провеждане на информационни срещи в с. Ясеновец, целящи повишаване на информираността на населението за предлаганите от Дирекция „Бюро по труда” – Разград услуги и възможности за реализация, включително стартиране на самостоятелен бизнес;
- Развиване на подходящи проекти за включване в заетост, квалификация и преквалификация, съобразени с трудовия пазар в региона.

Данни на Агенция по заетостта

Данните за равнищата на безработица в периода 2022-2016 г., в област Разград показват низходяща градация и спад на регистрираните в ДБТ (фигура 14). През 2020 г. се наблюдава леко покачване на равнищата на безработица във всички общини на област Разград, което вероятно е следствие от пандемията с Covid 19 и наложените противоепидемични мерки. През 2022 г. равнището на безработица в община Разград е със стойност от 4,6 с прираст спрямо 2021 г. от 0,3 п.п.

Сравнителен анализ за 2022, 2021, 2020 г. – през 2022 г. увеличаване на равнището на безработица се наблюдава в общините Исперих (+0,7 п.п.), Кубрат (+0,7 п.п.), Разград (+0,3 п.п.), Цар Калоян (+5,1 п.п.). Намаление на равнището на безработица се отчита в общините Завет (1,6 п.п.), Самуил (2,8 п.п.). Установява се сравнително постоянно равнище на безработица без значителни колебания на нивата, с изключение на Община Цар Калоян. Община Самуил е сред общините с най-високо средногодишно равнище на безработицата (над 4 пъти по – високо от средното за страната), намаляването на нивото на безработица с 2,8 п.п. е положителен факт.

Всички действия, следва да бъдат насочени към намаляване равнището на безработица във всички общини на територията на област Разград.

таблица 31. Равнище на безработицата³⁵ по общини в област Разград (2022-2016)

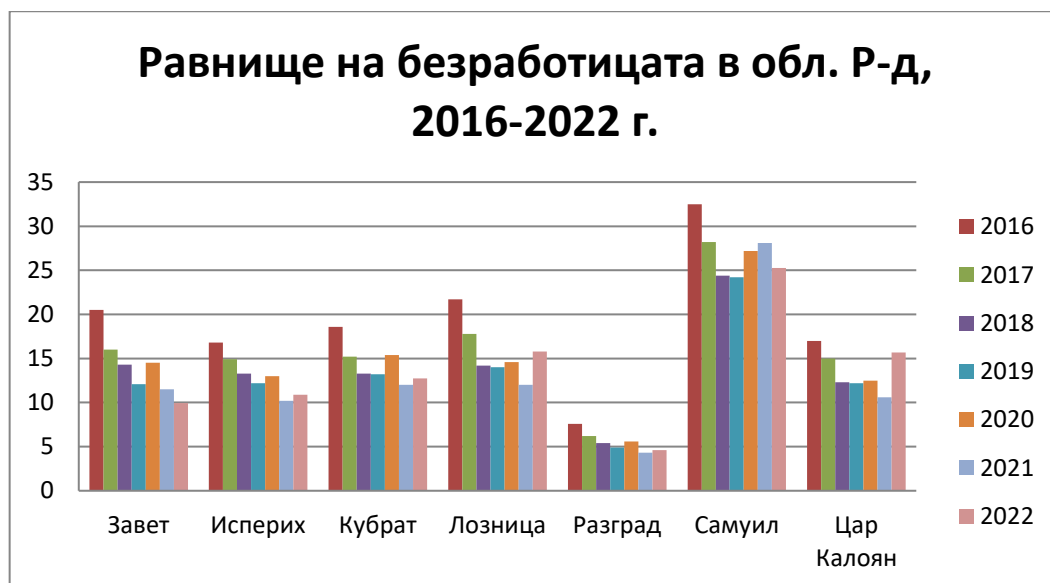
<u>ПОКАЗАТЕЛ</u> <u>И</u>		<u>202</u> <u>2 г.</u>	<u>202</u> <u>1 г.</u>	<u>Прирас</u> <u>т /п.п./</u>	<u>ПОКАЗАТЕЛ</u> <u>И</u>		<u>202</u> <u>1 г.</u>	<u>202</u> <u>0 г.</u>	<u>Прирас</u> <u>т /п.п./</u>
<u>Област</u>	<u>Разград</u>				<u>Област</u>	<u>Разград</u>			
Община	Завет	9,9	11,5	-1,6	Община	Завет	11,5	14,5	-3,0
Община	Исперих	10,9	10,2	0,7	Община	Исперих	10,2	13,0	-2,8
Община	Кубрат	12,7	12,0	0,7	Община	Кубрат	12,0	15,4	-3,4
Община	Лозница	15,8	12,0	3,8	Община	Лозница	12,0	14,6	-2,6
<u>Община</u>	<u>Разград</u>	<u>4,6</u>	<u>4,3</u>	<u>0,3</u>	<u>Община</u>	<u>Разград</u>	<u>4,3</u>	<u>5,6</u>	<u>-1,3</u>
Община	Самуил	25,3	28,1	-2,8	Община	Самуил	28,1	27,2	0,9
Община	Цар Калоян	15,7	10,6	5,1	Община	Цар Калоян	10,6	12,5	-1,9

<u>ПОКАЗАТЕЛ</u> <u>И</u>		<u>202</u> <u>0 г.</u>	<u>201</u> <u>9 г.</u>	<u>Прирас</u> <u>т /п.п./</u>	<u>ПОКАЗАТЕЛ</u> <u>И</u>		<u>201</u> <u>8 г.</u>	<u>201</u> <u>7 г.</u>	<u>Прирас</u> <u>т /п.п./</u>
<u>Област</u>	<u>Разград</u>				<u>Област</u>	<u>Разград</u>			
Община	Завет	14,5	12,1	2,4	Община	Завет	14,3	16,0	-1,7
Община	Исперих	13,0	12,2	0,8	Община	Исперих	13,3	14,9	-1,6
Община	Кубрат	15,4	13,2	2,2	Община	Кубрат	13,3	15,2	-1,9
Община	Лозница	14,6	14,0	0,5	Община	Лозница	14,2	17,8	-3,6
<u>Община</u>	<u>Разград</u>	<u>5,6</u>	<u>4,9</u>	<u>0,7</u>	<u>Община</u>	<u>Разград</u>	<u>5,4</u>	<u>6,2</u>	<u>-0,8</u>

³⁵ Годишни обзори на пазара на труда (2022-2016): <https://www.az.government.bg/stats/4/>

	<u>Д</u>					<u>Д</u>			
Община	Самуил	27,2	24,2	3,0	Община	Самуил	24,4	28,2	-3,8
Община	Цар Калоян	12,5	12,2	0,3	Община	Цар Калоян	12,3	15,0	-2,7

<u>ПОКАЗАТЕЛ</u> <u>И</u>		<u>201</u> <u>7 г.</u>	<u>201</u> <u>6 г.</u>	<u>Прирас</u> <u>т /п.п./</u>
<u>Област</u>	<u>Разград</u>			
Община	Завет	16,0	20,5	-4,5
Община	Испери х	14,9	16,8	-1,9
Община	Кубрат	15,2	18,6	-3,4
Община	Лозниц а	17,8	21,7	-3,9
<u>Община</u>	<u>Разгра</u> <u>д</u>	<u>6,2</u>	<u>7,6</u>	<u>-1,4</u>
Община	Самуил	28,2	32,5	-4,3
Община	Цар Калоян	15,0	17,0	-2

фигура 14. Равнище на безработицата в обл. Р-д, 2016-2022

таблица 32. Равнище на безработицата в община Разград, 2016-2022

<u>Равнище на безработицата в община Разград (2016-2022)</u>							
<u>%</u>	7,6	6,2	5,4	4,9	5,6	4,3	4,6
<u>Години</u>	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022

фигура 15. Равнище на безработицата в община Разград, 2016-2022

Данните на Дирекция „Бюро по труда“ (ДБТ) гр. Разград, към 01.04.2024 г. показват, че общият брой безработни лица, регистрирани в ДБТ е 866 лица. От тях 32 лица са от ромски произход, което е около 4 % от общия брой безработни лица (фигура 17).

Общият брой на безработните лица до 29 годишна възраст е 77 търсещи работа лица (ТРЛ), което е около 9 % от общият брой безработни лица (фигура 18). От тях три лица са заявили, че са от ромски произход.

Регистрираните безработни жени общо са 443 лица, което е около 51 % от всички регистрирани безработни лица (фигура 16). От тях 17 жени са посочили, че са от ромски произход, което е около 4 % от общият брой безработни жени.

Регистрираните безработни без квалификация, общо са 357 лица, което е около 41 % от общия брой безработни. От тях 31 лица от ромски произход са без квалификация или около 9% от общият брой лица без квалификация (фигура 19).

Към настоящия момент, по договори за субсидирана заетост, ДБТ-Разград е осигурила следната заетост:

- по Национална програма „Помощ за пенсиониране” - 18 лица;
- по Национална програма за заетост и обучение на хора с трайни увреждания – 19 лица;
- по Национална програма "Мелпомена" – 4 лица;
- по Национална програма "Активиране на неактивни лица" – 3 лица;
- по Насърчителни мерки за заетост и обучение – 7 лица.
- По Проекти по Програма „Развитие на човешките ресурси“ 2021 – 2027год., разпределени както следва: “Младежка заетост +” - 11 лица; „Родители в заетост“ – 9 лица.

Проект „Започвам работа“ – компонент 3, „Заетост“ има за основна цел да осигури мерки, насочени към интеграция на пазара на труда на неактивни безработни лица с акцент върху лицата в неравностойно положение, чрез включване на лицата от целевите групи в заетост при работодател посредством прилагане на индивидуален подход. Целевите групи по проекта са неактивни и безработни лица, неактивни и безработни лица в неравностойно положение и неактивни и безработни лица с трайни увреждания (с установена степен на намалена работоспособност/вид и степен на увреждане 75% и над 75%). По проекта са изведени две приоритетни групи лица представители на целевите групи, а именно:

- безработни и неактивни лица в неравностойно положение;

- безработни и неактивни лица с трайни увреждания (с установена степен на намалена работоспособност/вид и степен на увреждане 75% и над 75%).

По посочените проекти и програми, няма наети лица, самоопределили се като роми.

Общо включени в субсидирана заетост по Национален план за действие по заетостта /НПДЗ/ 2023 – 51 лица, общо включени по Програма Развитие на човешките ресурси – 20 лица.

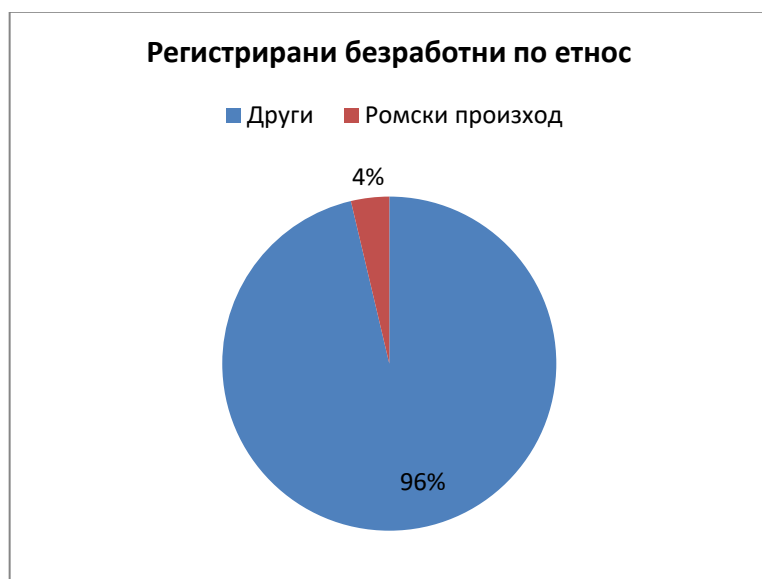
Работата на изпълняващите длъжността „Младежки медиатор“ с уязвимите групи трябва да продължи. Младежките медиатори трябва да продължат:

- да идентифицират младежи до 29 г., които не работят, не учат и не се обучават и не са регистрирани в бюрата по труда;
- да провеждат срещи с лицата от уязвимите групи за разясняване възможностите за реализацията им на пазара на труда;
- да подпомагат лицата, при регистрирането им в Бюрата по труда;
- да съдействат на лицата при изготвяне на автобиография, необходима за кандидатстване по отворени позиции и обявени свободни работни места.

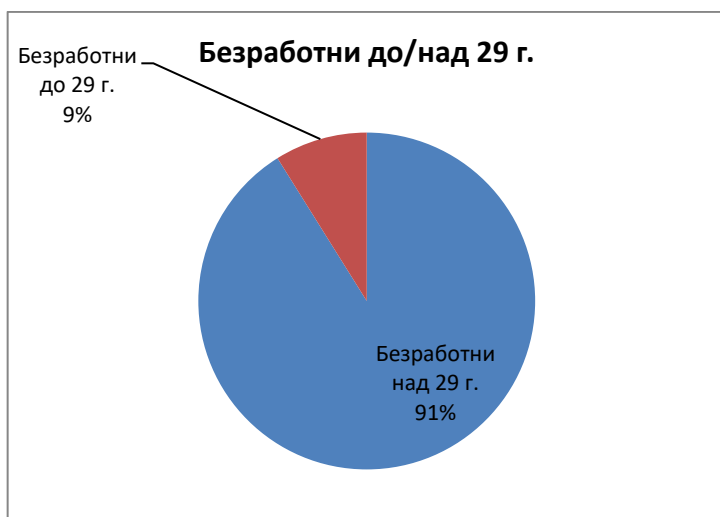
Отчитайки дейността на Младежките медиатори, трудовите посредници добиват представа за осъществяваните дейности, насочват вниманието към необхванати дейности, обсъждат взаимно нови инициативи.

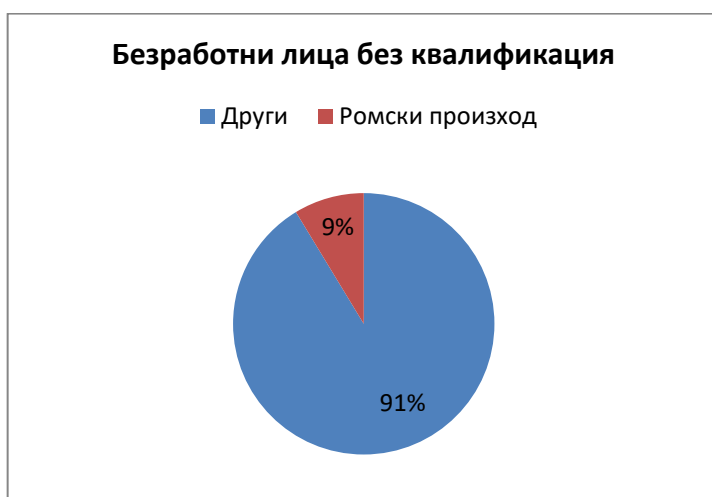
фигура 16. Регистрирани безработни - мъже, жени, ДБТ-Разград

фигура 17. Регистрирани безработни по етнос, ДБТ-Разград

фигура 18. Безработни до/над 29 години, ДБТ-Разград

фигура 19. Безработни лица без квалификация, ДБТ-Разград

Община Разград реализира програми насочени към временната заетост и подпомагане на различни уязвими групи.

Списък на програмите за временна заетост, по които Общината е работила през 2023 година.

Младежка заетост – обхванати 18 участника;

Старт в кариерата – обхванат 1 участник;

Помощ за пенсиониране – обхванати 2 участника;

Заетост и обучение на хора с трайни увреждания – обхванати 3 участника;

Аварийни дейности – обхванати 19 участника;

Активиране на неактивните лица – обхванат 1 участник.

В Община Разград от 2015 г. до текущият момент функционира длъжността „Младежки медиатор“. Младежкият медиатор работи по Националната програма „Активиране на неактивни лица“. Програмата се осъществява от Дирекция „Бюро по труда“ и се реализира от младежките медиатори. Основната цел е да се идентифицират младежи до 29 г., които не работят, не учат и не се обучават (т.нар. NEET) и не са записани в бюрата по труда, или са застрашени от отпадане от образователната система.

Младежкият медиатор е ангажиран:

- Да провежда трудови консултации във връзка с успешното реализиране на младежите на пазара на труда.
- Да предоставя информация за актуалните програми за безработни лица и за свободните работни места.
- Да предлага добри практики за представяне на интервю и подпомага оформянето на документи за кандидатстване на работа
- Информира и консултира за подходящите работни места и/или включване в програми и мерки за заетост и обучение на младежи;
- Работи активно на различни места, на местно ниво като средища за събиране на млади хора – читалища, библиотеки, кафенета и др.
- Сътрудничи с представители на местната власт, училища, работодатели, НПО и установяване на контакти и работа с младежи до 29 г., които не работят, не учат и не са регистрирани в ДБТ.

В края на всеки месец изпраща отчет за работата към ДБТ-Разград.

В Плана за интегрирано развитие на Община Разград за периода 2021-2027 г.³⁶, сред предвидените мерки, дейности, за приоритет Заетост се отличават:

Приложение №1 – Описание на предвидените мерки и дейности в програмата за реализация,

Приоритет 2.2. Развитие на дуалното обучение и повишаване потенциала на работната сила,
 Марка 2.2.2. Професионална ориентация и привличане на кадри към професии и сектори с дефицит на кадри

Дейност 2.2.2.1 Консултиране, професионално ориентиране, профилиране и активиране потенциала на икономически неактивните, дългосрочно безработните и младежите.

Бюджет: 250,00 хил. лв.

Финансирането е от ПРЧР 2021-2027, ИТИ, Централен бюджет.

Марка 2.2.3. Активиране на икономически неактивни лица с мотивация, квалификация и осигуряване на заетост

Дейност 2.2.3.1 Интеграция на пазара на труда на икономически неактивни лица чрез идентифициране, активиране, оценка на способностите и регистрация в бюро по труда.

Бюджет: 250,00 хил. лв.

Финансирането е от ПРЧР 2021-2027, ИТИ, Централен бюджет.

Марка 2.2.4. Стимулиране на самостоятелната заетост и предприемачество, свързана с предоставянето на обслужващи услуги в населените места

Дейност 2.2.4.1. Подкрепа за предприемачеството на желаещи да стартират стопанска дейност, вкл. обучение и развитие на бизнес идеи и планове.

Бюджет: 200,00 хил. лв.

Финансирането е от ПРЧР 2021-2027, ИТИ, Централен бюджет.

Дейност 2.2.4.2. Достъп до финансиране за стартиращи предприемачи, вкл. младежи

Бюджет: 750,00 хил. лв.

Финансирането е от ПРЧР 2021-2027, ИТИ, Централен бюджет.

³⁶ План за интегрирано развитие на община Разград 2021-2027, приет с Решение № 255 по Протокол № 20 от 27.04.2021г. на Общински съвет Разград

Дейност 2.2.4.3. Подкрепа за социално предприемачество

Бюджет: 800,00 хил. лв.

Финансирането е от ПРЧР 2021-2027, ИТИ, Централен бюджет.

6. Върховенство на закона и недискриминация

Обобщение от фокус-групите за приоритет Върховенство на закона и недискриминация

По този въпрос бе споделено: „Голяма част от присъстващите на двете фокус групи споделиха, че се наблюдава различно отношение към ромите в града, включително в някои обществени заведения. Препоръчително е да се планират мерки в областта на антидискриминацията по всички приоритети.“

Препоръчителните мерки:

- Провеждане на дейности в детските градини, насочени към повишаване на толерантността към различните етноси, живеещи на територията на общината;
- Провеждане на обучение по права на човека и права на детето в училище
- Засилване на ролята на регионалния представител на Комисия за защита от дискриминация в работата с ромската общност от община Разград

За преодоляване на проблемите и конфликтите със закона на подрастващите, в това число и от ромската общност в община Разград работи Местна комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните /МКБППМН/. Усилията на екипа и са насочени в две големи направления – индивидуална корекционно-възпитателна работа с проявилите се деца и превантивно-възпитателна сред училищните общности. Екип от юрист, трима психолози и осем педагози ежедневно работят за преодоляване на поведенческите проблемите на правонарушителите и организират различни позитивни, познавателни и развиващи дейности за учащите се. Осигуряват и специализирана подкрепа/консултации/ на родители и семейства нуждаещи се от повишаване на възпитателния си капацитет. През 2023 г. Комисията е работила с 21 проявили се деца и е включила в екипни и индивидуални превантивни дейности голяма част от учениците на общинските училища. Индивидуалната корекционно-възпитателна работа с децата-извършители на противообществени прояви от ромската общност показва, че те произхождат най-вече от необразованите и много бедни и безработни семейства. Тези родители нямат капацитет за правилно и навременно възпитание и контрол над децата си. Често това са деца на осъждани родители. В тези случаи се търси и подкрепата на социалните служби, но положителни резултати се постигат много трудно.

Районно управление на МВР – Разград реализира редица превантивни програми /“Полиция в близост до обществото, „Детска полицейска академия“, „Детско полицейско управление“, НП „Работа на полицията в училищата“ и др./, чрез които се наблюдава всеобхватност на разглеждания етнос. Работи се в мултиетническа среда при спазване правата на човека. Вниманието е насочено към уязвимите групи, като се съблюдава тяхната равнопоставеност, с цел преодоляване културните бариери и дискриминационни нагласи.

В подрастващите се възпитава толерантно отношение и уважение към различното, чрез беседи както с родители, така и с деца.

Дирекция „Социално подпомагане“ – гр. Разград, като териториална структура на Агенция за социално подпомагане изпълнява на местно ниво всички заложен мерки и дейности при тяхното въвеждане и финансиране.

В контекста на „Националния план за действие“ и заложените цели и мерки, ДСП – Разград предоставя хранителни ваучери за детска кухня по Програмата за храни и основно материално подпомагане 2021 – 2027. Помощта е с обхват 2024 – 2025 г. До момента са подкрепени 22 бр. деца, при заложен за подкрепа до края на периода 200 бр. деца.

Мярката за пакети с необходими базови продукти за новородени деца от бедни и рискови семейства, идентифицирани от органите по социално подпомагане все още не е стартирала и няма заложен количествени индикатори за община Разград.

7. Култура

Обобщение от фокус-групи за приоритет Култура

Жителите на с. Ясеновец споделиха: „В селото се събират често, за да обсъждат общностни проблеми. Участниците във фокус – групата споделиха, че местната власт провежда срещи с общността за разискване на общностни проблеми. В селото има читалище, което се нужда от ремонт. Участниците изразиха нужда от създаване на общинска зала за тържества. Участниците споделиха, че в селото има обществено заведение, но не всеки може да си позволи да го наеме.“

В гр. Разград се изказа мнение, че „участниците препоръчаха община Разград да отбележи 8-ми април – Международния ден на ромите.“

Препоръчаните мерки:

- Ремонт на читалището в с. Ясеновец;
- Създаване на общинска зала за провеждане на тържества в с. Ясеновец;
- Отбелязване на 8-ми април – Международния ден на ромите – мероприятие, което да

се организира от община Разград.

В рамките на проведената фокус група в с. Ясеновец се откри един проблем от краткосрочен характер, който присъстващите определиха за важен, а именно липсата на достатъчно дърва за огрев и вършина. Препоръчва се общината да подкрепи процеса по снабдяване с дърва за огрев и вършина на всички граждани на селото.

По време на фокус групата в Разград бяха направени няколко генерални коментара/препоръки към Общински план за приобщаване равенство и участие и социалната политика на община Разград, а именно:

- Препоръчано беше общината да продължи изграждането на социалните жилища;
- Препоръчано беше общината да организира повече срещи с местната ромска общност, за да извежда периодично общностни нужди.

Становището на Община Разград относно създаване на общинска зала за провеждане на тържества в с. Ясеновец е положително и има готовност за предоставяне на терен общинска собственост, където да бъде изградена сградата. На този етап обаче не е наличен финансов ресурс за финансиране на идеята. Ще се разчита на програмно финансиране и различни схеми за БФП.

В Плана за интегрирано развитие на община Разград 2021-2027 г. е предвидена дейност „Ремонт и въвеждане на мерки за енергийна ефективност в сграден фонд, модернизиране на читалищата от община Разград“.

Всяка година Община Разград снабдява местното население с необходимата дървесина за огрев. Предоставя се дървесина както на местни структури като кметства, читалища и пр., така и на населението след предварително записване. За социално слаби групи от населението помощи за отопление се дават от Дирекция социално подпомагане – гр. Разград. За отоплителен сезон 2022/2023 г. общият размер на целевата помощ за отопление е 623,55 лв. Домакинствата, които нямат право на целева помощ за отопление

заради превишаване на диференцирания доход с до 40,00 лв. имат право на еднократна помощ за отопление³⁷ през зимата в размер на 400,00 лв.

Изграждане на социалните жилища – към момента на изготвяне на актуализация на общинския план за приобщаване на ромите 2024 – 2027 г., изпълнението на проекта за изграждане на социални жилища е временно спряно, и Община Разград търси възможности за успешно завършване на проектните дейности.

Община Разград провежда ефективна политика в сферата на културата, насочена към всички етнически и етнографски групи, чрез опазване на тяхното културно – историческо материално и нематериално наследство и традиции.

Ромската култура и обичаи са част от културното многообразие на страната. Запазването на културното наследство на ромите, насърчаването на творческото развитие, културното взаимодействие и участието в културния живот имат решаваща роля за социализацията и приобщаването им. Приоритетните цели са насочени към подобряване на условията и разширяване на възможностите за интеграция чрез културен диалог.

В Община Разград дейностите в областта на културата се осъществяват от самата Община, общинските културни институти, читалища и НПО-та. Като важни културни средища можем да споменем общинските културни институти:

- Регионален Исторически Музей - Разград , Етнографски Музей, Музей "Станка И Никола Икономови", Къща-Музей "Димитър Ненов", Къща – Музей „Анание Явашов", Художествена Галерия "Професор Илия Петров", Театрално-Музикален Център – Разград, Професионален Капански Ансамбъл, Регионална Библиотека "Професор Боян Пенев" Разград.

Освен професионалните културни институти, в община Разград съществува добре развита читалищна мрежа, която обхваща 25 читалища, вписани в Регистъра на народните читалища към Министерство на културата. 4 от тях са разположени в града – а останалите са в населените места на общината. Основно читалищата се развиват, в културно - просветна, библиотечно – информационна и художествена дейност, всички те разполагат със самостоятелни сгради или помещения.

22 читалища са с действаща библиотека и осигуряват равен достъп до библиотечните ресурси. Реализират се множество библиотечни инициативи - литературни четения, участия в национални кампании, срещи с творци, изложби и др. Изключително важна е ролята на читалищата в подкрепа на личностното развитие на подрастващите. Във всички населени места на общината е осигурено добро библиотечно – информационно обслужване на децата и учениците. Извършва се книгозаемане и информационно - справочна дейност за подпомагане на учебно – възпитателния процес. В малките населени места читалищните библиотеки са единствените информационни центрове, естествено място за общуване. Те са отворени към процеса на съчетаване на традиционното библиотечно обслужване с възможностите, които предлагат информационните технологии, в т.ч. развиване на библиотечно-информационни центрове и поддържане на компютърни зали с интернет. 7 читалищни библиотеки в община Разград са модернизирани по програма „Глобални библиотеки България“ чрез изграждане на информационни центрове, в които се предоставят съвременни информационни услуги за посетителите, 24 читалища в община Разград разполагат със 74 компютърни конфигурации и лаптопи и 28 периферни устройства. Осигурен е интернет достъп във всички читалища, което дава възможност за осигуряване на добро ниво на информираност, улеснена комуникация, разнообразява и разширява обхвата на предлаганите услуги в библиотечно –

³⁷ ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 349 ОТ 27 ОКТОМВРИ 2022 Г. ЗА ОДОБРЯВАНЕ НА ДОПЪЛНИТЕЛНИ РАЗХОДИ ПО БЮДЖЕТА НА МИНИСТЕРСТВОТО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА ЗА 2022 Г. ЗА ИЗПЛАЩАНЕ НА ЕДНОКРАТНА ФИНАНСОВА ПОДКРЕПА ЗА ОТОПЛЕНИЕ ЗА КОМПЕНСИРАНЕ НА УВЕЛИЧЕНИТЕ ЦЕНИ НА ЕНЕРГОИЗТОЧНИЦИТЕ

информационната дейност. Периодично в читалищата се организират курсове за работа с интернет и начална компютърна грамотност, в които се включват и представители на малцинствата, с които се работи индивидуално според възможностите и интересите им.

Изключително съхранени са традициите в сферата на любителското творчество, което се явява естествена среда за защита на културното многообразие и създава благоприятни условия за културна и социална интеграция.

Интерес сред общността предизвикват инициативите, посветени на традиционни празници и обичаи на различните етноси.

В осъществяване на дейности читалищата си партнират успешно с учебните заведения по места. В годишните планове на читалищата от община Разград няма заложиени инициативи, свързани с традиционните за ромската общност празници.

Културният календар на Община Разград и на читалищните инициативи е богат и разнообразен и включва елементи от празнично - обредната система на различните етноси и етнографски групи, което дава възможност да се използва културата като инструмент за социална интеграция и диалог между тях, провеждат се редица мероприятия, на които се дава възможност за изява на самодейни състави, професионални групи и детски формации. Това са: демонстрации на автентични ритуали от празнично – обредната система, провеждани в Етнографски музей – Разград; Капански събор – с. Гецово, Национален фестивал на клубовете и школите изучаващи български народни хора „Капанска китка“, Фестивал „Читалищата - живото наследство на България“, Панаир на киселото мляко и фестивал на народните традиции и др. Основната цел, която е заложиена в отбелязването им, е съхраняване и популяризиране на традициите и културните ценности на различни етнически и етнографски групи. В годишните планове на читалищата от община Разград има заложиени инициативи - конкурси, тържества и др., свързани с традиционните за ромската общност празници - Банго Васил, Международен ден на ромите, Хъдрелез, Великден, Байрам и др.

Представители на ромският етнос са включени в част от колективите за любителско творчество, но е редно да се отбележи, че няма художествени формации, отразяващи спецификата само на ромския фолклор, все по – рядко се организират събития, посветени само и единствено на ромските традиции. Със съдействието на читалищата се организират предимно мултикултурни инициативи, представящи в едно събитие богатството и многообразието на културните традиции на всички етноси.

Пресъздаването на традиции и обичаи съдейства, от една страна, за съхраняване и обогатяване на културните традиции, и от друга страна, за установяване на взаимоотношения между етносите, основани на взаимното уважение и толерантност.

Осигурен е равен достъп на ромската общност до обществения културен живот по места, като работата на читалищните ръководства по отношение интеграцията и е насочена най-вече към децата. Работи се предимно срещу отпадането им от училище чрез привличане в различни инициативи, целящи да провокират интереса им към четенето, библиотеката, училището, желанието им да овладеят български език и да подобрят комуникацията със своите връстници чрез общуване в неформална среда.

В Плана за интегрирано развитие на Община Разград за периода 2021-2027 г³⁸., сред предвидените мерки, дейности, за приоритет Култура се отличават:

Приложение №1 – Описание на предвидените мерки и дейности в програмата за реализация

³⁸ План за интегрирано развитие на община Разград 2021-2027, приет с Решение № 255 по Протокол № 20 от 27.04.2021г. на Общински съвет Разград

Приоритет 2.1. Подобряване на здравеопазването, образованието, социалните дейности, културата и административното обслужване

Мярка 2.1.7. Обновяване и оборудване на обекти на културната инфраструктура

Дейност 2.1.7.2. Ремонт и въвеждане на мерки за енергийна ефективност в сграден фонд, модернизиране на читалищата от община Разград

Бюджет: 1 750,00 хил. лв.

Източник на финансиране: Централен бюджет.

Дейност 2.1.7.3. Издирване, проучване, възстановяване и популяризиране на културното наследство, традиции и обичаи на местното население. Организиране на събития, свързани с възпроизвеждане на празнични традиции, обреди и обичаи, традиционни празници на различни етноси и етнографски групи в община Разград.

Бюджет: 10,00 хил. лв.

Източник на финансиране: Общински бюджет.

Дейност 2.1.7.7. Осигуряване на подкрепа на талантиливи деца и младежи, осъществяване на местни творчески проекти и инициативи със заинтересованите институции за подкрепа на личностното развитие.

Бюджет: 20,00 хил. лв.

Източник на финансиране: Общински бюджет.

Дейност 2.1.7.8. Надграждане и нови атрактивни събития от културния календар на град Разград.

Бюджет: 400,00 хил. лв.

Източник на финансиране: Общински бюджет.

Дейност 2.1.7.9. Обновяване и модернизиране на обществените библиотеки и превръщането им в съвременни центрове за духовност, придобиване на знания и информация. Обогащаване на библиотечните фондове.

Бюджет: 100,00 хил. лв.

Източник на финансиране: Централен бюджет.

8. Заключение

За реализирането на План за действие на община Разград за приобщаване на българските граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация (2024-2027) от съществено значение е ефективното сътрудничество между институциите и участниците, имащи отношение към проблемите на етническите малцинства и дейностите по осъществяване на интеграционната политика в общината. Активното приобщаване и включване на всички лица от ромски произход в обществения живот е предпоставка за намаляване на неравенствата и увеличаване на просперитета и благоденствието в обществото.

Настоящия план за действие е с отворен характер.

III. Механизъм за управление

Интеграцията на ромите и на българските граждани в уязвимо положение, принадлежащи към други етнически групи е активен двустранен процес на социално включване, насочен към преодоляване на съществуващите за тях негативни социално-икономически предизвикателства и последващ просперитет в обществото.

Планът включва дейности, отговорни институции, източник на финансиране и индикатори за изпълнение на дейностите. Съдържащите се дейности са структурирани по приоритетни области – образование, здравеопазване, жилищни условия, заетост, върховенство на закона и недискриминация и култура и медии.

Планът за действие на община Разград за приобщаване на българските граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация (2024-2027) е неразделна част от Стратегията на област Разград за равенство, приобщаване и участие на ромите за периода (2021-2030) и е в изпълнение и съответствие на Националната стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021-2030) и по тази причина следва приоритетите и целите на националната и областната стратегии.

Финансирането на заложените дейности в Плана за действие ще се осъществява със средства от републикански бюджет/държавен бюджет, средства по Национални програми, със средства по оперативните програми на ЕС през програмният период 2021-2027 г., в рамките бюджета на отговорните институции.

Управлението на Плана за действие:

- Общински координационен екип ще следи, отразява и докладва изпълнението на дейностите, които са заложи в Плана;
- Координационният екип ще изготвя годишен мониторингов доклад за изпълнението на Плана за действие.

IV. Механизъм за мониторинг и оценка

Оценката и мониторинга за изпълнение на Плана за действие на община Разград в изпълнение на Областната стратегия за равенство, приобщаване и участие на български граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация (2024-2027), ще се осъществява от Общинският координационен екип, чрез мониторинг и прилагане на различни форми на наблюдение и оценка.

Целта на мониторинга е събиране и анализиране на информация, въз основа на която да се следи за постигнатите резултати от изпълнението на мерките и дейностите по плановия документ. Общинският координационен екип ще изготвя мониторингов доклад за предходната година, който ще бъде изпращан до Областна администрация Разград.

V. ТАБЛИЦА НА ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ НА ОБЩИНА РАЗГРАД В ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯ НА ОБЛАСТ РАЗГРАД ЗА ПРИОБЩАВАНЕ НА БЪЛГАРСКИТЕ ГРАЖДАНИ ОТ РОМСКИ ПРОИЗХОД И ДРУГИ ГРАЖДАНИ В УЯЗВИМО СОЦИАЛНО ПОЛОЖЕНИЕ, ЖИВЕЕЩИ В СХОДНА НА РОМИТЕ СИТУАЦИЯ ЗА ПЕРИОДА 2024-2027 г.

Приоритетни области на действие:

1. ПРИОРИТЕТНО НАПРАВЛЕНИЕ – ОБРАЗОВАНИЕ
2. ПРИОРИТЕТНО НАПРАВЛЕНИЕ – ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ
3. ПРИОРИТЕТНО НАПРАВЛЕНИЕ – ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ
4. ПРИОРИТЕТНО НАПРАВЛЕНИЕ – ЗАЕТОСТ
5. ПРИОРИТЕТНО НАПРАВЛЕНИЕ – ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И НЕДИСКРИМИНАЦИЯ
6. ПРИОРИТЕТНО НАПРАВЛЕНИЕ – КУЛТУРА

ПРИОРИТЕТ „ОБРАЗОВАНИЕ“

Оперативна цел: Създаване на условия за осъществяване на качествено и приобщаващо образование, както и за образователна интеграция и интеркултурно образование за деца и ученици, в т.ч. за уязвими групи, включително роми.

Цел 1. Ефективен обхват, включване и реинтеграция на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст от уязвими групи, включително роми.								
	Мерки	Статус	Срок	Отговорна институция	Източник на финансиране преки бюджетни разходи, друго – млн. евро)	Индикатори	Текуща стойност	Целева стойност с натрупване 2024-2027 г.
1.1.	Повишаване на обхвата на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст по Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст.	Текущ	2024-2027	МОН, РУО, МТСП, ДАЗД, МВР, Община Разград, училища, детски градини	Държавен бюджет	Брой деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст в риск от отпадане и/или необхванати в образователната система		
1.2.	Реализиране на интегрирани дейности за образователна интеграция на деца и ученици от етническите общности в уязвимо положение чрез осигуряване на ефективен процес на обхват и	Текущ	2024-2027	МОН, училища, детски градини	Национални програми, бюджет на детски градини и училища	Брой дейности за връщане на отпадналите ученици в училище и подобряване на образователните им резултати;		

	включване в образователната система.					Брой обхванати деца в детски градини, в които се изпълняват мерки за по- пълно обхващане и задържане на деца между 3- и 6/7-годишна възраст от етническите общности в образователната система; Брой педагогически специалисти, включени в изпълнение на дейности за ефективна реинтеграция на деца и ученици, върнати в образователната система; Брой деца и ученици, реинтегрирани в образователната система; Брой ученици от етническите общности в социално уязвимо		
--	--------------------------------------	--	--	--	--	--	--	--

						положение, подкрепени за продължаване на образованието им в гимназиален етап; Брой ученици от гимназиална степен, включени в дейности за информиране, мотивиране и подготовка за продължаване на образованието си във висши училища, чрез кариерен консултант.		
Цел 2. Осигуряване на условия за осъществяване на приобщаващо образование и образователна интеграция на деца и ученици от уязвими групи, включително роми.								
	Мерки	Статус	Срок	Отговорна институция	Източник на финансиране преки бюджетни разходи, друго – млн. евро)	Индикатори	Текуща стойност	Целева стойност с натрупване 2024-2027 г.
2.1	Осигуряване на приобщаваща среда за деца, които не владеят добре български език, в предучилищна и училищна възраст чрез осъществяването на допълнителни модули по български език.	Текущ	2024 - 2027	МОН, училища, детски градини	Средства по Програма „Образование“ 2021-2027; Средства по национални програми и проекти; Проекти на	Брой деца и ученици от уязвими групи, които не владеят добре български език, включени в модули за допълнително обучение		

					ЦОИДУЕМ.			
2.2.	Реализиране на добри практики, свързани с повишаване качеството на образователния процес за деца и ученици от уязвими групи, включително роми, в това число за работа с родители.	Текущ	2024 - 2027	МОН, училища, детски градини	Бюджета на училища и детски градини, национални и програми, проекти	Брой реализирани мерки, инициативи, добри практики		
2.3.	Осъществяване на психологическа и социална подкрепа на деца и ученици от уязвими групи, включително роми чрез назначаване на образователни медиатори и социални работници.	Текущ	2024 - 2027	МОН, училища	НП „Подкрепа на образователните медиатори и социалните работници“	Брой назначени образователни медиатори и/или социални работници в системата на училищното образование		
Цел 3. Повишаване на качеството на образование в детски градини и училища с концентрация на деца и ученици от уязвими групи, включително роми.								
	Мерки	Статус	Срок	Отговорна институция	Източник на финансиране преки бюджетни разходи, друго – млн. евро)	Индикатори	Текуща стойност	Целева стойност с натрупване 2024-2027 г.
3.1.	Преодоляване на дискриминационните нагласи чрез	Текущ	2024 - 2027	Училища, детски градини	Бюджет на училища	Брой проведени инициативи		

	провеждане на различни инициативи (екскурзии, отбелязване на датите от празничния календар, информационни кампании и други дейности).				и детски градини, програми и проекти			
3.2.	Повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти за работа в мултикултурна среда	Текущ	2024 - 2027	МОН, училища, детски градини	Средства по национални програми, бюджети на училища и детски градини	Брой педагогически специалисти, преминали обучение за работа в мултикултурна среда		
3.3.	Провеждане на обучения за образователни медиатори и/или социални работници.	Предстоящ	2024 - 2027	МОН, Община Разград	Със средства по Програма „Образование“ 2021-2027 г.	Брой обучени образователни медиатори и/или социални работници		
Цел 4. Съхраняване и развиване на културната идентичност на децата и учениците с различни етнокултурни маркери, включително роми чрез утвърждаване на интеркултурното образование, като неотменна част от процеса на модернизация на българската образователна система.								
	Мерки	Статус	Срок	Отговорна институция	Източник на финансиране преки бюджетни разходи, друго – млн. евро)	Индикатори	Текуща стойност	Целева стойност с натрупване 2024-2027 г.
4.1.	Реализиране на форми на взаимодействие между	Текущ	2024 - 2027	МОН, Образователни	Бюджет на образователни институции,	Брой проведени занимания по интереси,		

	децата и учениците от различен етнически произход за утвърждаването на межкултурните ценности и многообразието в образователната среда с цел изграждане и възпитаване у подрастващите на социокултурен модел на поведение, основан на поведенчески модели за хуманизъм и толерантност.			институции	национални програми, проекти	насочени към усвояване на знания с елементи на гражданско образование;		
4.2.	Формиране на знания, умения, нагласи и ценности за интеркултурна компетентност у децата и учениците	Текущ	2024 - 2027	ЦОИДУЕМ	Програма за дейността на ЦОИДУЕМ	Брой включени в дейности за формиране на интеркултурна компетентност у деца и ученици; Брой реализирани форми за формиране на знания, умения, нагласи и ценности за интеркултурна компетентност.		

Цел 5. Ефективно взаимодействие „образователна институция – семейство“ с фокус върху родители от уязвими групи, включително роми, за повишаване значимостта на образованието чрез промяна на нагласите.

	Мерки	Статус	Срок	Отговорна институция	Източник на финансиране преки бюджетни разходи, друго – млн. евро)	Индикатори	Текуща стойност	Целева стойност с натрупване 2024-2027 г.
5.1.	Осъществяване на дейности за повишаване на осведомеността на родителите от уязвими групи относно ползите от образованието.	Текущ	2024 - 2027	МОН, РУО, Училища, детски градини	Средства от държавния бюджет	Брой информационни кампании за ролята на образованието на децата и учениците сред родителите и общността		
5.2.	Осъществяване на дейности за приобщаване на родители от уязвими групи към училищния живот и мотивирането им за образованието на техните деца.	Текущ	2024 - 2027	МОН, училища, детски градини	Средства от държавния бюджет	Брой дейности за приобщаване на родители към училищния живот и мотивирането им за образованието на техните деца Брой инициативи за приобщаване на родители към училищния живот		

Цел 6. Насърчаване на участието на лица от уязвими групи, включително роми, в продължаващо образование и/или професионална квалификация и/или висше образование.

	Мерки	Статус	Срок	Отговорна институция	Източник на финансиране преки бюджетни разходи, друго – млн. евро)	Индикатори	Текуща стойност	Целева стойност с натрупване 2024-2027 г.
6.1.	Ограмотяване на възрастни	Текущ	2024 - 2027	РУО, училища, детски градини	Със средства по оперативни програми	Бой лица над 16 години (вкл. роми), включени в курсове по ограмотяване или в курсове за усвояване на учебно съдържание, предвидено за изучаване в класове от прогимназиалния етап на основното образование.		

ПРИОРИТЕТ „ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ“

Оперативна цел: Осигуряване на равен достъп до качествено обществено здравеопазване и подобряване на здравословното състояние на населението в обособените уязвими общности, с концентрация на бедност

Цел 1: Подобряване на майчиното и детското здравеопазване в обособените уязвими общности, с концентрация на бедност							
Мерки	Статус	Срок	Отговорна институция	Източник на финансиране (преки бюджетни разходи, друго)	Индикатори	Текуща стойност 2022 г.	Целева стойност с натрупване 2024-2027 г.
Обхват на деца без общопрактикуващи лекари открити от здравните медиатори.	Текущ	2024-2027 г.	Общини, здравни медиатори	Делегиран бюджет (В рамките на делегирания бюджет за дейността на ЗМ)	Брой регистрирани деца, без общопрактикуващи лекари		
Имунизации с мобилни екипи съгласно Националния имунизационен календар на лица до 18 г., без избран ОПЛ	Текущ	2024-2027 г.	МЗ, РЗИ, общини и здравни медиатори	Държавен бюджет	Брой обхванати с имунизации деца от мобилни екипи спрямо общия брой открити деца без избран ОПЛ		
Цел 2: Подобряване на достъпа до качествено обществено здравеопазване на лица, намиращи се в ситуация на бедност и социална уязвимост							
Мерки	Статус	Срок	Отговорна институция	Източник на финансиране (преки бюджетни разходи, друго)	Индикатори	Текуща стойност 2022 г.	Целева стойност с натрупване 2024-2027 г.

Прегледи и назначаване на изследвания за социално значими заболявания с мобилни кабинети - флуорографи, ехографи и клинични лаборатории	Текущ	2024-2027 г.	МЗ РЗИ Здравни медиатори, Общини	Държавен бюджет	Брой проведени прегледи и изследвания за социално значими заболявания с мобилни кабинети - флуорографи, ехографи и клинични лаборатории		
---	-------	--------------	--	-----------------	---	--	--

Цел 3: Развитие на концепцията за здравна медиация

Мерки	Статус	Срок	Отговорна институция	Източник на финансиране (преки бюджетни разходи, друго)	Индикатори	Текуща стойност 2022 г.	Целева стойност с натрупване 2024-2027 г.
Обучение на нови здравни медиатори за придобиване на необходимите знания и умения съгласно чл. 7, ал. 2 от Наредба № 1 от 19.08.2020 г. за изискванията за дейността на здравните медиатори - разходи за настаняване	Текущ	2024-2027 г.	МЗ, РЗИ и НЦОЗА	Държавен бюджет	Брой обучени здравни медиатори		

Обучение за професионално развитие на здравни медиатори – съгласно чл. 7, ал. 4 от Наредба № 1 от 19.08.2020 г. за изискванията за дейността на здравните медиатори	Текущ	2024-2027 г.	МЗ, РЗИ Общини и НПО	Държавен бюджет	Брой квалифицирани здравни медиатори		
Популяризиране от здравните медиатори сред ОПЛ и лекарите специалисти Постановление № 17 на МС от 31.01.2007 г. за лечение в лечебни заведения на лица, които нямат доход и/или лично имущество, което да им осигурява лично участие в здравноосигурителния процес.	Текущ	2024-2027 г.	здравни медиатори, Община Разград	В рамките на делегирания бюджет	Брой информирани за възможността от лечение на социално слаби и здравнонеосигурени		

Информирани на бременни неосигурени жени за правото им да ползват безплатни прегледи при АГ специалист и пакет изследвания съгласно Наредба № 26 от 14 юни 2007 г. за предоставяне на акушерска помощ на здравно неосигурени жени и за извършване на изследвания извън обхвата на задължителното здравно осигуряване на деца и бременни жени.	Текущ	2024-2027 г.	здравни медиатори, Община Разград	В рамките на делегирания бюджет	Брой информирани здравнонеосигурени бременни жени за възможността да използват безплатни прегледи при АГ		
Цел 5: Осигуряване на устойчиво изпълнение на политиката по предпазване от ваксинопредотвратими заразни заболявания с цел повишаване на обхвата на подлежащите лица по националния имунизационен календар целевите групи по националните ваксинационни програми и поддържане на висок имунизационен обхват							
Мерки	Статус	Срок	Отговорна институция	Източник на финансиране (преки бюджетни разходи, друго)	Индикатори	Текуща стойност 2022	Целева стойност с натрупване 2024-2027 г.

Разяснителни кампании за необходимостта от ваксиниране на населението със задължителните имунизации по Националния имунизационен календар и за ползите от препоръчителните имунизации.	Текущ	2024 -2027 г.	РЗИ, Здравни медиатори, Общини	Държавен бюджет	Брой проведени кампании за разясняване на необходимостта от ваксиниране на населението със задължителните имунизации по Националния имунизационен календар и за ползите от препоръчителните имунизации.		
1. Създаване на условия за привличане на още една индивидуална лекарска практика в с. Ясеновец, общ. Разград. При изявено желание от ОПЛ за разкриване на лекарска практика в с. Ясеновец ще се съдейства за осигуряване на помещение за кабинет.	Текущ	2024-2027	Община Разград	При необходимост Общински бюджет	Брой осигурено помещение		

ПРИОРИТЕТ „ЗАЕТОСТ“

Оперативна цел: Равнопоставен достъп и подобряване реализацията на ролята на пазара на труда и повишаване на дела на заетите сред тях; намаляване на социалните неравенства и активното им социално приобщаване

Цел 1. Насърчаване на заетостта чрез мотивиране, професионално ориентиране и обучение на безработни лица								
	Мерки	Статус	Срок	Отговорна институция	Източник на финансиране (преки бюджетни разходи, друго –лева/евро)	Индикатори (мерна единица: брой, дял)	Текуща стойност за 2022 г.	Целева стойност с натрупване 2024-2027 г.
1.1.	Мотивиране за активно поведение на пазара на труда/за търсене на работа (групови срещи за активно поведение на пазара на труда и участие в Ателие за търсене на работа) Наблюдение на изпълнението за подгрупи младежи, жени и +55 г.	Текущ	2024-2027 г.	ДБТ-Разград	Държавен бюджет за активна политика на пазара на труда (АППТ) за съответната година	Брой лица самоопределили се като роми, мотивирани за активно поведение на пазара на труда/за търсене на работа		
1.2	Професионално ориентиране (групово) Наблюдение на изпълнението за подгрупи младежи, жени и +55 г.	Текущ	2024-2027 г.	ДБТ-Разград	В рамките на бюджета за съответната година	Брой лица самоопределили се като роми, включени в професионално ориентиране		

1.3	Организиране на обучение за придобиване на професионална квалификация вкл. за стартиране на собствен бизнес и/или на ключова компетентност Наблюдение на изпълнението за подгрупи младежи, жени и +55 г.	Текущ, ПРЧР 2021-2027	2024-2027 г.	ДБТ-Разград	Държавен бюджет за АППТ за съответната година	Брой лица самоопределили се като роми, включени в обучение за придобиване на професионална квалификация и/или ключова компетентност		
-----	---	-----------------------	--------------	-------------	---	---	--	--

Цел 2: Насърчаване на социалния и гражданския диалог в подкрепа на трудовата реализация на ромите

	Мерки	Статус	Срок	Отговор-на институ-ция	Източник на финансиране (преки бюджетни разходи, друго – лева/евро)	Индикатори (мерна единица: брой, дял)	Текуща стойност за 2022 г.	Целева стойност с натрупване 2024-2027 г.
2.1	Инициативи и кампании с ромски организации на местно и национално ниво и срещи с работодатели за преодоляване на негативните нагласи по отношение осигуряването на заетост на лица, самоопределили се като роми	Текущ	2024-2027 г.	ДБТ-Разград	В рамките на бюджета за съответната година	Брой срещи на представители на ДБТ с ромски лидери и организации по места Брой проведени срещи с работодатели		
2.2	Информационни кампании/прояви/ уебинари за популяризиране на социалното предприемачество сред	Текущ	2024-2027 г.	ДБТ-Разград	НПВУ, Проект П41 "Развитие на социалната икономика" 2022-2025 г. –	Брой проведени инициативи/консултации	едно събитие	1 събитие на година

	лица в неравностойно положение, вкл. от ромската общност							
Цел 3: Осигуряване на заетост, вкл. чрез предприемачество на лица от ромски произход								
	Мерки	Статус	Срок	Отговор- на институ- ция	Източник на финансиране (преки бюджетни разходи, друго – лева/евро)	Индикатори (мерна единица: брой, дял)	Текуща стойност за 2022 г.	Целева стойност с натрупване 2024-2027 г.
3.1.	Насърчаване на заетостта, вкл. чрез предприемачество на безработни самоопределили се като роми, чрез включване в програми и мерки по реда на ЗНЗ, в рамките на НПДЗ и ПРЧР 2021-2027	Текущ	2024-2027 г.	ДБТ-Разград	Държавен бюджет за АППТ за съответната година	Брой лица самоопределили се като роми с осигурена субсидирана заетост		
3.2.	Насърчаване на заетостта на първичния пазар на труда (извън мерки и програми) Наблюдение на изпълнението за подгрупи младежи, жени и +55	Текущ	2024-2027 г.	ДБТ-Разград	В рамките на бюджета за съответната година	Брой лица самоопределили се като роми с осигурена заетост на първичния пазар на труда		

Цел 4: Активиране на безработни в неравностойно положение на пазара на труда и икономически неактивни лица, чрез насърчаване на трудовото медиаторство и предоставяне на интегрирани услуги по заетост и социално подпомагане

	Мерки	Статус	Срок	Отговор- на институ- ция	Източник на финансиране (преки бюджетни разходи, друго – лева/евро)	Индикатори (мерна единица: брой, дял)	Текуща стойност за 2022 г.	Целева стойност с натрупване 2024-2027 г.
4.1.	Трудово медиаторство предоставяно от лица самоопределили се като роми Наблюдение на изпълнението за подгрупи младежи, жени и +55 г.	Текущ	2024-2027 г.	ДБТ-Разград	Държавен бюджет за АППТ за съответната година	Брой лица с осигурена заетост като трудови посредници от ромски произход От тях с повишен капацитет и умения за работа с целевата група		
4.2.	Активиране на икономически неактивни лица от дейността на трудовите посредници - ромски и младежки медиатори	Текущ	2024-2027 г.	ДБТ-Разград	Държавен бюджет за АППТ за съответната година	Брой активирани лица, от ромски произход от работата на трудовите посредници - ромски медиатори Брой активирани младежи от ромски произход от работата на младежките медиатори		
4.3.	Инициативи, насърчаващи активирането на безработни и икономически неактивни лица	Текущ	2024-2027 г.	ДБТ-Разград	Държавен бюджет за АППТ и ПРЧР 2021-2027	Брой лица, започнали работа в резултат от проведени трудови борси, дни на работодателя и мобилни бюра по труд		

ПРИОРИТЕТ „ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ“

Оперативна цел: Подобряване на жилищните условия, включително и на прилежащата техническа инфраструктура и инфраструктура за публични услуги

Цел 1. Осигуряване на условия за придобиване на финансово достъпни жилища и условия за въвеждане на алтернативни модели на социални жилища за домакинства от зоните с концентрация на бедност								
	Мерки	Статус	Срок	Отговорна институция	Източник на финансиране (преки бюджетни разходи, друго –лева/евро)	Индикатори (мерна единица: брой, дял)	Текуща стойност	Целева стойност с натрупване 2024-2027 г.
Цел 2. Изграждане/реновиране на инфраструктура за предоставяне на интегрирани здравно-социални и социални услуги в общността за уязвими групи								
	Мерки	Статус	Срок	Отговорна институция	Източник на финансиране (преки бюджетни разходи, друго –лева/евро)	Индикатори (мерна единица: брой, дял)	Текуща стойност	Целева стойност с натрупване 2024-2027г.
2.1	Предоставяне и развитие на социални и интегрирани здравно-социални услуги за деца, хора с увреждания, възрастни хора и хора в невъзможност за самообслужване.	Текущ	2024 - 2027	МРРБ, Община Разград	ОПРР 2021-2027, ПРЧР 2021-2027, ПВУ	Брой на лицата, които използват нова или реновирана инфраструктура за интегрирани здравно-социални и социални услуги годишно		
Цел 3. Реконструкция на обекти на социалната инфраструктура за целите на образованието, културата и др.								

	Мерки	Статус	Срок	Отговор- на институ- ция	Източник на финансиране (преки бюджетни разходи, друго –лева/евро)	Индикатори (мерна единица: брой, дял)	Текуща стойност	Целева стойност с натрупване 2021-2027г.
3.1.	Подкрепа при развитието на образователна, културна, спортна инфраструктура. „Ремонт, въвеждане на мерки за енергийна ефективност в сграден фонд, модернизиране на читалищата от община Разград“.	Текущ	2024-2027	Община Разград	Централен бюджет, Общински бюджет	Брой на лицата, които използват нова или реновирана инфраструктура в сферата на образованието, културата и спорта		
Цел 4. Търсене на инструментариум за подобряване на правните и икономически условия за премахване на несъответстващите на Закона за устройството на територията (ЗУТ)/законодателството жилища и квартали. Приемане на Закон за изменение и допълнение на Закона за устройството на територията за въвеждане на принципа на съразмерност при издаване на заповед за премахване на незаконен строеж, представляващ единствено жилище за неговите обитатели.								
	Мерки	Статус	Срок	Отговор- на институ- ция	Източник на финансиране (преки бюджетни разходи, друго –лева/евро)	Индикатори (мерна единица: брой, дял)	Текуща стойност	Целева стойност с натрупване 2021-2027г.

Цел 5. Разширяване на законния достъп до качествена вода, електричество и канализация в обособените квартали с концентрация на бедност.

***** Цел 5 попада в обхвата на областното планиране и ще се изпълнява от общините.**

6	Асфалтиране на улиците: Предвидени за асфалтиране 2024 г. от Целеви средства, с. Ясеновец : ул. „Недъо Лицов“ – 175 метра ул. „Г. С. Раковски“ – 167 метра ул. „Елин Пелин“ – 108 метра ул. „Пирин“ – 108 метра на обща стойност – 72 000 лв.	Текущ	2024-2027	Община Разград	при възможност от Общински бюджет	Дължина на асфалтираните улици в с. Ясеновец Дължина на асфалтираните улици в гр. Разград		
7	При необходимост в отделни райони на населените места, където се генерират по-големи количества отпадъци ще се поставят допълнителни контейнери за тяхното събиране или да се увеличи честотата на сметосъбиране.	Текущ	2024-2027	Община Разград	При необходимост Общински бюджет	Брой поставени допълнителни контейнери Брой преразпределение на схемата за разполагане на съдовете за отпадъци		
8	Засилване на контрола върху популацията от бездомни кучета в гр. Разград (особено в ж.к. Орел), с. Ясеновец, с. Раковски чрез участието на общинския приют.	Текущ	2024-2027	Община Разград, общински приют за бездомни животни	В рамките на бюджета			

9	Премахване на незаконните сметища в населените места на общината. Засилване на контрола и недопускане образуването на нови незаконни сметища.	Текущ	2024-2027	Община Разград	Общински бюджет	Брой премахнати сметища		
---	---	-------	-----------	----------------	-----------------	-------------------------	--	--

ПРИОРИТЕТ „ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И НЕДИСКРИМИНАЦИЯ“

Оперативна цел: Гарантиране правата на гражданите, с акцент върху жените и децата, защита на обществения ред, недопускане и противодействие на проявите на нетолерантност и на “език на омразата”.

Цел 1: Повишаване гаранциите за ефективна защита на правата на българските граждани в уязвимо социално положение, принадлежащи към различни етнически групи. Ефективно прилагане на политиките за интеграция на ромите за постигане на равенство, достойно съществуване и пълноценно участие в обществения живот.

	Мерки	Статус	Срок	Отговор- на институ- ция	Източник на финансиране (преки бюджетни разходи, друго)	Индикатори	Текуща стойност	Целева стойност с натрупване 2024-2027 г.

Цел 2: Повишаване на институционалната култура и експертния капацитет на публичните институции (в т.ч. национална и местна администрация, съд, прокуратура и органи на МВР) по отношение на политиките за разнообразие, равнопоставеност, достойнство и основни човешки права на ЕС. Преодоляване на културните бариери в общуването и всякакви форми на дискриминационни нагласи.

	Мерки	Статус	Срок	Отговор- на институ- ция	Източник на финансиране (преки бюджетни разходи, друго)	Индикатори	Текуща стойност	Целева стойност с натрупване 2024-2027 г.

Цел 3: Повишаване на капацитета на правоприлагащите органи по отношение на борбата с престъпленията и проявите на дискриминация, насилие или омраза, основани на етническа принадлежност.

	Мерки	Статус	Срок	Отговор- на институ- ция	Източник на финансиране (преки бюджетни	Индикатори	Текуща стойност	Целева стойност с натрупване 2024-2027 г.
--	-------	--------	------	-----------------------------------	--	------------	--------------------	--

					разходи, друго)			
Цел 4: Предприемане на целенасочени мерки и иновативни интегрирани услуги за повишаване на родителския капацитет в подкрепа на уязвимите семейства, подобряване на родителската грижа и за защита правата на децата.								
	Мерки	Статус	Срок	Отговор- на институ- ция	Източник на финансиране (преки бюджетни разходи, друго)	Индикатори	Текуща стойност	Целева стойност с натрупване 2024-2027 г.
4.1	Хранителни ваучери за детска кухня.	Текущ	2024-2025 г.	ДСП-Разград	Програмата за храни и основно материално подпомагане 2021-2027 г.	Брой подкрепени деца	22	200
4.2	Пакети с необходими базови продукти за новородени деца от бедни и рискови семейства, идентифицирани от органите по социално подпомагане.	Предсто- ящ	2024-2025 г.	ДСП-Разград	Програмата за храни и основно материално подпомагане 2021-2027 г.	Брой подкрепени новородени деца	0	5 000
Цел 5. Повишаване на гражданското участие и информираност за гражданските права и задължения на лицата, живеещи в зоните с концентрация на бедност								
	Мерки	Статус	Срок	Отговор- на институ- ция	Източник на финансиране (преки бюджетни разходи, друго)	Индикатори	Текуща стойност	Целева стойност с натрупване 2024-2027 г.
5.1	Извършване на корекционно-възпитателна	Текущ	Посто- янен	МКБППМ Н	Държавно делегиран	Брой консултации и дейности	24	100

	работа с малолетните и непълнолетни-извършители на противообществени прояви и престъпления за тяхната социална реинтеграция.				бюджет			
5.2	Превантивно - информационни дейности сред учащите се за противодействие на противообществените прояви и престъпления.	Текущ	Постоянен	МКБППМ Н	Държавно делегиран бюджет	Брой дейности	7	35
5.3	Оказване на подкрепа на родители с деца в риск за повишаване на информираността и възпитателния им капацитет.	Текущ	Постоянен	МКБППМ Н	Държавно делегиран бюджет	Брой консултации и дейности	9	50

Цел 6. Увеличаване на усилията в борбата с трафика на хора чрез ефективно прилагане на заложеното в документите на ООН, СЕ и ЕС и използване на съществуващите в ЕС инструменти

	Мерки	Статус	Срок	Отговор-на институ-ция	Източник на финансиране (преки бюджетни разходи, друго)	Индикатори	Текуща стойност	Целева стойност с натрупване 2024-2027 г.

Цел 7: Утвърждаване на толерантни междулически отношения чрез спорт

	Мерки	Статус	Срок	Отговорна институция	Източник на финансиране (преки бюджетни разходи, друго)	Индикатори (мерна единица: брой, дял)	Текуща стойност за 2022/2023 г.	Целева стойност с натрупване 2024-2027 г.
--	-------	--------	------	----------------------	---	---------------------------------------	---------------------------------	---

					–лева/евро)			
	Мерки	Статус	Срок	Отговор- на институ- ция	Източник на финансиране (преки бюджетни разходи, друго)	Индикатори	Текуща стойност за 2024 г.	Целева стойност с натрупване 2024-2027 г.
8	8 Осигуряване на лични документи 8.1 Подкрепа за издаване на лични документи 8.1.1 Съдействие при издаване на лични документи 8.1.2 Повишаване на правната култура във връзка с придобиването, ползването и съхраняването на личните документи.	Текущ	2024-2027	ОДМВР-Разград, ДСП-Разград, община Разград	В рамките на бюджета на съответните институции	Брой/дял на хора с валидни лични документи		
9	9. Намаляване на съжителствата/браковете с непълнолетни 9.1 Превенция на ранните бракове/съжителства с непълнолетни и малолетни 9.1.1. Прилагане на между-институционален механизъм за превенция на ранните бракове. 9.1.2. Подаване на сигнали за случаи на ранни бракове. 9.1.3. Осигуряване на закрила на семейството на		2024-2027	здравни медиатор и, МВР-Разград, ОЗД, Прокуратура и училища	В рамките на бюджета на съответните институции	Бр. осъдителни решения; % намалени ранни съжителства. Реинтегрирани и задържани в училище непълнолетни омъжени момичета.		

	момичето при необходимост. 9.1.4. Включване на омъжените момичета в дейности за реинтеграция и задържане в училище.							
10	10. Формиране на култура за равнопоставеност на ромските жени и осъзнаване на концепцията за равнопоставеност на половете. 10.1. Насърчаване на тяхното пълноценно индивидуално, социално и икономическо участие в общественния живот. 10.1.1. Обучение по права на човека и права на детето в училище.		2024-2027	училища, МВР-Разград, Община Разград	В рамките на бюджета на съответните институции	бр. изнесени уроци, лекции, беседи, презентации		
11	11. Превенция на агресията сред учениците и намаляване на противообществените прояви 11.1. Намаляване на противообществените прояви 11.1.1. Провеждане на дискусии, обсъждания, ролеви игри на теми: * „насилието в училище и извън него“ * „междучелностните отношения“, „асоциални		2024-2027	Прокуратура, МВР-Разград, КЗД, Община Разград, МКБПП МН-Разград, училища	В рамките на бюджета на съответните институции, не са необходими.	Брой обхванати ученици, Брой проведени мероприятия		

	прояви и последствията от тях“ 11.1.2. Мерки за оказване на професионална подкрепа на деца, които са регистрирани в Детска педагогическа стая. 11.1.3. Повишаване на институционалната и обществена чувствителност към прояви на дискриминация и „език на омразата“. Предприемане на мерки за превенция на етнически мотивирана радикализация в младежка възраст.							
12	Провеждане на редовни приемни в населените места от община Разград от регионалния представител на Комисията за защита от дискриминация.	Текущ	2024-2027	Регионален представител на Комисията за защита от дискриминация, здравни медиатор и, Община Разград	В рамките на делегирания бюджет	Брой проведени срещи		

ПРИОРИТЕТ „КУЛТУРА“

Оперативна цел: Подобряване на условията за равнопоставен достъп на ромската общност до обществения културен живот, съхранение и популяризиране на ромската традиционна култура, развитие и популяризиране на творчеството като фактори за културна интеграция и социално сближаване. Преодоляване на езика на омразата и възпроизвеждането на предразсъдъци към ромите в медиите с оглед на изграждане на позитивен образ на общността

Цел: Съхраняване и популяризиране на традиционната култура на ромската общност, насърчаване на творческото развитие на представители на общността, стимулиране на ромската общност за активно участие в обществения културен живот и насърчаване на межкултурния диалог							
	Мерки	Задачи	Статус	Срок	Отговорна институция	Източник на финансиране (преки бюджетни разходи, друго –лева/евро)	Индикатори (мерна единица: брой, дял)
1.	Стимулиране на културната интеграция на уязвимите общности, чрез предоставяне на възможности за обучение.	1.1. Провеждане на информационни кампании с цел културната интеграция на уязвимите общности. 1.1.1. Чрез образователни и програми относно правата и задълженията на общността се	Текущ	2024–2027 г.	община, читалища, НПО, местни представители на общността, образователни заведения.	Бюджети на институциите; финансиране по програми на ЕС; национални програми на институции и фондации	Брой направени и разпространени листовки; Брой организирани беседи, презентации и други.

		разясняват възможностите за продължаващо образование (обучение), квалификация, преквалификация и пр. Формата на програмата може да е беседа, дискусия, презентация и др. медиен продукт.					
		1.2. Организиране на обучителни курсове. 1.2.1. Провеждане на обучителни курсове за начална компютърна и дигитална компетентност, курсове по	Текущ	2024 – 2027 г.	община, читалища (самостоятелно или в партньорство с др. образователни институции), НПО, местни представители на общността, образователни заведения.	Бюджети на институциите; национални програми на институции и фондации; финансиране по програми на ЕС	Брой представители на уязвимите общности, включени в обучителни курсове/програми; Брой процент успешно преминали курсовете/програмите

		ограмотяване и пр. в читалищата и образователните институции по населени места.					
		1.3. Организиране на групи по интереси, в които да се включат представители и на уязвимите общности, в рамките на читалищата. 1.3.1. Ангажиране на представители на уязвимите общности (особено учащите се) в полезни занимания по интереси.	Текущ	2024 - 2027 г.	община, читалища, НПО, Местни представители на общността, образователни заведения.	Бюджети на институциите	Брой организирани групи по интереси; Брой включени представители на уязвимите общности.
2	Съхраняване, популяризиране и	2.1. Развиване и	Текущ	2024 - 2027	община, читалища, НПО,	Бюджети на институциите;	Брой подпомогнати ансамбли;

	развитие на културната идентичност на общностите.	разширяване на дейностите по опазване на културната идентичност на общностите 2.1.1. Поддържане на фолклорни, танцови ансамбли, развиващи етнокултурна дейност. 2.1.2. Създаване и/или подпомагане на вече съществуващ и кръжоци в училища и читалища за опазване на културата и историята на етносите..		г.	местни представители на общността.	програми на МК и МОН	Брой създадени/подпомогнати кръжоци
		2.1.3. Съдействие за намиране и преустройване на	Текущ	2024 - 2027 г.	Община, кметове на Кметства, НПО.	Бюджети на институциите; програми на МК и МОН; финансиране по програми на ЕС	Брой преустроени сгради и терени за нуждите на обредно – ритуалните практики на уязвимите общности в малките

		подходящи сгради и терен за провеждане на специфичните обредно – ритуални практики на етническите общности. (където е необходимо)				и по национални програми на институции и фондации.	населени места.
3	Подкрепа на творчески проекти и събития от културния календар на Община Разград (концерти, изложби, театрални спектакли и др.), насочени към представяне и популяризиране на традиционната култура	Съдействие, Популяризиране на празници и обичаи на различните етноси, чрез културния календар на Община Разград и читалищата.	Текущ	2024–2027 г.	община, читалища (самостоятелно или в партньорство с др. образователни институции), НПО, местни представители на общността, образователни заведения.	Бюджети на институциите; национални програми на институции и фондации; финансиране по програми на ЕС, МК	Актуализирани: културен календар/годишни планове на читалищата; Брой проведени мероприятия

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

<u>STEAM</u>	STEAM /Science, Technology, Engineering, Art, Math/ - подход в образованието
<u>ГПСОВ</u>	Градска пречиствателна станция за отпадни води
<u>ГРАОН</u>	Гражданска регистрация и административно обслужване на населението
<u>ДБТ</u>	Дирекция "Бюро по труда"
<u>ДСП</u>	Дирекция "Социално подпомагане"
<u>ЕС</u>	Европейски съюз
<u>ЕССП</u>	Европейския стълб на социалните права
<u>ИТИ</u>	Интегрирани териториални инвестиции
<u>МБАЛ</u>	Многопрофилна болница за активно лечение
<u>НА</u>	Настоящ адрес
<u>НМ</u>	Населено място
<u>НПД</u>	Национален план за действие за период 2022-2023 г.
<u>НСИ</u>	Национален статистически институт
<u>НСРБРПУР</u>	Национална стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021 – 2030)
<u>ООН</u>	Организацията на обединените нации
<u>ПА</u>	Постоянен адрес
<u>ПВУ</u>	План за възстановяване и устойчивост
<u>ПО 2021-2027</u>	Програма "Образование" 2021-2027
<u>ПРЧР 2021-2027</u>	Програма развитие на човешките ресурси 2021-2027
<u>СОРРПУР</u>	Стратегията на област Разград за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021 – 2030)
<u>УСИ</u>	Училищно спортна школа
<u>ЦПЛР</u>	Център за подкрепа на личностно развитие
<u>ЦРД</u>	Център за работа с деца
<u>ЦУТНТ</u>	Център за ученическо техническо и научно творчество

VI. Приложение

1. Обобщение фокус групи
2. Други